Yazar Hakkında

1951 Manisa doğumlu. 1976'da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümünden mezun oldu. Öğretmen olarak Erzurum, Karabük, Afyon-Sandıklı, Manisa-Gördes, ve Amasya-Suluova'da görev yaptı. 2005'te emekliye ayrılan Abdulhalim Durma 'Evliyalar Şehri' adıyla bir kitap dizisi hazırlamaya başladı. Elinizdeki kitaptan önce Amasya, Kastamonu, Afyonkarahisar, Isparta, Tokat, Samsun, Sivas, Adıyaman, Malatya, Elazığ, Manisa, İzmir, Çorum, Muğla, Sinop, Erzurum, Giresun, Ordu, Bayburt, Ağrı, Hakkari, Siirt, Bitlis, Van, Şanlıurfa, Gaziantep, Kahramanmaraş'ı yayınlayan yazarın hazırlanmakta olan son kitabı Antalya ile ilgili.

Yazarın ayrıca, Din Psikolojisi ve Kişilik isimleriyle ebook formatında iki tercümesi ile Kadı Kızı isimli bir roman çalışması vardır.

Evliyalar Şehri Kırşehir

Abdulhalim Durma

ISBN
978-9944-0466-7-2

Dizgi
Abdulhalim Durma

Kapak Tasarımı
Abdulhalim Durma

Baskı Yeri
Yenigün Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti. Turgut Özal
Bulvarı No. 53/1 İskitler/ Ankara
Tel-: 0312 384 6183-84

1000 Adet basılmıştır

2016

İçindekiler

Bizans Devleti zamanında, Hristiyanlık Kırşehir ve çevresine iyice yerleşmiştir[1]. Şehir çevresinde bulunan Üçayak, Derefakılı, Aflak, Aksaklı, Temirli kiliseleri bunu gösterir. Merkez ilçeye bağlı Taburoğlu köyü yakınlarında bulunan Üç Ayak Kilisesinin ne zaman ve kimin tarafından yaptırıldığı bilinmemektedir. Bu kilise ile ilgili bir kitabe veya kaynaklarda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Kilisenin Bizans döneminde IX.-XI. yüzyıllarda yapıldığı sanılmaktadır. Günümüze harap bir durumda gelebilen kilisenin tuğladan yapılmış olan duvarlarının kalıntıları bulunmaktadır. Derefakılı Kilisesi Çiçekdağı ilçesi, Kösefakılı bucağının beş km. uzağında bulunan Derefakılı köyündedir. Hıristiyanlığın ilk kiliselerinden olması sebebiyle ilgi çekicidir. Aflak ve Aksaklı Kiliseleri Mucur ilçesinin 10 km. güneyindeki Aflak ve Aksaklı köylerinde kayalara oyulmuş kiliselerdir. Kaman ilçe merkezine 27 km. mesafede bulunan Demirli'deki kilisenin kitabesi bulunmamakta olup, kaynaklarda da ismine rastlanmamıştır. Kilisenin Bizans döneminde yapıldığı söylenirse de bu konuda yeterli bilgi bulunmamaktadır.

Ayrıca bir başpiskoposluk merkezi olan Kırşehir'de, Mucur yakınlarında bir de manastır bulunması burasının önemli bir Hristiyanlık merkezi olduğunu işaret eder. İl merkezinde, Hristiyan Rumlar

---

[1] Mehmet Emin Kılıç. XIII-XIV. Yüzyllarda Kırşehir ve Yöresinin Siyasi, Sosyal, Kültürel ve Dini Tarihi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Akara. 2006

Medrese Mahallesi, Çatalçeşme mevkii ile Habib Ağa Sokağı arasındaki bölgede yaşamışlardı. Rum Mezarlığı da İmaret Mahallesinin kuzeyindeki Hacet Tepesi adıyla bilinen yerde idi. Burada pek çok mezar taşları bulunmuş ve bunların Rum Hristiyanlara ait olduğu anlaşılmıştır. Kırşehir'de XIII. Asırda bir kilise ve bunun da vakıf olarak arazilerinin olduğu bilinmektedir. Bu asırda, kilise faaliyetlerine devam ettiğine göre şehirde hala bir miktar Rum Hristiyan yaşamaktaydı.

Kırşehir Sancağında, 1485 tahririnde yer alan 13 köyden beşinde gayr-i müslim nüfus tespit edilmiştir[2]. Yüzyıl boyunca sancakta Müslüman nüfus gayr-i müslim nüfusa oranla oldukça fazladır. Gayr-i müslimlerin nüfus oranı da, XVI. Yüzyıl boyunca genel nüfusa paralel olarak artmıştır.

XIX. Asırda şehirde çok az bir Rum nüfus kalmıştır. Kiliseleri de olmayan bu Rumların sayısı sadece 94 kişi idi. Böylece XII. Asra kadar bir başpiskoposluk olan Kırşehir'de piskoposluk kaldırılmış, kilise kapanmış ve sayı olarak da Ermenilerden daha az bir Rum nüfus kalmıştır. 1913 yılında şehre gelen Macar araştırmacılardan Bela Horvath, Kırşehir'in sadece Ermenilerinden bahseder[3]. Rumları anmaması ile artık

---

[2] Rafet Metin. XVI. Yüzyılda Orta Anadolu'da Nüfus ve Yerleşme (Bozok, Kırşehir, Niğde, Nevşehir Ve Keskin Örneği). Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi. Ankara. 2007

[3] Macar araştırmacı Bela Horvath, Birinci Dünya Savaşı'nın arifesinde Budapeşte'deki Turan Cemiyeti'nden ve İstanbul'daki Tahsil-i Sanayi Cemiyeti'nden aldığı referanslarla Anadolu'da

XX. Asırda Kırşehir’de Rum nüfusun kalmadığı anlaşılmaktadır.

Şehrin Hristiyan nüfusu sadece Ermenilerden oluşmaktadır. Kırşehir’de, daha XIII. Asırda bir miktar Ermeni yaşıyordu. Rum nüfusun batıya çekilmesiyle ağırlık kazanan Ermeniler şehir ticaretinde de önemli bir yere sahip olmuşlardır. Ermeni Pazarı adı ile anılan yer muhtemelen onların kendi ihtiyaçlarını karşılamak için toplandıkları bir çarşı idi. Burada çeşitli dükkanlar bulunmakta idi. Bu dükkanlardan bir kebap evi de Caca-oğlu vakıfları için vakfedilmişti. Bu kayıttan şehirde artık önemli bir Ermeni nüfusun yaşadığı anlaşılıyor. Asırlar geçtikçe şehirdeki denge Ermeniler lehine değişmiştir. XIX. Asırda Kırşehir’de 478 Ermeni yaşıyordu. Bunların bir kilisesi ve bir de mektebi vardı. Macar araştırmacı Bela Horvath, Ermeni mahallesinin temiz ve bakımlı bir yer olduğunu kaydeder. Böylece ticaretle uğraşan Ermenilerin müreffeh bir hayat yaşadıkları anlaşılıyor.

Şehir XII. Yüzyılda Selçuklularla Anadolu’daki bazı beylikler arasında birkaç defa el değiştirir[4]. Bir ara Danişmendlilerin eline geçen şehir, II. Kılıcarslan döneminde Danişmendli topraklarının Selçuklulara ilhak

---

bir seyahate çıkar. İstanbul ve Ankara üzerinden Nevşehir, Niğde, Konya ve Karaman'a kadar at sırtında 2300 kilometrelik bu seyahatte son derece ilginç kültürel, etnografik ve sosyolojik gözlemlerde bulunur. Devlet adamları, aydınlar, subaylar ve sıradan Anadolularla konuşur ve onların geleceğin Türkiye'sine ait görüşlerini kaydeder.

[4] Kırşehir. İlhan Şahin. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt 25

edilmesiyle (1173) tekrar Selçukluların idaresine geçer. Muhtemelen XIII. Yüzyıl başlarında bir kale şehir haline gelmesi ve Mahrusa-i Kırşehir isminin şehre verilmiş olması, Kırşehir'in bu tarihlerden itibaren önem kazandığını göstermektedir[5]. XIII. Asırda Kırşehir, geniş bir surla çevrili idi. Surun çevresinde bir de hendek bulunuyordu. Şehir hızla büyüdüğü için mahalle ve çarşılar, şehrin surlarının dışına taşmıştı. Bir kısım iş yerleri hendeğe yakın bir yerde bulunuyordu. Kırşehir surlarının üç kapısı vardı. Bunlar Ankara, Aksaray ve Kayseri illerine giden yollara açılan kapılardı. Şehrin surları, XIV. Asırda kısmen tahrip olmuştu. Bu yüzden şehir halkı Moğol ve Karamanlılara karşı korumasız kalmıştı. Kırşehir Valisi Ahi Adil Şah'ın, hükümdar Kadı Burhaneddin Ahmed (1344-1398)'e bu durumu haber vermesiyle surların tamirine karar verilmiştir[6]. 1394

---

[5] İl merkezinde bulunan Kalehöyük 16 m. yüksekliğinde 280 m. çapında bir alanda yer almaktadır. Burada yapılan araştırmalarda Kalehöyük'ün MÖ.3000'den günümüze kadar kesintisiz olarak yerleşime açık olduğu görülmüştür.

[6] Ahi Adil Şah hakkında Ahilik Ansiklopedisinde şunlar kaydedilir. Kadı Burhaneddin Zile'yi hâkimiyeti altına aldığında, 1385 yılında buraya bir medrese yaptırır ve Ahi Âdil Şah'ı hem bu medreseye müderris hem de Zile'ye emîr olarak atar. 1386'da Amasya Emîri Ahmed'e bağlı olan Çekerek Kalesi beyi Seyyidi Hüsam, Ahi Âdil Şah'ı ele geçirmek için medresesine saldırırsa da başarılı olamaz. Ancak bir müddet sonra Seyyidi Hüsam, hile ile Ahi Âdil Şah'ı ele geçirip tutuklar; fakat bölgeyi zapt edemeyeceğini anlayınca, Ahi Âdil Şah'ı serbest bırakır. Bilahare Kadı Burhaneddin'in Kayseri valisi Şeyh Müeyyed'in Karamanlılarla Uçhisar Kalesi savaşında 150 askeri ile Zile

yılında Kırşehir'e gelen Kadı Burhaneddin Ahmed, 20 günde şehrin surlarını tamir ettirmiş, hendeği tekrar kazdırmıştır[7]. Bu surların çok yüksek olduğu, dönemin yazarlarının kayıtlarından anlaşılıyor. Şehir surlarına, surların yapılış tarihini gösteren kitabeler konduğu biliniyor. Fakat Kırşehir surları ile ilgili bir kitabe bulunamamıştır. XIX. Asırda şehirlerdeki kale teşkilatının kaldırılması ile surlar tamamen tahrip olmuş ve taşları yapılan inşaat için kullanılmıştır.

1228'de Mengücüklülerin Erzincan-Kemah kolunu hakimiyeti altına alan Selçuklu Sultanı I. Alaeddin Keykubad, Şebinkarahisar'ı direniş göstermeksizin teslim eden Mengücük hanedanından Muzafferüddin Muhammed b. Behram Şah'a Kırşehir'i dirlik olarak verir. Muzafferüddin Muhammed üç oğlu Fahreddin Süleyman, İzzeddin Siyavuş ve Nasıreddin Behramşah ve diğer aile efradıyle birlikte Kırşehir'e gelir ve burada yaşar.

Velayetname'de dönemi tasvir eden şu ifadeler dikkate değer[8]. "Meğer ol vakit Kırşehri'nin adı Gülşehir idi. Gülşehir'de mescitler, camiler ve medreseler çok idi.

Emîri olarak yardıma giden Ahi Âdil Şah, bu savaşın Şeyh Müeyyed tarafından kazanılmasında önemli bir rol oynar (Mısır Memluklu Sultanı Melik Müeyyed Şeyh ile Sultan Burhaneddin Ahmed'in kız kardeşinin oğlu Şeyh Müeyyed yakın tarihlerde yaşamış olmalarıyla birlikte birbirleriyle isim benzerliği dolayısıyla karıştırılırlar).

[7] Kadı Burhaneddin hakkında Evliyalar Şehri Sivas'a bkn. Sh. 58-60

[8] DURAN Hamiye. Alevi Bektaşi Klasikleri Velayetname. Türk Diyanet Vakfı. Ankara. 2007. Sh. 385

Ma'mur şehir idi. Müderrisler ve müftüler ve alimler ve kadılar ve kamiller ile şehrin içi dopdolu idi".

1243 tarihindeki Kösedağ savaşından sonra Anadolu'nun Moğol-İlhanlı nüfuzuna girmeye başlamasının ardından Kırşehir'in daha çok Malya ovası tarafındaki kuzey bölgesiyle kuzeybatı tarafları göçebe Moğol gruplarının kışlak mahalli haline gelir[9]. Bu arada Cacaoğlu Nureddin Kırşehir emirliğine getirilir (1261). Anadolu Selçuklu Devleti'nin yavaş yavaş çözülmeye başladığı XIII. Yüzyıl sonlarına doğru şehirde Moğol-İlhanlı hükümdarları adına para bastırılır.

1272 tarihli Cacaoğlu Nureddin'in vakfiyesinde Cemaleddin Musa, Muhtesib Esed ve Haffaf Ruzbe gibi mahalle adlarına rastlanması ve 1298 tarihli Şeyh Süleyman Türkmani vakfiyesinde Melik Hatun Mahallesi adının geçmesi şehrin gelişme durumu hakkında önemli ipuçları sağlar.

Kırşehir Emiri Cacaoğlu Nureddin döneminde şehirde önemli bir nüfus birikimi olduğu anlaşılmaktadır. Yerleşim alanı önemli bir ticari ve ekonomik fonksiyona sahiptir. Bunda şehrin hem Ahiliğin merkezi durumunda olmasının, hem de o dönemde doğu-batı ve güney-kuzey ana yolları üzerinde bulunmasının önemli rolü vardır.

Nureddin Caca'nın Vakfiyesi'nden öğrendiğimize göre, XIII. Asırda on altı tane daha cami vardı. Bunlar

---

9 Malya ovası birkaç yıl önce paralı Frank askerlerinin kullanılmasıyla Babai İsyanında Babailerin ağır bir yenilgiye uğratılarak katliama tabi tutuldukları yer olmasıyla bilinir.

Cemal Mescidi, Feramerz Mescidi, Hüsameddin el-Hasan Mescidi, İmam Zeyneddin Mescidi, İmam Emineddin Mescidi, Abdulgani Mescidi, Garbe Mescidi, Sinaneddin Mescidi, Şaban Mescidi, Hacı Cemaleddin Musa Mescidi, Fahreddin Kümsek Mescidi, Hoca Alişir Mescidi, Hızır-İlyas Mescidi, İmam Siraceddin Mescidi, Şihabeddin Hafız Mescidi ve bir de ismi okunamayan mescit.

XIII. Asırda Kırşehir'de şimdiki bilgilerimize göre 20 civarında cami olduğu görülüyor. Fakat bu camilerden hiçbiri zamanımıza ulaşmamıştır. Muhtemelen yerine başka isimle yenisi yapıldığı için bu isimlerle günümüze gelemez.

Alaeddin Camii (Kale Camii)'nin Alaeddin Keykubat tarafından 1230 yılında yaptırılmış olduğu ileri sürülür[10]. Ülgen, bu camii, ikinci sultan Alaüddin'in inşa ettirmiş olduğunu ve bu zatın Melik Şah türbesinde medfun Muzafferüddin Mehmed Şah'ın damadı olduğunu kaydeder. Şehrin ortasındaki Kale adı verilen yığma bir tepe üzerinde olup tepeye bir merdivenle çıkılmaktadır. "Kale Camisi" adı ile de tanınır. 1893 yılında Kırşehir mutasarrıfı ve besteci Ahmet Arifi Bey (1856–1908) tarafından harap hale gelen caminin tamamı yıktırılarak yeniden yaptırılır[11]. Burası 1936 yılından beri Kırşehir

[10] http://www.kirsehirkulturturizm.gov.tr/

[11] Ahmed Arifi Bey hakkında Evliyalar Şehri Kayseri'de yer verilmiştir.

Arkeoloji Müzesi deposu olarak kullanılır[12]. Kapısındaki işlemeli taşların Melik Muzafferüddin Behram Şah’a ait medresenin taşları olduğu sanılmaktadır[13]. Cami kesme taştan yapılmış olup sağda tek şerefeli bir minaresi vardır. Camiyi kiremitli bir çatı örtmektedir. İçerisini 14 pencere

---

[12] Kırşehir Müzesi'nin ilk kuruluş çalışmasına 1936 yılında başlanmıştır. Tarihi eserler ilkin, Kale Höyük üzerinde yer alan Alaaddin Camii'nde toplanmıştır. Ancak sonraki yıllarda bu girişim unutulmuş ve devam etmemiştir. 1975' te Kırşehir Valiliği'nce eski eserlerin korunması ve müze oluşturulması için "eski eser komisyonu" kurulmuş; 1980 yılında ise Kırşehir Müze Müdürlüğü tesis edilmiştir. İlk eser (sikke) envanter kaydı 1981 yılında yapılmıştır. Bu arada müzeye ait taşınmaz eserlerin tespiti ve tescili amacıyla arazi çalışmaları da başlatılmıştır. 1985'te şehir merkezindeki İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü binasında 100 m²lik bir mekânda o yıla dek toplanan eserler sergilenmeye başlanmış ve 20 m²lik bir de depo oluşturulmuştur. 1986 yılında Kaman Kale Höyük arkeolojik kazısının başlamasıyla müzenin gelişimi hızlanmış ve aynı yıl ilk arkeolojik eser envanterine başlanmıştır. 1993 yılında müze koleksiyonundaki eserler Kırşehir Kültür Merkezi'ndeki depolarına konmuştur. Kırşehir Müzesi'nin ziyarete açılması çalışmaları 1996 yılında hız kazanmıştır. Ziyarete açılan Kırşehir Müzesi'nde sikke, etnografik ve arkeolojik eser olmak üzere 3300'ün üzerinde eser mevcuttur.

[13] Ülgen makalesinde bu konuda şunları kaydeder. “Mengüç oğlu Muzafferüdin Mehmed Şah'ın yaptırdığı medresenin son hatırası olan mermer takkapısı sökülerek *Alaeddin Camiinin* yeniden inşası esnasında kullanılmış; fakat bir tarih hocası tarafından bu kapının kitabesi tahrip edilmiştir.”- Ali Saim Ülgen. Kırşehir’de Türk Eserleri.-

aydınlatmaktadır. Taç Kapısı Anadolu Selçuklu Süsleme Sanatlarının en güzel örneklerinden birisidir. İç içe geçmiş rumi motifleri, mihrabiyeler ve köşe sütunceleri gibi tüm tezyini unsurları taşımaktadır. Kale Camii taçkapısındaki dört adet horoz başı, kanatları açık ve tek başlı kuş figürü ile zoomorfik çift başlı kartal kompozisyonu dikkati çekmektedir.

Anadolu Selçuklu Sultanı Gıyaseddin Keyhüsrev tarafından 1251 yılında yaptırılmış olan Kesikköprü, Anadolu Selçuklu mimarisinin güzide bir eseridir. Köprü tarihi ipek yolunun üzerinde bulunmakta, o yıllarda ülkeye başkentlik yapan Konya ile önemli bir ilim merkezi olan Kırşehir'i birbirine bağlamaktadır. 1616, 1849, 1925 yıllarında onarım görmüş olan köprü, ne var ki 1990'lı yıllarda kum ocaklarının etkisi ile temelleri olumsuz etkilenir ve parça parça yıkılarak yok olma tehlikesiyle karşılaşır. Kesikköprü, Kırşehir-Ortaköy yolunda Kızılırmak Nehri üzerindedir. Uzunluğu 220 metre, genişliği 5,20 metre olan yapı 13 gözden meydana gelmiştir. Köprünün sivri kemerleri birbirlerinden farklı olarak yapılmıştır. İki adet kemerinin yıkık durumda olması sebebiyle 1999 yılında ihale edilir. Ancak onarım çalışmaları devam ederken iki kemeri daha sel sonucu yıkılır. Bu yüzden köprünün yıkılan dört kemeri yeniden yapılarak temel, ayak, tempan, korniş, korkuluk ve döşemesi onarılır ve ayrıca dere yatağına taş tahkimatı yapılarak restorasyonu 2007 yılında tamamlanır. Günümüzde Konya-Kırşehir karayolu köprünün 500 metre kadar güneyinde bulunan modern köprü ile

sağlanmaktadır. Kesikköprüyü yaptıran Atabeg İzzeddin Ebu'l meali Muhammed'dir. Köprünün Kırşehir yönündeki girişinde soldan birinci gözün başlangıcına üç satırlık mermer kitabesi yerleştirilmiştir. Bu kitabe sonradan nehrin içerisine düşmüş, Karayolları tarafından 1967 yılında, köprünün onarımı sırasında yerine konulmuştur.

Melik Gazi Türbesi, Yenice Mahallesi, Lale Sokağı'nda küçük bir park içerisinde yer alır[14]. Çevre kotundan yaklaşık bir m. alçakta bulunan eser, gerek malzeme ve plan özellikleri açısından, gerekse süsleme karakteri bakımından XIII. Yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilebilir. Oldukça sağlam durumda günümüze ulaşan türbe, taç kapısında yer alan kitabeye göre, Melik Muzafferü'd-din'in hareminden bir kadın tarafından inşa ettirilmiştir[15]. Ancak kitabede yapıyı inşa ettiren kadının adı geçmediği gibi herhangi bir tarih de yoktur.

Köşeleri pahlı kare kaide üstüne oturan türbe, sekizgen gövdeli ve iki katlıdır. Birinci kat mezar odası, ikinci kat ziyaretgah bölümüdür. Örtü sisteminde, içte kubbe dışta konik külah uygulanmıştır. Gövde üst seviyede üçgen kuşakla daireye dönüşür. Kitabede herhangi bir tarihin geçmemesi, yapının araştırmacılar tarafından çeşitli dönemlere tarihlendirilmesine yol

---

[14] Lokman Tay. Kırşehir (Merkez) Türbeleri. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Ankara. 2010

[15] Halk arasında şehirde kendisinin de türbesi bulunan (Melik) Muhterem Hatun isimli hanımı tarafından türbenin yaptırılmış olduğu kabul edilir.

açmıştır. Hakkı Önkal, türbe kitabesinde adı geçen Melik Muzafferüd-din'in 1246–1247 yılında Kırşehir'de bir medrese inşa ettirdiğini ve Melik Gazi'nin en geç 1260–65 yıllarında vefat etmiş olabileceğini, vefatından birkaç yıl sonra, yani XIII. Yüzyılın ikinci yarısında türbenin inşa edilmiş olması gerektiğini ileri sürer. Orhan Cezmi Tuncer, Melik Muzafferüd-din'in, türbesinin yanına bir medrese yaptırdığını, türbenin kuzey cephesinde yarım kalan pahların da medreseden dolayı yarım kaldığını belirterek, Melik Muzafferüddin'in medresenin inşasından kısa bir süre sonra ölmüş olabileceğini ileri sürerek yapıyı 1250–1260 yılları arasına yerleştirir[16]. Melik Gazi türbesinin tarihlendirmesinde yaşanan sıkıntılardan biri, yapının kitabesinde tarih belirtilmemiş olması, diğeri ise, yapıyla ilgili herhangi bir arşiv belgesi veya vakfiye kaydına ulaşılamamış olmasıdır.

Ülgen Melik Gazi Medresesinin 1900'lerin başında ayakta durduğundan söz eder[17]. Muzaffereddin

---

[16] 1228'de Suriye sınırında bazı yerler (Rammam, Nahr Kali ve Afşin nahiyeleri) mülkiyet olarak, Kırşehir ise tımar olarak verilen ve her türlü vergiden muaf tutulan Muzaffereddin Muhammed, üç oğlu Fahreddin Süleyman, İzzeddin Siyavuş ve Nâsıreddin Behramşah ile beraber Kırşehir'e gelir ve buraya yerleşir. Şahsiyetli bir bey olan Muzaffereddin Muhammed ilme olan aşkı nedeniyle Kırşehir'de Melik Gazi Türbesi'nin karşısında 1246 tarihinde muhteşem bir medrese yaptırır. Selçukluların hizmetine giren bu Mengücekli beyi, onların yanında büyük itibar ve ilgi görür.

[17] Ali Saim Ülgen. Kırşehir'de Türk Eserleri

Muhammed, bir de cami yaptırmıştır. Bu cami, harap olup yıkılınca taşları Kapucu Camii adıyla bilinen eser için kullanılır[18]. Osmanlılar döneminde Kapucu Mehmet Paşa tarafından yaptırıldığı söylenen cami, Cacabey Medresesine yakın mesafede, Terme Caddesi ile Atatürk Caddesinin kesiştiği yerdedir.

Cacabey Kervansarayı diye de bilinen yapı Kırşehir'in 21 km. güneyinde Kırşehir-Konya yolu üzerinde, Kızılırmak Nehrinin kenarında bulunmaktadır. Tipik bir Anadolu Selçuklu yapısı olan kervansaray 1268-69 yıllarında, Kırşehir emiri olan Nureddin Caca tarafından yaptırılmıştır. Kervansaray bakımsızlık nedeni ile zamanla yıkılmaya yüz tutmuş, 1989 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğünce restore edilmiştir. Kervansaraya Güney batı cephesinde bulunan ihtişamlı bir taç kapıdan girilir. Kapının hemen üst kısmında yapının kitabesi bulunmaktadır. Kapı büyük bir eyvana açılır. Eyvan boyunca revak ve hücrelerin girişleri tonoz ile süslenmiştir. Eyvanın solunda bir mescit, sağında bir oda bulunmaktadır. Eyvandan tonozlu bir geçit ile avluya girilmektedir. Kervansarayın avlusunun kuzeyinde altı ayağın taşıdığı sivri kemerli beşik tonozlu revak bölümü mevcuttur. Kapalı bölümün taç kapısı sivri kemerli olup

[18] Mehmet Emin Kılıç. XIII-XIV. Yüzyllarda Kırşehir ve Yöresinin Siyasi, Sosyal, Kültürel ve Dini Tarihi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Akara. 2006

eyvan şeklindedir. Bu taç kapının üzerinde farklı yönlerde ilerleyen iki aslan figürü yer alır[19].

Caca Bey Medresesi, cümle kapısı üstündeki Selçuklu sülüsü ile iki satır halinde yazılmış kitabesine göre, Kılıcarslan'ın oğlu III. Keyhusrev zamanında 1272/73 yılında Nureddin Cebrail (Cibril) b. Caca tarafından yaptırılmıştır[20]. Minaresindeki mavi çiniler sebebiyle halk arasında "Cıncıklı Cami" adı ile tanınmaktadır. Medrese ile diğer hayratın 1272 yılında düzenlenmiş Arapça ve Moğolca vakfiyesi günümüze kadar gelmiştir. Vakfiyenin aslı Arapça olmakla beraber Uygur harfleriyle yazılmış Moğolca özetleri de vardır. Dönemi hakkında önemli bilgiler içeren vakfiyede yer alan yapılar hakkında etraflı bilgiler bulunmaktadır[21]. Cacaoğlu Nureddin Kırşehir'deki medresesi için İç Anadolu'nun pek çok yerinde mezraalar, tarlalar, değirmenler, bağlar, bahçeler, hamamlar, kar kuyuları,

---

[19] Şehir sınırları içindeki diğer kervansaray ise, Kırşehir'in kuzeydoğusunda 45 km. mesafede şimdiki Çamalak köyü yakınlarında inşa edilmişti. Ne var ki, Malya Kervansarayı (Çamalak) temellerine kadar sökülmüş ve taşları başka bir inşaatta kullanılmak üzere komşu bir vilâyete götürülmüştür. Bu hanın taşlarının sökülerek Yozgat'a taşınmış ve Çapanoğlu Camii'nin (inşa tarihi 1779-1795) inşaatında kullanılmış olduğu nakledilir.

[20] Caca Bey Medresesi. Semavi Eyice. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt 6

[21] Zafer Bayburtluoğlu. Cacaoğlu Nureddin Vakfiyesinde Adı Geçen Yapılar

dükkanlar, evler, hanlar vb. vakfetmiştir. Gelirlerin Kırşehir'de "içinde Cuma namazı kılınan" medresesinin, hankahın, menzilhanenin, zaviyenin ve mektebin masraflarına harcanması için vakfedildiği bildirildikten başka Kayseri-Kırşehir yolu üstündeki darüssuleha ile Kayseri'nin Talimekini köyündeki medresesine de pay ayrıldığı ifade edilmiştir[22]. Sayısı hayli yüksek olan bu hayır kurumlarında yaşayanlara da gelirlerden ayrıca pay ayrılmıştır. Medresede ders gören öğrencilerin uymaları gereken kurallar vakfiyede ayrıntılı bir biçimde belirtilmiştir. Eyice, binanın bir zaviye veya hankah değil bir medrese olduğu ve eyvanının Cuma Camii olarak da kullanıldığını düşünmektedir.

Taçkapının en üstünde yer alan kitabeden başka giriş kemeri üstünde bulunan tek satırlık kitabede besmele ve Nahl suresinin 90. Ayetinin baş kısmı yer alır. Bunun altında bulunan ve uçları iki yana dönen diğer kitabede Al-i İmran suresinin 18 ve 19. ayetleri yazılıdır[23]. Bu yazı

---

[22] Gerek Osmanlı Yer Adları'nda gerekse diğer kaynaklarda Kayseri'nin Talimekini isimli köyüne rastlanamadı.

[23] Nahl Suresinin 90. Ayeti, "Şüphesiz Allah, adaleti, iyilik yapmayı, yakınlara yardım etmeyi emreder; hayasızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor." Al-i İmran Suresinin 18. Ayeti, "Allah, melekler ve ilim sahipleri, ondan başka ilah olmadığına adaletle şâhitlik ettiler. Ondan başka ilah yoktur. O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir." 19. Ayet. Şüphesiz Allah katında din İslam'dır. Kitap verilmiş olanlar, kendilerine ilim geldikten sonra sırf, aralarındaki ihtiras ve aşırılık yüzünden ayrılığa düştüler. Kim Allah'ın âyetlerini inkar ederse, bilsin ki Allah hesabı çok çabuk görendir.

şeridiyle kapı kemeri arasına iki satır halinde yerleştirilen, ayrıca sol köşesine de bir metin eklenen kitabe ise bazı vergilerin kaldırıldığını bildiren bir emirnamedir. W. Hinz'e göre bu kitabe 1330 yılında yazılmış olmalıdır[24].

XIX. Yüzyıl içinde medresenin harap halde olduğu tahmin edilmektedir. Nitekim 1858 yılında Kırşehir'den geçen A. D. Mordtmann yapının asker toplama merkezi olan Kırşehir'de medresenin ve diğer yapıların mühimmat ambarı (Waffendepot) olarak kullanıldığını yazar[25]. Daha sonra da harap durumda bulunan medresenin bir kısmının cami yapıldığı 1907 tarihli Ankara Vilayeti Salnamesi'nde belirtilir. Bilahare

---

[24] Walther Hinz (1906-1992) Stuttgart'ta bir tüccarın oğlu olarak dünyaya gelmiş, küçük yaşta yetim kalmış, bir burstan, yararlanarak 1926'dan itibaren Leipzig, Münih ve Paris Üniversiteleri'nde yükseköğrenimini yaptı. İkinci Dünya Harbi (1939-1945) esnasında bir süre İstanbul'da Alman Ataşemiliterliği'nde görevlendirilmişti. Hinz bu fırsattan faydalanarak boş zamanlarını İstanbul Kütüphaneleri'nde yazmaları incelemekle, bazılarını istinsah etmekle geçirdi. 'Eylül 1944'te Türkiye'nin Almanya ile ilişkilerini kesmesi üzerine bir müddet göz ·altına alındı. Hinz aslında İranist olmakla beraber, Elam Dili, Tarihi ve Kültürü ile de meşgul oldu. Bu bakımdan eserlerinde çivi yazılı metinlerin neşirlerinden, Eski İran Dili (Eski Farsça, Pehlevi) araştırmalarına, Ortaçağ İslam Devletleri Teşkilatına, modem Farsça'ya, İslami birimlere kadar hemen çeşitli, birbirine uzak gibi görünen alanlardaki incelemelere, verilere rastlanır.

[25] Ahmet Temir. Kırşehir Emiri Caca Oğlu Nur el-Din'in 1272 Tarihli Arapça-Moğolca Vakfiyesi. TTK. Basımevi. Ankara. 1989

Vakıflar İdaresi tarafından büyük ölçüde restorasyon gören medrese, cami olarak yeniden ibadete açılır ve günümüzde de cami olarak kullanılmaktadır. Medresenin arkasında bulunan asıl caminin ise, Mordtmann'ın ziyaretinden kısa süre sonra yıkılmış olduğu sanılmaktadır[26].

Bir halk söylentisinden destek alarak Ankara Vilayeti Salnamesi'nde de tekrarlanan ve bugün belli başlı yayınlarda yer alan, bu medresenin aslında astronomi ilmiyle uğraşılan bir yer olduğu ve içinde rasat yapıldığı yolundaki iddia ise tartışmalı bir husustur. Ankara Üniversitesi'nden W. Ruben[27] ile Aydın Sayılı(1913-

---

26 Medrese binasının çok yakınında ve binanın kuzey cephesinde ikinci yer altı çarşısının temel eşme çalışmaları sırasında toprak içerisinden oldukça fazla büyük bina taşları çıktığı ve bunların medrese binasının uzantısı olduğu halk arasında söylenmektedir. Medrese çevresinde yeteri kadar arkeolojik çalışmalar yapılmadığı için, bu bilgiler ancak yerli insanlardan alınmıştır. Nitekim yer altı çarşısı inşaatı durdurulabilir diye, acele ile bu taşların üzeri kapatılmış ve inşaat yapımına devam edilmiştir. Bu söylentiler Caca Bey Medresesi'nin ilk halinin çok daha geniş ve büyük olduğunu, zamanla yıkılması sonucunda temelinin toprak altında kaldığı anlamına gelmektedir.

27 Walter Ruben (1899–1982) Alman Hindoloji uzmanı, Hitler Almanyasında Nazi soykırımından kaçarak Türkiye'ye gelen bilim adamlarındandır. Bir süre Ankara Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesinde dersler vermiştir. Sürgün Yıllarının bir kısmını Kırşehir'de geçiren Ruben, Kırşehir'in sanat abideleri ile ilgili makaleler yazmıştır.

1993)[28] tarafından 1947 yılı Temmuz ayında ortadaki kubbeli büyük mekanın zemininde bu maksatla bir kazı yapılmış ve burada sadece altı m. kadar derine inen, iç yüzeyleri kısmen kaplanmamış, 1,80 m. çapında bir kuyu bulunmuştur. Alt kısmında çapı 2,60 m. ölçüsünü bulan bu çukurun bir rasat kuyusu olabileceği ileri sürülmüştür[29]. Yine bir halk söylentisi, medresenin ön tarafındaki minarenin de bir rasat kulesi olduğu yolundadır. Ancak ne vakfiyede ne de kitabede buna dair en ufak bir işaret vardır. Ayrıca bir rasat kuyusu için lüzumlu olan ve iç duvara bağlı olması gereken basamaklar bulunmadığı gibi 1,60 m. ölçüsündeki çap bir rasat kuyusu için çok dardır. Kubbeli kısmın ortasında bulunan çukurun, kapalı avlulu medreselerde kubbenin altında olması gereken şadırvanın

---

[28] Türkiye'de bilim tarihçiliğinin yerleşmesini sağlamış bilim adamıdır. Ordinaryüs Profesör Doktor ünvanı taşır. 1942 yılında Harvard Üniversitesi'nde bilim tarihi alanında doktorasını tamamlamış olan Sayılı, dünyada bilim tarihi alanında bilinen ilk doktora derecesinin sahibidir. 2009 yılı başından itibaren 5 Türk Liralık banknotların arka yüzünde resmi bulunur.

[29] Kazıya başlandığı zaman kuyunun varlığı anlaşılmış ve molozlarla doldurulduğu görülmüştür. Fakat 7,50 metreden sonra kuyuda su çıktığından kazıya devam edilememiştir. Kuyunun çapının üç metre derinlikten sonra 260 cm. olduğu anlaşılmıştır. Aynı zamanda kuyunun içinde mermerden ve taştan mukaar [Yüzeyi düzgün ve pürüzsüz çukur biçiminde olan] iki taş bulunmuştur. Bunların, aslında bir güneş saati olması muhtemeldir. Medresenin damında da mermerden sahife halinde bulunan bir tek taşın, bir hesap cetveli olarak kullanılması mümkündür.

yerini tutmak üzere açılmış bir su kuyusundan başka bir şey olmadığı ileri sürülür.

Medresede metafizik, fizik, kimya gibi bilim dersleri okutulduğu, Türkçeye önem verildiği aktarılır[30].

Caca Bey Medresesi, Anadolu'da pek çok benzerleri olan, orta avlusu kubbe ile örtülü, "kapalı medrese" tipinde bir yapıdır.

Medrese, kesme taş kaplı cephelere sahip enlemesine hafifçe dikdörtgen biçiminde bir yapıdır. Esas cephesindeki taçkapının etrafındaki kaplama, şeritler halinde iki ayrı renkteki taşlardan yapılmıştır. Bina, Orta Asya'dan beri Türk mimarisinin her çeşit yapısında karşılaşılan bir avluya açılan dört eyvan şemasına uygundur. Eyvanların üstleri beşik tonozlarla örtülüdür. Ortadaki kapalı avlunun üzerini ise bir kubbe örter. Evvelce üzerinde sadece bir aydınlık feneri olması gereken bu kubbenin ortası, buranın bir rasat merkezi olduğu hipotezini desteklemek gayesiyle günümüzde camekanla kapatılmıştır. Bu kadar geniş çaplı bir açıklığın, medrese harap olduğu dönemlerde aydınlık fenerinin etrafının yıkılması sonunda meydana gelmesi ihtimal dahilindedir. Eyvanların etrafında küçük hücreler vardır. Esas büyük eyvanın iki yanında ise bir çift dikdörtgen planlı büyük hücre yer alır. Girişin karşısındaki üstü beşik tonozla örtülü ana eyvan, bütün bu tür yapılarda olduğu gibi namaz kılınan yerdir. Buranın kıble duvarında basit bir

30 Nurhan Mıstanoğlu. XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Kırşehir Sancağı. Doktora Tezi Sekçuk Üniversitesi. Konya. 2004

namazgahı aşan zenginlikte bir mihrap bulunur. Giriş eyvanının sağındaki hücrenin içinden taş bir merdiven, sadece ön cephenin arkasında bulunan üst kat hücrelerine çıkışı sağlar. Bunlar biri mihraplı olmak üzere iki tanedir. Kırık sivri bir kemerin çerçevelediği taçkapı mukarnaslı bir kavsaraya sahiptir. Taçkapının iki köşesinde demet halinde sütunçeler vardır. Ayrıca kapının cephe duvarının iki dış köşesine değişik biçimde kaideleri olan bir çift burma gövdeli sütunçe yerleştirilmiştir. Bunların kaidelerinin askı kandilleri hatırlatır biçimde işlenmiş olduğu dikkati çeker.

Mescid eyvanının iki köşesindeki sütunçelerin gövdeleri, dışarıdakilerin kaidelerinde görülen üst üste bindirilmiş askı lambaları biçiminde boğumlardan meydana gelmiştir. Eski fotoğraflarda, kubbenin ortasında ahşap bir çatı ile örtülü, pencereli ve kasnaklı bir aydınlık feneri görülür. Diğer kısımların üstleri ise düz dam şeklindedir. Sonraki tamirlerde bu fener kaldırılmış, duvarların saçakları da kale duvarı gibi dendanlı olarak yapılmıştır. Uzun yıllar petek ve külah kısımları olmayan minarenin bu unsurları son tamirlerde tamamlanmıştır.

Medresenin giriş cephesinin sol tarafındaki kubbeli kare mekan, yapının banisi Caca Bey'in türbesidir. Türbeye soldaki eyvandan altı basamaklı bir merdivenle çıkılır. Kabartma bir süsleme ile çerçevelenmiş bir kapıdan, ortasında Caca Bey'in sandukasının bulunduğu türbenin içine girilir. Müstakil bir yapı gibi kümbet görünümünde tasarlanan bu mezar binasının kubbesi, piramit biçiminde taştan sivri bir külah ile örtülmüştür.

Kare plan, köşelerde üçgen biçiminde pahlarla sekizgen kasnağa dönüşür, bunun da üstüne külah oturur. Türbenin caddeye açılan penceresi mihrap biçiminde bir kavsara altındadır. Etrafını ise mukarnaslı bir çerçeve çevirir. Mukarnaslı kavsaranın altında ve hacet penceresinin üstünde bulunan iki satır halindeki kitabede, "dünyanın bir durak yeri ve her şeyin fani" olduğu ifade edilmektedir. Pencere nişinin iki yanında Korint üslubunu andıran başlığıyla bir çift sütunçe yer alır. Fakat türbenin en ilgi çekici süslemesi, iç duvarlardaki çini yazı kaplamasıdır. Burada lacivert çinilerden kesilmiş harfler beyaz alçı zemine mozaik tekniğinde yerleştirilerek Ayete'l-kürsi işlenmiştir.

Medresenin kıble duvarı dışında, bina bedeninden ayrı olarak minarenin gövdesi de kahverengi ve firuze renginde çinilerle bezenmiştir. Minarenin kürsü kısmı kare biçiminde ve taştandır. Yuvarlak gövdede tuğlalar altta daire şeklinde sıralanırken belirli bir yükseklikten sonra zikzak motif dizileri meydana getirirler. Bu minarenin aslında medreseye bitişik ayrı bir cami binasına ait olabileceği ileri sürülmüştür. Ancak böyle bir camiden bugün en ufak iz bulunmadığı için bu iddianın doğruluk derecesi bilinmemektedir. Minarenin kaidesinde bulunan ve ancak eksik olarak okunan bir beyit, benzerine rastlanarak tamamlanmıştır. Burada, "yapının kurucusuna Rabb'in inayeti istenmekte ve sesi daha göğe erişmeden bu dileğin iyi kabul göreceğine inanıldığı" bildirilmektedir.

Anadolu'nun çok bunalımlı bir döneminde inşa edilmiş olan bu eser mimarisi, süs unsurları ve kitabeleriyle Türk mimari tarihinin başta gelen eserlerinden biridir.

Cacabey'in Kırşehir'de medreseden başka bir hangah, bir zaviye, bir mektep, bir dar el-süleha yaptırdığı bilinmektedir[31]. Döneminde Kayseri'nin Talimekini köyünde de bir Medrese ve bir mescit yaptırmıştır. Cacabey'in eserlerinden biri ise, İskilip'teki yaptırdığı medresedir. Buranın gelir amaçlı emlağı Kırşehir kadar çok ve gelir getirici olmasa da yine bir müderris, bir ders tekrarı yaptıran ve öğreten öğretmen, medresenin mescidinde ezan okuyan bir müezzinden bahsedilmiş, diğer çalışanlar varsa da bunlar hakkında bilgi verilmemiştir. Cacabey'in eserlerinden bir diğerinin ise, Eskişehir'de bulunduğu tespit edilmiştir. Bu eserlerin bir mescit ve zamanın zahit ve abidlerinden olduğu söylenen Şeyh Abdullah el-Bedevi'ye nispet edilen bir zaviye olduğu görülmüştür. Buraya vakfedilen emlak ile hem bu mescit ve zaviyenin inşası, hem de harap haldeki 17 tane caminin tamiri amaçlanmıştır. Ayrıca bir han ve buna bağlı bir mescit de burada yaptırılmıştır. Kayseri'de ise Nizam el-Din el-Müstevfi ismi ile bilinen bir Cami yaptırmıştır[32].

---

[31] Ahmet Şimşek. Cacabey ve Medresesi. Kırşehir Valiliği. Kırşehir, 2006

[32] Kayseri'de 1277'de Kadı İbn Abdüzzâhir'in kaydettiği Cuma namazı kılınan yedi cami arasında yer alır (Sultan/Cami-i Kebir, Hunat, Hacı Kılıç, Lala, Gülük, Hoca Hasan, Nizameddin Müstevfî).

Böylece Vakfiyesine göre Kırşehir, Eskişehir, Kayseri ve İskilip'te toplam üç medrese, beş mescid, bir Dar el-süleha, bir han, bir hanıkah, bir zaviye, bir mektep, iki türbe vakfetmiş ve on yedi mescid ile bir zaviyeyi de tamir ettirmiştir. Bütün bunların masraflarını karşılamak için de arazi, köy, dükkan, ev, han, değirmen, fırın, hamam vb. gelirini vakfetmiştir. Bu eserlerinden kitabeleriyle birlikte ancak üçü, Eskişehir'deki minare (1267-68), Kırşehir'in bir km. güneyindeki Kesikköprü Hanı (1268-69) ve Kırşehir'deki medrese (1273) günümüze ulaşabilmiştir.

Kaynaklarda adına ilk olarak IV. Kılıcarslan'ın tek başına sultan olmasından (1261) sonra rastlanmaktadır[33]. İbn Bibi'ye göre Nureddin bir deveci iken Muinüddin Süleyman Pervane'nin dikkatini çekmiş ve onun himayesinde Kırşehir emirliğine kadar yükselmiştir. Emirahur Esed'in isyanı, bu sırada Kırşehir emiri olan Nureddin tarafından bastırılır ve Aksaray ve civarında beş ay süren karışıklıklar önlenir. Sultan IV. Kılıcarslan'ın 1266'da öldürülmesiyle sonuçlanan olaylarda ise Nureddin Kırşehir vilayetindeki askerleriyle birlikte Muinüddin Süleyman Pervane-Hatiroğlu Şerefeddin ittifakı içinde yer alır. 1276-77'de Anadolu'daki Moğol hakimiyetine başkaldıran Hatiroğlu Şerefeddin ve kardeşi Ziyaeddin'e mukavemet edemeyerek onlara katılmak zorunda kalan devlet ricali arasında Nureddin de vardır. İsyan bastırılınca bunlar

[33] Cacaoğlu Nûreddin. Sadi S. Kucur. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt: 06

Moğol kumandanları ve Muinüddin Pervane tarafından sorguya çekilirlerse de bağışlanırlar. Memlük Sultanı Baybars (1223-1277)[34], Selçuklu beylerinin teşvikleriyle giriştiği Anadolu seferinde İlhanlıları Elbistan ovasında yenince (Nisan 1277), Moğol ordusu saflarında yer alan esirler arasında Nureddin ve kardeşi Siraceddin İsmail de vardır. Baybars onları Suriye'ye götürürse de ölümünden önce hepsini serbest bırakır (1277). Hatta yerine geçen oğlu el-Melikü's-Said (1260-1280) tarafından kendilerine bazı yerler ikta edilir. Nureddin'in bundan sonraki hayatı hakkında bir kayda rastlanmamaktadır. Türbesi Kırşehir'de bulunduğuna göre, Menakıb-ı Hacı Bektaş-ı Veli'de anlatıldığı gibi, belki de Kırşehir dışında (Suriye'de) ölüp cenazesi Kırşehir'e getirilmiştir. Türbenin kitabesi bugüne ulaşmadığından ölüm tarihi de

[34] Rivayete göre, Moğollar tarafından Kıpçak steplerinde (Deşt-i Kıpçak) yakalanır ve esir olarak Bizans tüccarlarına satılır. Köle olarak Kahire'ye getirilir ve Eyyubiler'in hassa ordusuna alınır. Zeka ve yeteneği ile kısa zamanda kendini gösterir. Baybars'ın devleti olan Memlükler, İslam Tarihi'ne Moğolları tek yenebilen devlet olarak geçmiştir. Baybars çok etkin bir devlet idarecisi olup devlet teşkilatında büyük bir reform yapmış, Haçlıları Yakındoğu'dan sürüp çıkarmıştır. Memlüklü Devleti sınırları içinde çoğu günümüze kadar kalan çeşitli imar ve kültür projeleri uygulatır. Şam'da bulunan türbesi ve yanındaki Zekeriya Medresesi onun adına yapılan ünlü mimari eserlerdendir. Zekeriya Medresesi'ne bağlı olan Zekeriya Kütüphanesi günümüze kadar gelen çok sayıda önemli bilimsel yazma eserleri içinde bulundurmaktadır.

bilinmemektedir. Nureddin'den sonra da Cacaoğulları'ndan bazı isimlere rastlanmaktadır. Vakfiyesine göre erkek kardeşi İsmail'den başka Devlet Hatun adlı bir kız kardeşi ile, Eflaki'ye göre Gazan Han'ın yakınlarından olan ve Arif Çelebi Merend şehrine gittiği zaman maiyetinde bulunan Polat Bey adlı bir oğlu vardır[35].

Mevlana ile Nureddin arasındaki münasebet Mektubat'taki iki mektupta şöyle anlatılır. Mevlana 25. ve 53. Mektuplarını Çelebi Hüsameddin'in damadı Nizameddin'e yardım ve bir suçunun bağışlanması dileğiyle kaleme alır[36]. Fih-i ma fih'te onuncu fasılı oluşturan sohbet Nureddin'in bir sorusu üzerine yapılır[37]. Eflaki, Nureddin'in beylerle Mevlana'yı ziyarete gittiğini nakleder ve onu "mürid-i muhlis-i Mevlevi" diye över. Eflaki'nin anlattığına göre Nureddin önce Hacı Bektaş'a bağlanmış, fakat sonra Mevlana'ya mürid olmuştur. Kaygusuz ise, Mevlevi ve Bektaşi kaynaklarına dayanarak Caca Nureddin hakkında yaptığı değerlendirmeleri esasen Hacı Bektaş ve Mevlana'yı siyasi bakımdan karşılaştırması içinde verir[38]. Hacı Bektaş Veli, bir ileri görüşlülükle Caca'yı uyarmış, hatta ikna etmiştir. Ama

---

35 "..Bunlar arasında Sultan Veled'in müridlerinden ve Keyhatu Hanın yakınlarından biricik emir Muhammed Sekürci ve Gazan'ın yakın adamlarından (inaklarından) Caca'nın oğlu Polat bey de bulunuyordu." Menkıbeleri. Cilt II. Sh. 442

36 Mektuplar. Hazırlayan Abdulbaki Gölpınarlı. Sh.42-43 ve 80-81. Nureddin burada Naib emir sıfatıyla anılmaktadır.

37 Fih-i ma Fih. Çeviren. Meliha Ülker Tarıkahya. Sh. 66-82

38 İsmail Kaygusuz. Hacı Bektaş Veli ve Mevlâna Celâleddin İlişkileri

Nureddin Mevlana'nın etkisiyle, Hünkar'dan uzaklaşmıştır. İzzeddin, kardeşi Rükneddin Kılıcarslan'ın güçlerini yenip onu kaleye kapattıktan sonra, onun tarafını tutan emirlerinden de yakaladıklarını zindana attırmıştır. Kırşehir emiri Nureddin Caca da, bu savaştan sonra tutuklanmış ve en az iki yıl zindanda kalmış olmalıdır. Vilayetname'ye göre, Nureddin Caca'nın zindandan çıktıktan sonra itibarını yitirdiği görülür. Uç illerden birine atandığı ve yakınlarına hasret kalmış olarak, onlara kavuşamadan öldüğü anlatılır. Olasıdır ki, zindandan çıkarıldıktan uzun yıllar sonra Eskişehir emirliği yaparken ölmüştür[39]. Kaygusuz'un Caca'nın ölümü ile ilgili bu faraziyesi onun tarihi şahsiyeti ile bağdaşmaz görünür. Turan, eserinde 1276'daki Hatiroğlu İsyanı vesilesiyle Baybars'ı Anadolu'ya davet eden ve Memlük devletinde önemli mevkiler alan beyler arasında Cacaoğlu'nu da zikreder[40]. 1261 yılından önce Eskişehir'de, bu tarihten sonra Kırşehir'de vali olan Nureddin Cibril bin Caca bey için, Eskişehir'deki camiinin minaresinde bulunan ve önceleri okunamayan kitabede "Allah'ın rahmetine yalvaran zayıf kul ve savaşın atası Cebrail ibn Caca" denmektedir. Aynı kitabe üzerinde, 1267 tarihi de okunabilmiştir. 1272 tarihli vakfiyede bu caminin

[39] Velayetname'de 240-252 sahifeleri arası Caca'ya ayrılmış olup Hacı Bektaş Veli'nin Abdest suyunun kana dönüşmesi ile ilgili kerameti Eflaki'de de anlatılır. Ne var ki, Bektaşi kaynağında Nureddin'in Hacı Bektaş'ı ziyaretinde Mevlana söz konusu değildir.

[40] Osman Turan Selçuklular Zamanında Türkiye. Sh. 624

vakıflarından söz edildiği ve kitabedeki 1267 tarihi de dikkate alındığında caminin, vali Nurettin Bey Eskişehir'den ayrıldıktan sonra 1267 yılında tamamlandığı düşünülebilir.

Kırşehir'de Ahi Evren ve arkadaşlarının başlattığı isyan acımasız bir şekilde Nuru'd-din Caca tarafından bastırılır[41]. Burada 93 yaşındaki Ahi Evren ve beraberindeki Ahiler kılıçtan geçirilirler. Bu olaylar Orta Anadolu'dan Suriye'ye ve özellikle de uç bölgelere büyük bir göç dalgasının yaşanmasına yol açar. Alaud-din Çelebi Kırşehir'de öldürüldükten sonra cenazesi Nureddin Caca tarafından Konya'ya getirilmiş, Mevlana, asi olarak öldürüldüğü görüşünden dolayı oğlunun cenaze namazını kılmamıştır.

Ceceli aşiretinin beyi Emir Bahaeddin Caca'nın oğlu olan Cebrail bin Caca'nın 1240 yılında doğduğu tahmin ediliyor. Caca Beyin Kırşehir'den önce Sultanyüği, yani Eskişehir emiri olduğu, orada yaptırdığı eserleri, o eserlerdeki kitabelerden anlaşılmaktadır. Eskişehir'de Caca Bey tarafından yaptırılmış bir han ve bir cami yanında tamir ettirdiği 17 cami de bulunuyor.

İbn Bibi'ye göre, Caca Bey bir deveci iken Muinüddin Süleyman Pervane'nin keşfiyle ve himayesiyle Kırşehir emirliğine kadar yükselir. Emirliği sırasında Emir Ahur Esed'in isyanını bastırır. Aksaray ve çevresindeki

---

[41] Mikail Bayram. Türkiye Selçukluları Uç Beyi Denizlili Mehmet Bey

karışıklıkları ortadan kaldırır. Selçuklu sultanı IV. Kılıçarslan'ın 1266'da öldürülmesiyle sonuçlanan olaylarda sultana karşı hamisi Muinüddin Süleyman Pervane ve Hatiroğlu Şerefeddin ile birlikte hareket eder.

Memluk sultanı Baybars'ın İlhanlılarla Elbistan'da savaştığı sırada, Caca bey Moğol ve İlhanlı ordusunun askeri olarak esir düşer. Caca bey ve kardeşi İsmail Baybars tarafından Suriye'ye götürülürler ama Baybars ölümünden kısa bir süre önce onları serbest bırakır (1277). Daha sonra kardeşi Sıracüddin İsmail Haleb'e yerleşmiş, kendisi ise dönüşünde vezir olarak görevine devam etmiştir[42].

Eskişehir, Tokat ve Kırşehir'de valilik yapmış olan Nureddin Caca'nın ölüm tarihi belli değildir. Osmanlıların ilk kuruluş yıllarında uc beyi iken ve Bizans tekfurları ile savaşırken şehid olduğu tahmin edilmektedir. Tabutunun Kırşehir'e taşınarak medresenin içinde bulunan türbesine gömüldüğü Hacı Bektaş Velayetname'sinde kaydedilmektedir.

Fatma Hatun Türbesi il merkezinin bir km. güneybatısında, Yenice Mahallesi, Kümbetaltı mevkiindedir. Yapı, köşeleri üçgen pahlı kare kaide üzerine sekizgen gövdelidir[43]. Örtü sistemi içte tuğla örtülü kubbe, dışta küfeki taşıyla kaplanmış sekizgen

---

[42] Refik Turan-Hasan Karaköse. Kırşehir'deki Caca Bey Vakfının Gelir ve Vergi Kayıtları (1866-1872)
[43] www.kulturportali.gov.tr/

konik külah şeklindedir. Doğu, batı ve güney yönde kare şekilli üç pencere açıklığı mevcuttur. İç tabanı, Vakıflar Genel Müdürlüğünün yaptırdığı onarımla altıgen beton parke ile döşenmiştir. Önemli süsleme özelliği bulunmayan türbenin külaha geçişini birbirini takip eden şekiller kuşatmaktadır. Üç satırlık kitabesine göre, banisi Hoca Aka olan eserin yapım tarihi 1287'dir. *"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla başlarım. Yeryüzünde bulunan her şey fanidir. Ancak yüce ve cömert olan Rabbinin varlığı bakidir (Kuran-ı Kerim, 55/ 26–27). Bu türbeyi mazlume, merhume, saide, şehide Abdullah kızı Fatma (Allah onun kabrini serin tutsun) için büyük emir, alim, adil zahid, abid, hayırlar babası, dünyada Allah'ın velisi, din ve devlete muti, fakirler ve miskinlerin yardımcısı Hoca Aka Muatır (Allah onun sonunu emin kılsın) 686 senesinde yaptırdı."* Hoca Aka'nın İlhanlı ileri gelenlerinden olduğu kaydedilir. Tay tezinde türbenin, Şeyh Evhadüddin Kirmani'nin kızı, Ahi Evren'in karısı ve kadınlar arasında ahiliğe denk olan Baciyan ta'ifesinin kurucusu olan Fatma Hatun'a ait olduğunu kaydeder[44]. Bayram ise makalesinde, C. Hakkı Tarım'ın Fatma Bacı'nın mezar taşının Hacı Bektaş'ta olduğunu bildirdiğini kaydeder[45].

---

44 Lokman Tay. Kırşehir (Merkez) Türbeleri. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Ankara. 2010

45 Bayram Mikail. Bacıyân-ı Rum (Anadolu Bacıları) ve Fatma Bacı

Süleyman Türkmani Hazretlerinin türbesi İmaret Mahallesinde yer alır[46]. Türbe, dikdörtgen planlı olup üstü kırma çatı ile örtülüdür. İçeriye kuzey cephedeki kapıdan girilir. Kuzey, güney ve doğu cephelerde pencere açıklıkları yer alır. Batı cephe ise Süleyman Türkmani Hazretleri tarafından XIII. Yüzyılda imarethane olarak kurulan günümüzdeki İmaret camisine bitişik olarak inşa edilmiştir. Yapı herhangi bir süsleme unsuru taşımaz. Ancak sandukaların orijinal olmayıp son yıllardaki onarımlarda konulduğu anlaşılmaktadır. Türbe, onarımlarla asli hüviyetini kaybetmiş ve yeniden inşa edilmiştir. Mevcut bina sanat tarihi açısından hiçbir özellik taşımamaktadır.

Türbede Şeyh Süleyman Türkmani ile aynı soydan gelen sekiz kişiye ait sanduka bulunmaktadır. Diğer mezarlarda Mehmet Çelebi, Şeyh Osman, Şeyh Bekir yatmaktadır[47]. Süleyman Türkmani'nin türbesinde mezarı bulunan Mehmed Çelebi'nin oğullarından Şeyh Muslihiddin tarafından, Kaman ilçesi, Gökçeviran köyünde bir medrese inşa edilmiştir[48]. Ne var ki bu medresenin, yeri ve kitabesi hakkında hiçbir bilgi

---

46 Turgay Doğan. Ziyaret Fenomeni Açısından Kırşehir ve Çevrsi (İnceleme ve Değerlendirme). Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi. Kayseri. 2004

47 Recep Gökçınar. "16.Yüzyılın İkinci Yarısında Kırşehir Merkez Kazası (283/139 Numaralı Tahrir Defterine Göre)". Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Ankara-2007

48 Ali Aslan. Aşık Paşa Döneminde Kırşehir'deki Dini Hayat. Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi. Kayseri. 2015

bulunmamaktadır. Ayrıca, türbe civarında Caca Bey'in annesinin bir imaret inşa ettirmiş olduğu nakledilir.

Türkmani'nin 1214'te doğduğu ve babası Mevlevi Şeyhi Hüseyin ile küçük yaşta (1224) bir Türkmen aşireti ile Anadolu'ya geldiği ve Konya'ya yerleştiği sanılmaktadır. Nerede doğduğu ise belli değildir. Dedesi Şemseddin Türkmen Beyi olduğu için kendisine de Türkmani denilmiştir. Mevlana'dan manevi ilim dersleri alan Süleyman Türkmani, onun ölümünden sonra, Mevlana'nın oğlu Sultan Veled'den dersler almaya devam eder. Daha sonra onun teşviki ile hem manevi alanda topluma hizmet sunmak bir taraftan da Mevlevi tarikatını yaymak üzere 1293'te Kırşehir'e gelmiş ve büyük bir ilgi görmüş olduğu tahmin edilmektedir. Süleyman Türkmani'nin Aşık Paşa'ya da hocalık yaptığı bilinmektedir. Süleyman Türkmani'nin en büyük eseri "Tezkire-i Evliya"dır. Türkmani kurduğu vakıfla, gelen misafirlere, gariplere yardımcı olmuştur. 1298 tarihinde 84 yaşında iken Kırşehir'de vefat ettiği tahmin edilmektedir. Türbe sayvanının sol tarafında torunlarından Şeyh Hasan ve Şeyh Süleyman'ın kabirleri vardır.

Diğer taraftan, Burak Baba'dan sonra Babailiği, Şeyh Süleyman Türkmani'nin yürüttüğü ileri sürülür. Ahmet Yaşar Ocak, müvelleh kavramının Kalenderilere işaret ettiği ve onlar tarafından kullanılan bir lakap olduğu kanaatindedir. O, Süleyman et-Türkmani gibi, namaz kılmayan, oruç tutmayan dervişlerin müvelleh sıfatını taşımasından hareketle bu kanıya varmaktadır. Süleyman et-Türkmani el-Müvelleh isimli eserde, üzerinde pis

elbiseler bulunan, namaz ve orucu olmayan, az konuşan, sokak köpekleri ile beraber yaşayan birisi olarak tanıtılmaktadır. İbn Tağriberdi'nin Süleyman et-Türkmani için aynı anda hem müvelleh hem de meczub kavramlarını peş peşe kullanması yakınlıktan öte bir aynilik durumu olduğuna işaret etmektedir[49].

Asıl adı Şeyh Nasirüddin Mahmud **Ahi Evren** b. Abbas olup Ahi Evran adıyla tanınır[50]. Tarihi bir hüviyete sahip bulunmasına rağmen gerçek kişiliği menkıbeler içinde kaybolmuştur. "Gök, kainat" ve "yılan, ejderha" anlamlarına gelen Evran ismi, efsanevi kişiliğinin bir işareti sayılabilir. Asya içlerinden Anadolu'ya gelen mutasavvıflardan biri olan Ahi Evran, bir müddet Denizli, Konya ve Kayseri'de ikamet ettikten sonra birçok şehir ve kasabayı gezerek ahilik teşkilatının kuruluşunda ve yayılışında önemli bir rol oynar. Sonradan Kırşehir'e yerleşir ve ölümüne kadar burada kalır.

Bayram eserinde hayatı hakkında şu bilgileri verir[51]. Azerbaycan'ın Hoy kasabasından Ahi Evren Şeyh Nasiruddin Mahmud'un babası Ahmed'dir. Bütün kaynaklarda Ahi Evren'in derici olduğu belirtilerek debbağların piri kabul edilir. Ahi Evren 1205 yılında Anadolu'ya geldikten kısa bir süre sonra Kayseri'ye

---

49 İbn Tağrıberdî (1410-1470), Memlûk Sultanlığı'nda yaşamış Mısırlı tarihçi, şair, müzisyen.

50 Ahi Evran. İlhan Şahin. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt 1

51 Mikail Bayram. Ahi Evren (Şeyh Nasırüddin Mahmud el-Hoyi) Tasavvufi Düşüncenin Esasları. Nüve Kültür Merkezi Yayınları. İstanbul. 2008

yerleşir. Burada bir tabakane kurar. Zamanla bu atölyenin çevresinde bir Debbağlar Mahallesi meydana gelir. Hocası Evhadüddin ile birlikte Kayseri'ye yerleşen ve kızı Fatma Hatun ile evlenen Ahi Evren ilk olarak burada Ahi Teşkilatını kurar. Debbağlar Çarşısının orta yerinde bulunan cami ve hangahında kurduğu teşkilatın mensuplarının dini ve fikri talim ve terbiyeleri ile uğraşır. Fatma Hatun da Kayseri'de bulunduğu sırada Anadolu Bacıları teşkilatını kurar. 1228'den sonra Konya'ya yerleşen Ahi Evren burada hem sanatını icra etmekte hem de Hangah-ı Ziya ile Hangah-ı Lala'nın müderrisliğini yürütmektedir[52]. Sultan Alaeddin'den destek gören Ahi Evren bu sultan adına bazı eserler de kaleme alır. 1240'tan itibaren iktidarına karşı oldukları gerekçesiyle II. Gıyaseddin tarafından Ahi ve Türkmenler cezalandırılır. Birçok Ahi ileri geleni ile birlikte Ahi Evren de tutuklanır. Sadeddin Köpek olayı ile ilgisi olduğu öne sürülerek beş sene müddetle hapsedilir. Ahi Evren hapisten çıktıktan sonra Denizli'ye gider[53]. Denizli'den döndükten sonra

---

[52] Alaeddin Keykubad'ın lalası Bedreddin Gevhertaş tarafından 1232'de yaptırılan medrese Medrese-i Lala ismiyle anılır. Bu medrese aynı zamanda Mevlana Medresesi diye de anılır. Yıkılan medreseler arasında yer alır.

[53] Ahi Evran'ın Denizli'ye sürgün edildiğinin anlatıldığı en eski yazılı belge, bir yazma eserdir. 93 sayfalık bu eser, Menâkıb-ı Ahi Evran-ı Veli adını taşımaktadır. Süleyman Bin Addüvle b. Abdullah tarafından yazılmıştır. Ahi Evran'ın hayatı, beyit beyit şiirleştirilmiştir. "Evran'ı bed bular gammazladılar/Denizli'ye varuben yolladılar."

Şems'in öldürülmesinde aktif rol alan Ahi Evren ile Mevlana'nın oğlu Alaüddin Çelebi bu olaydan sonra Kırşehir'e yerleşir (1247). Bunu takiben ömrünün son on dört yılını Kırşehir'de geçirir. 1261'deki Kırşehir İsyanı sırasında öldürülür.

XV. Yüzyılda kaleme alınan Hacı Bektaş Vilayetnamesi'nde, Ahi Evren'in menkıbevi şahıslarla münasebeti ve bu arada Hacı Bektaş-ı Veli (ö. 1270) ile olan yakınlığı anlatılmaktadır. Bazı siyasi ve sosyal hadiseler, doksan üç yıl yaşadığı rivayet edilen Ahi Evran'ın hem Hacı Bektaş-ı Veli, hem de Mevlana Celaleddin-i Rumi (1207-1273) ile çağdaş olduğunu göstermektedir. Çeşitli araştırmalarda ölümünün yahut öldürülüşünün 1262'de veya 1300-1317 yılları arasındaki bir tarihte olduğu ileri sürülmüştür. Ancak, Ahi Evran'ın hayatı ve faaliyetleri hakkında son zamanlarda yapılan bu araştırmalar ve kendisine izafe edilen eserler, dayanılan kaynakların iyi bir tenkit süzgecinden geçirilmemiş olması sebebiyle ihtiyatla karşılanmaktadır. XIV. Yüzyılın başlarında Gülşehri tarafından Ahi Evran üzerine kaleme alınan mesnevide onun tipik bir sufi dervişi olarak tasvir edildiği görülür. Keramat-ı Ahi Evran Mesnevisi'ne göre, Gülşehri, Ahi Evran'a 50 yıl hizmet etmiş, şeyhi Ahi Evran ise 93 yıl ömür sürmüştür[54]. Ölmeden önce halifesi olarak Gülşehri'yi tayin eden Ahi Evran, ayrıca evlenmemiştir.

---

[54] Ahmet Kartal. Kerâmât-ı Ahi Evran Mesnevîsi Üzerine Notlar

Muhtevasından Ahi Evran'ın ölümü üzerine kaleme alındığı anlaşılan *Keramat-ı Ahi Evran Mesnevisi,* Ahi Evran'ın hayatına dair bazı bilgilerin yanında, onun kişilik özelliklerini, kerametlerini ve ahiliğin kurallarını kapsamaktadır. Esere göre Ahi Evran şu şekilde tavsif edilmiştir: "Dünyada Ahi, Ahi Evran olup, o, bütün Ahilerin sultanıdır. O, padişahın hasekisi, bütün beyler de onun önünde birer kuldur. O'nun asitanesi, firuze renkli gökyüzüdür. Alem içinde alem olan odur. Dünyaya onun gibi kademli biri gelmemiştir. Herhangi bir şehirde büyük kimseler çoktur, ancak alemin ulusu farklıdır. Onun himmeti Tanrı'ya ulaşmıştır. O, Hz. Peygamber'in has ümmetidir. Tanrı'nın katına çıkmış ve onun yüzünü görmüştür. 93 yıl yaşamış, ne helali ne de haramı ihlal etmiştir. Gönlünü kadın ateşiyle yakmamış, kimsenin ağzına ve yüzüne bakmamıştır. O, akıla dost, nefse düşmandır. Temiz dinli ve namusludur. Ahiler ile beylerin sultanı olup dünyadan elini eteğini çekmiş ve ahiret için gerekli hazırlığı yapmıştır. Cömertlikte Hatem-i Tayi yanında bir gedadır[55]. Kutb olup üçlere ermiş, yedilere ders vermiştir. Kırklar ile ise, arkadaştır… "

---

[55] Hatem-i Tai, Arap, İran ve Türk edebiyatında zenginlik, cömertlik, hayır severlik timsali olarak kullanılır. Ünlü Arap şairi ve kabile reisi. Altıncı yüzyılın sonunda, yedinci yüzyılın başında yaşamıştır. İsmi Abdullah bin Sa'd'dır. Çok cömert olduğu için "Hatem", Tayy kabilesinin reisi olduğu için "Tai" lakabı verilmiştir. Kabilesinin yerleşmiş olduğu yerin etrafındaki tepelere ateş yaktırarak, yolunu şaşıranların kendisine gelip misafir olmasını sağlardı. "Hayra verilen mal,

Esere göre Ahi Evran'ın kerametlerinin bir kısmı şunlardır: "Namazını Ka'be'de kılıp kendi şehrine (Kırşehir) geri dönmesi; bazen doğuda dua ederken, bazen batıda ayakta durması; sabah namazını beytü'l-mukaddes'te, öğle namazını Dımışk (Şam)'ta, ikindiyi Medine'de, akşamı Urfa'da, yatsıyı Mekke'de (Kabe'de) kıldıktan sonra, tekrar şehrine dönmesi; hastalandığında hiç inlememesi; sağlığında hiç yatıp dinlenmemesi; Allah'ın canını kolay bir şekilde alması ve Azrail'in bu duruma hayran kalması; ölümünde, Azrail'in yanına gelmemesi, canını Allah'ın alması ki, Allah cemalini ona göstermiş, o da Azrail gelmeden canını vermiştir. O, cennette cemal-i mutlakı görmeyi temenni etmektedir. Huriler onun muakkıbı iken, evi de Tuba ağacının dibindedir. Öldüğü gece, ay tutulmuş ve ışığını vermemiştir. Ayrıca kimse yıldızların parlaklığını görmemiştir. Ertesi gün yas tutulmuş, ölümü bütün dünyaya ateş saçmış; matemi halkın yüreğini dağlamış, yer ve gök onun ölümüne ağlamıştır…"

Yirminin üzerinde eseri tespit edilen Ahi Evren'in bu eserlerinden bazıları şunlardır. Letaif-i Gıyasiyye, Letaif-i Hikmet, Ağaz u Encam (Vasiyyet), Mürşidü'l Kifaye, Tuhfetü'ş-Şekur, Ulum-i Hakiki, İlmü't-Teşrih, Yezdan Şinaht, Müsariü'l Müsari, Medh-i fakr u zemm-i dünya, Tercüme-i en-Nefsü'n-natıka, Tercüme-i Kitabü'l hamisin fi usuli'd-din, Tercüme-i et-Teveccühü'l-etemm

---

israf olmaz." derdi. Peygamberimizin devrine yetişmiş, ancak peygamberliğinin açıklanmasından önce vefat etmiştir.

nahva'l-hakk, Tercüme-i Miftahü'l-gayb, Metali'ün-İman, Tabsıra, Menahic-i seyfi.

Ahi Evran'ın debbağlık mesleğini icra ettiğine dair an'ane, onun veli olarak anılmasından sonra debbağ esnafının piri sıfatıyla yüceltilmesine sebep olmuştur. Bu bakımdan Türk debbağlarının silsilenameleri kendisine dayandırılmış ve oradan da bütün debbağların piri olan Zeyd-i Hindi'ye götürülmüştür[56]. Osmanlı Devleti döneminde Ahi Evran'ın esnaf zümresi arasında pir olarak kazandığı itibar bütün Anadolu, Rumeli, Bosna ve hatta Kırım'a kadar yayılmıştır.

Şeyhlerinin Ahi Baba unvanını aldığı Kırşehir'deki Ahi Evran Zaviyesi, Osmanlılarda Türk debbağlarının ve zenaat erbabının manevi merkezi durumunda idi.

Ahi Evran Zaviyesinin ilk inşa tarihi bilinmemekte ve muhtemelen XIV. Yüzyılda basit bir zaviye halinde kurulmuş olduğu tahmin edilmektedir[57]. 1450'de Seydi Beyoğlu Emir Hasan Bey türbenin üzerine

---

[56] Erciyes dağından söz ederken, bu dağda asla yılan, çıyan, akrep ve zehirli hayvanlar yoktur diyen Çelebi, bunu da çeşitli deliller sunarak ispatlamaya çalışır: "Bu dağda ricalü'l-gayb makamı olduğu için haşerat bulunmaz." Ona göre, Baba Ruten Hazretleri ki bahçıvanların piri imiş ve bu dağda oturmuştur. Asıl adı Ebû Zeyd Hindî olan bu zat aslen Hintli olup bu dağda yalnız başına bir ömür sürmüş. Erciyes Dağındaki Tekir Yaylası'nın diğer ismi Rüten Yaylasıdır.

[57] Ahî Evran Zâviyesi. M. Yılmaz Önge. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt. 1

bir bina yaptırmış, 1481'de Dulkadıroğlu Alaüddevle Bey bu binayı genişletmiş ve 1561'de Ahi Evran'ın ahfadından olan bir şeyh de mescidi ilave etmiştir. Zaviyenin mimari bakımdan geçirdiği safhalar, çevresinde inşa edilen yapılarla birlikte onun küçük bir manzume halini almasına sebep olmuştur denilebilir.

İl merkezinde kendi adıyla anılan mahallede 1972 yılında çevresi belediye tarafından istimlak edilinceye kadar kuzey, doğu ve güneyden eski evlerin, batıdan ise bir sokağın sınırladığı genişçe bir hazirenin ortasında yer alan zaviye, Ahi Evran'ın türbesi ile bazı ahilerin mezarlarını da ihtiva eden yedi mekanlı tek bir yapıdan ibarettir. Değişik yerlerinde bulunan kitabelerden ve vakıf kayıtlarından, en geç XIV. Yüzyıldan başlayarak çeşitli devirlerde yapılan tamirat, tadilat ve ilavelerle varlığını koruduğu anlaşılan bu yapı, günümüzdeki görünüşünü 1968-1972 yıllarında Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün gerçekleştirdiği restorasyon çalışmaları sonunda kazanmıştır. Anadolu'da pek çok örneği görülen zaviyeli veya tabhaneli cami tipinin plan şemasına uygun ve oldukça simetrik bir biçimde, çevredeki antik harabelerin malzemesinden de büyük ölçüde faydalanılarak inşa edilmiştir.

İki kısımdan teşekkül eden zaviyenin birinci kısmı, kubbeli bir methal ile iki yanında yer alan mescid ve divanhaneden, ikinci kısmı ise bunlara bitişik olarak arkalarında inşa edilmiş bir orta sofa ile çevresindeki iki hücre ve bir eyvandan ibaret türbelerden meydana gelmektedir. Zaviyenin batıya açılan XV-XVI. yüzyılların

mimari üslubuna göre beyaz mermerden işlenmiş cümle kapısı son restorasyon sırasında yapılmış ve üzerine daha önce zaviyenin bahçe kapısında bulunan kitabe konulmuştur. Basık bir kemer gibi işlenmiş lento taşı ile kemer alınlığı içine yerleştirilmiş olan bu elips kitabe, Sultan II. Mahmud'un 1820 tarihli tuğrası ile Ahi Evran'ın adını taşımaktadır. Kapının hemen sol tarafında bulunan minare, binaya XX. Yüzyılın başlarında eklenmiş olup restorasyon esnasında yeni kapı takımı inşa edilirken zaviyenin cephesinde aynen muhafaza edilmiştir. Minare kaidesinin sol yanındaki yine batı cephesine açılan kemerli bir kapıdan üstü sivri tonoz örtülü, müstakil divanhaneye girilmektedir. Alt katı büyük bir pencere ile kagir bir merdivenle çıkılan üst katı ise eyvan biçiminde bir açıklıkla methal bölümüne bakan divanhane, kuzey cephede yer alan alttaki büyük, üstteki küçük iki pencere ile ışıklandırılmıştır.

İki basamakla çıkılan bir sahanlıktan geçilerek gelinen cümle kapısından, pencereli bir kasnak ile yükseltilmiş, sivri kemerlerin taşıdığı kubbeli methal bölümüne girilmektedir. Kubbeyi taşıyan güneydeki kemer, karşılıklı üç basamakla çıkılan eyvan biçimindeki mescide açılmaktadır. Mescidin üstü, doğu ve batı duvarlarının ortasında bulunan karşılıklı iki gömme ayağa oturtulmuş bir takviye kemerinin desteklediği sivri bir tonozla örtülmüştür. Batı cephesine açılan iki küçük alt pencere ile güney duvarındaki küçük bir fevkani pencereden ışık almaktadır. Güneyde, iki küçük dolap nişinin ortasında üstü kemerlenmiş sade bir mihrap ile

güneybatı köşede sade bir ahşap minber yer almakta, mihrabın yukarısında da bu zaviyenin Kanuni Sultan Süleyman'ın izni ile -ismi okunamayan- bir ahi tarafından 1560 yılında tamir ettirildiğini bildiren iki satırlık bir kitabe bulunmaktadır. Methal kubbesini taşıyan karşı taraftaki kemer gözü de kuzeydeki divanhanenin duvarına kadar uzanan bir eyvana açılmaktadır. Burada, zeminden birkaç basamakla çıkılan bir seki üzerinde bir ahinin mezarı, kuzeybatı köşede de minarenin kapısı bulunmaktadır.

Methal bölümünden türbe kısmına cümle kapısının karşısındaki, üstünde Dulkadıroğulları'ndan Süleyman Bey'in oğlu Alaeddin Bey'e ait 1481 tarihli üç satırlık bir kitabe bulunan küçük bir kemerli kapıyla geçilmektedir. Türbe kısmı, orta sofa mahiyetindeki kubbeli bir merkezi mekan ile kuzey ve güneyde yer alan simetrik iki hücreden ve doğuya uzanan sivri tonozlu bir eyvandan ibarettir. Yüksek ve geniş bir kemerle orta sofaya açılan kuzeydeki kubbeli hücre, Ahi Evran'ın türbesidir[58]. Türbe zemini birkaç basamakla çıkılan bir seki halinde yükseltilmiş ve buraya Ahi Evran'ın mezarını sembolize eden, büyük fakat sade bir ahşap sanduka yerleştirilmiştir. Evvelce bunun gerisinde yer alan ve

---

[58] Kütahya il merkezinde Ahi Evren Mahallesinde Cennet Çeşme Sokağında caminin 50 metre kuzeyinde bulunan Ahi Evren Türbesi, basit bir çatı altında olup içeride dört merkat vardır. Bunlardan en başta ve en büyük olanın Ahi Evren Babaya ait olduğu söylenir. Kitabesi yoktur. Türbe, içerisinde bulunduğu zaviye ile birlikte mimari özelliğini yitirmiştir.

üzerindeki oyma yazılardan Şeyh Erzurumi'ye ait olduğu anlaşılan müzeyyen ahşap sanduka halen Ankara'da Vakıflar Genel Müdürlüğü'nde muhafaza edilmektedir[59]. Türbe, kuzey ve doğuya açılan alçı şebekeli birer fevkani pencere ile aydınlatılmıştır. Evvelce zaviyenin mescidi olduğu ve alçı süslemeli bir mihrabının bulunduğu anlaşılan doğudaki eyvana da aynı seviyedeki Ahi Evran Türbesi'nin basamaklarından çıkılmaktadır. Burada kime ait oldukları tespit edilemeyen çok sade beş ahşap sanduka yer almaktadır. Eyvan doğudan kemerli bir üst pencere, diğer üç yönden de küçük birer alt pencere ile aydınlatılmıştır. Güney duvarında, bu imaret-zaviyenin ahilerden Seydi Bey'in oğlu Hasan Bey'in emriyle 1450 yılında inşa edildiğini gösteren üç satırlık bir kitabe bulunmaktadır. Orta sofanın güneyindeki kubbeli oda, zaviyeye bitişik evlerin istimlakinden sonra hafriyatla meydana çıkarılan orijinal temelleri üzerine yeniden yapılmıştır. Bu oda halen Ahi Evran'a ve ahilere ait belge ve eşyanın teşhir edildiği bir sergi mahalli olarak kullanılmaktadır. Türbe kısmında yer yer XIX. Yüzyılın basit nakış kalıntılarını ihtiva eden kemer, tonoz ve kubbeler restorasyon sırasında sembolik figürlü yeni kalem işleriyle süslenmiştir. Ayrıca zaviyenin orijinal örtü malzemesi bilinmeyen tonoz ve kubbeleri bakır levhalarla

---

[59] Ariflerin Menkıbeleri'nde kendisinden söz edilen ve Şeyh Erzurumi ismiyle anılan bir türbe de Sivas'ta bulunmaktadır. Bkn. Evliyalar Şehri Sivas. Sh. 52-53

kaplanarak türbenin piramit şeklindeki külahına da ejder figürlü yeni bir alem takılmıştır.

Bazı felaketler sonucunda tahrip olmuş bahçesindeki pek çok mezar taşları ve kitabelerin kaybolmuş olduğu nakledilir.

Zaviyenin hizmetlerinin ve faaliyetlerinin yürütülebilmesi için bir vakıf kurulduğu bilinmektedir. Burası evlatlık vakıf statüsünde olduğundan şeyhlik makamı babadan oğula intikal ediyordu. Bu makam, Kırşehir kadısının arzı ile devlet merkezi tarafından berat verilmek suretiyle tasdik olunmakta, icabında Ahi Evran evlatlarınca da "ber-vech-i iştirak" (ortaklaşa) tasarruf edilmekte idi. Nitekim 1485'te Ahi Çelebi ile Ahi Sinan, 1584'te Hüseyin Çelebi, Çalapverdi ve Sadık, 1842'de ise Şeyh Ömer ile Şeyh Musa zaviyede müştereken tasarrufta bulunmuşlardır. Zaviyeye vakıf olarak tahsis edilen çiftlik, köy ve mezraaların tamamı Kırşehir bölgesinde yer alıyordu. Ancak köy ve mezraaların gelirinin tamamı vakfa ait olmayıp sadece malikane hissesi tahsis edilmişti. Vakıf gelirinden, zaviye şeyhinin ve yine Ahi Evran sülalesinden gelen vakıf mütevellisi ile vakıf nazırının yevmiyeleri verildikten sonra geriye kalan meblağ, Ahi Evran makamını ziyarete gelen misafirlerin ağırlanması için sarfedilmekte idi. Bu arada esnafın da zaviyeye belirli bir aidat ödediği bilinmektedir.

1925'te yayımlanan "Türkiye'nin Sıhhi ve İçtimai Coğrafyası; Kırşehir Vilayeti" kitabında Ahi Evran Zaviyesi'nde Şed kuşatma törenleri yapıldığı nakledilir. Zaviyelerin ilgası ile bu gelenek sona ermiştir.

XIV. Yüzyıl

XIV. Yüzyılda Kırşehir büyük imaretleriyle güzel bir iklime sahip bir şehir olarak nitelendirilir. Yüzyıl ortalarında Eretna Beyliği'nin eline geçen şehir, Eretnaoğlu Mehmed Bey'in ölümünden (1366) sonraki iç karışıklıklar sırasında en fazla zarar gören yerlerden biri olur. Ardından Sivas merkez olmak üzere bir devlet kuran Kadı Burhaneddin'in idaresine girer (1389). Kadı Burhaneddin, Osmanlı ve Karamanoğulları sınır kesiminde yer alan şehrin surlarını tamir ettirir. Timur'un Anadolu'ya ilk girişi sırasında Karamanoğulları tarafından yağma edilen şehir Kadı Burhaneddin'in ölümünden (1398) sonra Osmanlıların eline geçer.

Şehirdeki ekonomik canlılığın bir göstergesi olarak 1297-1338 yılları arasında Kırşehir Darphanesi yoğun bir faaliyet içinde bulunmaktadır[60].

Şehrin dışında, kuzeye doğru uzanan bir tepenin yamacında kurulmuş geniş bir mezarlığın içindeki türbe, yan cephesindeki kitabeden öğrenildiğine göre, 1332'de

---

[60] Lala (Lale) Camii şehir merkezinde, Melik Gazi Kümbetinin hemen yanındadır. Caminin mimari tarzı, XIII. Yüzyılda kervansaray veya darphane olarak yaptırıldığı kanısını uyandırmaktadır. Yapı, üç kubbeli olup, batısındaki kemer izlerine dayanılarak ibadet mekanının iki kubbesinin daha bulunduğu sanılmaktadır. Kesme taştan yapılan kemerler dışında duvarlarda moloz taş kullanılmıştır. Mihrap mermerdendir.

vefat eden **Aşık Paşa** için yaptırılmıştır[61]. Kitabede Aşık Paşa, Şeyh Bace olarak anılmış, doğum ve ölüm tarihleri ise bazı kelimelerin ebced değerlerinden çıkarılmıştır. O tarihlerde Kırşehir Eretnaoğullarının arazisi içinde bulunduğundan, bu türbenin de Eretnaoğullarının veziri ve Aşık Paşa'nın yeğeni Alaeddin Ali Şah tarafından yaptırılmış olabileceği ileri sürülmüştür. Saim Ülgen'e göre, türbe kubbesinin şekil olarak Kırgız çadırını andırması, bu eserin mimarının Horasan erenleriyle Anadolu'ya gelmiş Orta Asyalı bir Türk olabileceğini akla getirmektedir[62]. Türbenin yanında Aşık Paşa ailesinden bazı kişilerin de mezarları bulunuyordu. Bunlardan birinin Aşık Paşa'nın babası Muhlis Paşa'nın bir hanımına ait olduğu ileri sürülmüş, bu mezara ait kırık ve eksik bir halde bulunan taş müzeye kaldırılmıştır. Yine türbenin dışındaki başka 1363 tarihli bir taşın da Aşık Paşa'nın oğlu Can'a ait olduğu ileri sürülmektedir. Burada ayrıca Aşık Paşa'nın zevcesi Hace Hatun'a ve kızı Melek Hatun'a ait olduğu iddia edilen mezar taşları bulunmaktadır. Anadolu Türklüğü bakımından çok değerli olan Aşık Paşa Türbesi ve çevresi uzun süre bakımsız kalmış ve etrafındaki hazire geniş ölçüde tahribe uğramıştır. Türbe 1935'te ufak bir tamir görmüştür.

Bazı vakıf kayıtlarından Kırşehir'de Aşık Paşa adına bir de zaviye olduğu anlaşılmaktadır. Halkın büyük

[61] Aşık Paşa Türbesi. Semavi Eyice. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt 4

[62] Ali Saim Ülgen. Kırşehir'de Türk Eserleri

saygı gösterdiği erenlerin türbeleri yanında zaviyeler kurulduğu düşünülecek olursa bu tesisin türbe yakınında bulunması gerekir. Ancak bugün çevrede bu hususu destekleyecek herhangi bir iz yoktur.

Aşık Paşa Türbesi'nin yan cephesi şehre bakacak bir biçimde yamaca yerleştirilmiştir. Tamamen mermerden olan yapının ön mekanını teşkil eden giriş holüne bu yan cephedeki süslü bir kapıdan girilir. Bu mekanın yan tarafında bulunan bir kapı, kubbeli esas türbeye geçişi sağlamaktadır. Türbe, her bir kenarı 5.35 m. ölçüsünde bir kareden ibarettir. Aşık Paşa'nın sandukası tam ortada değil giriş duvarının yanındadır. Türbenin altında bir mezar odası olması gerekirse de bu husus araştırılmamıştır. Sekiz köşeli olarak yapılan sağır kubbe de mermerden olup burada çok eski bir Asya geleneğine uyularak bindirme tekniği kullanılmıştır. Türbe mekanının dört köşesine yerleştirilen dört sütun üstüne dört kemer atılmış, bunların arasındaki pandantiflerle sekiz dilimli kubbeye geçiş sağlanmıştır.

Türbenin içinde bulunması muhtemel hiçbir tezyinat günümüze gelmemiştir. Dışta ise üç cephenin son derece sade olmasına karşılık şehre bakan güney cephesi ve bilhassa buradaki giriş itina ile süslenmiştir. Cephenin kenarında bulunan taçkapının üst kısmı bir zencerek motifi ile bezenmiş, bunun içine sivri kemerli bir niş oyulmuştur. Nişin yarım kubbesi dilimli olarak işlenmiştir. Bu nişin alt kısmında yayvan kemerli esas giriş bulunur. Cephelerin ortasındaki pencereler ise birer sivri kemer içinde açılmıştır. Esas türbe binasının dışında mahya hattı profilli

bir silme ile belirtilmiştir. Güney cephede tam ortada bu silme dikdörtgen bir çerçeve meydana getirmekte olup bunun içinde kitabe bulunmaktadır. 1965 yılında Kırşehir'de yapılan incelemeler sırasında Aşık Paşa Türbesi'nin ön mekanında yere döşenmiş iki parça halinde mermer bir levha bulunmuştu. Yere saplanacağı kısmı işlenmeden bırakıldığına göre herhalde bir mezar taşı olan bu levhanın üst kısmında rumi motiflerle bezenmiş bir madalyon, alt bölümünde ise bir pars veya dişi arslan resmi görülüyordu.

Aşık Paşa Türbesi, değişik plan düzeni, ölçülü fakat zarif süslemesi ile içinde simetriden kaçınan çok değişik bir mimari anlayışın eseridir. Orta Asya eski Türk geleneklerine bağlı özellikleriyle Anadolu'da İslam-Türk yapı sanatının değerli bir örneğidir.

Mezar taşı kitabelerinden dört oğlu ve bir kızı olduğu anlaşılan Aşık Paşa'nın oğullarından biri Elvan Çelebi, torunu tarihçi Aşıkpaşazade'dir[63]. Kırşehir'de Hacı Hatun ile evlenen Aşık Paşa'nın Elvan, Selman, Can ve Kırlıca adlı dört oğlu ile Melek Hatun adında bir kızı vardı[64].

Kırşehir'de dünyaya gelen Aşık Paşa (1272-1332)'nın asıl adı Ali, mahlası Aşık'tır. "Paşa", "beşe"

---

[63] Nurhan Mıstanoğlu. XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Kırşehir Sancağı. Doktora Tezi Sekçuk Üniversitesi. Konya. 2004

[64] Turgay Doğan. Ziyaret Fenomeni Açısından Kırşehir ve Çevresi (İnceleme ve Değerlendirme). Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi. Kayseri. 2004

veya “başağa” diye adının sonuna eklenen lakap, babasının ilk oğlu olduğuna işaret etmektedir[65]. Hayatı hakkındaki bilgiler, oğlu Elvan Çelebi’nin kaleme aldığı Menakıbü’l-kudsiyye fi menasıbi’l-ünsiyye’de anlatılanlara dayanmaktadır. Buna göre dedesi Ebü’l-Bekā Şeyh Baba İlyas b. Ali, XIII. Yüzyılda Horasan’dan Anadolu’ya gelerek Amasya’ya yerleşmiştir. Ebü’l-Vefa Harizmi’nin tarikatına bağlı bir şeyh olup müridlerine Babai denmektedir. Halifesi Baba İshak’la beraber tarihlerde Baba Resul İsyanı olarak anılan ayaklanmayı başlatmıştır. Elvan Çelebi’nin Menakıb’ına göre Baba İlyas bu isyanda yakalanıp Amasya Kalesi’ne kapatılmış zindanda bulunduğu kırkıncı gün hücresinin duvarı yarılarak boz atı gelmiş ve Baba İlyas’ı alarak kaybolmuştur. Başka kaynaklarda ise isyan sırasında veya savaş alanında öldüğü veya idam edildiği şeklinde bazı rivayetler yer almaktadır.

Aşık Paşa’nın babası Muhlis Paşa, Baba İlyas’ın en küçük oğludur. Menakıb’a göre, isyan sırasında henüz kundakta bir bebek olan Muhlis Paşa, ateşe verilen Çat köyünden Şerefeddin adlı birisi tarafından kurtarılmış, yedi yaşında Mısır’a götürülmüş, orada yedi yıl kaldıktan sonra tekrar Anadolu’ya dönmüştür. Anadolu’ya dönünce hapsedilen Muhlis Paşa’nın 1273 yılına kadar olan hayatı karanlıktır. Bu tarihte Konya’yı ele geçirmiş, fakat altı

---

65 Âşık Paşa. Günay Kut. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt. 4

aylık bir hükümranlıktan sonra hakimiyeti Karamanoğulları'na devretmiştir. Elvan Çelebi'nin naklettiği bu rivayete Taşköprizade ve Oruç Bey'le birlikte Şikari'de de rastlanmaktadır. Bütün bu kaynaklardaki ifadelerden Muhlis Paşa'nın ilk Osmanlı Sultanı Osman Gazi zamanında hayatta olduğu anlaşılmaktadır. Ocak onun Kırşehir'deki zaviyesinden söz eder[66]. Kırşehir'e yerleşen Muhlis Paşa tarafından kurulan zaviye XIV. Yüzyıl başlarında torunu Elvan Çelebi tarafından Çorum-Mecidözü'ne taşınacaktır[67].

Aşık Paşa önce Süleyman-ı Kırşehri'den, daha sonra İlyas Paşa'nın halifelerinden Şeyh Osman'dan ders alır. Muhlis Paşa'nın vasiyeti üzerine Şeyh Osman, Aşık Paşa'yı kızı ile evlendirir. Bir süre sonra Anadolu Valisi Timurtaş Paşa'nın veziri olur. Bazı siyasi olaylara karıştığı için Mısır'a gider. Amasya'ya geri dönerken Kırşehir'e geldiğinde hastalanır ve orada vefat eder. Kırşehir'de bulunan türbesi, kendisinin vasiyeti üzerine şehrin kuzeydoğusunda bir tepede yapılmış olup bir de kitabesi vardır. Türbenin halk tarafından kutsal sayılıp ziyaret edildiği hususunda bütün kaynaklar müttefiktir. Elvan Çelebi babasının dünya işlerine hiç karışmadığını, kendini bütünüyle tasavvufa vererek bir veli hayatı yaşadığını kaydeder. Şiirlerinde ve Garibname'sinde büyük ölçüde Yunus Emre ve Mevlana tesiri hakimdir.

---

[66] Ahmet Yaşar Ocak. Osmanlı İmparatorluğu'nda Marjinal Sufilik: Kalenderiler (Xıv-Xvıı. Yüzyıllar). TTK Basımevi — An k a r a. 1 9 9 2

[67] Elvan Çelebi için Evliyalar Şehri Çorum'a bkn. Sh. 140-148

Eserleri şunlardır. 1. Garibname. 1330 yılında kaleme alınan 12.000 beyitlik bu mesnevi on bölümden meydana gelmiştir. Bazı nüshaların sonunda Aşık Paşa'nın gazelleri de vardır. Dini, tasavvufi ve öğretici bir eser olan ve halkı eğitmek maksadıyla Türkçe olarak yazılan Garibname, Anadolu'da Türk tasavvuf edebiyatının en eski ve tesir dairesi çok geniş olmuş eserlerden biridir. Sade dili dolayısıyla eser asırlar boyunca çok geniş bir okuyucu zümresine hitap etmiştir. 2. Fakrname. Aşık Paşa'ya ait olduğu ancak son zamanlarda tespit edilebilen tasavvufi muhtevalı 161 beyitlik bir mesnevidir. Eserde rengarenk bir kuş olarak tasvir edilen "fakr" sonunda Hz. Peygamber'i seçerek onda karar kılmaktadır. 3. Vasf-ı Hal. Otuz bir beyitten ibaret olan bu küçük mesnevinin Roma ve Manisa'da iki nüshası bilinmektedir. Mesnevide şairin adı geçmemekle beraber eserin Garibname'nin sonunda yer alması, Aşık Paşa'ya ait olduğu fikrini kuvvetlendirmektedir. 4. Hikaye. Elli dokuz beyitlik küçük bir mesnevidir. Bu mesnevide bir Müslüman, bir Hristiyan ve bir Yahudinin başından geçenler anlatılmaktadır. 5. Kimya Risalesi. Aşık Paşa'ya ait olduğu şüpheli görünen bu risalenin bir nüshası Çorum İl Halk Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Son iki risale A. Sırrı Levend tarafından bir arada yayımlanmıştır. 6. Risale fi beyani's-sema. Eserin adına Osmanlı Müellifleri dışında başka kaynaklarda rastlanmamaktadır. Risalenin Aşık Paşa'ya ait olduğu hususu şüphelidir. Bununla birlikte risalenin konusu ile Garibname'nin dördüncü babının üçüncü "dasitan"ı arasında yakın bir ilgi

bulunduğu görülür. Ahmet Kutsi Tecer'in hakkında bir inceleme yazısı yazdığı bu risale mensur olup içinde yer yer manzum parçalar bulunmaktadır. Aşık Paşa'nın Garibname'de yer alan gazellerinden başka nazire mecmualarında rastlanan toplam altmış yedi şiiri S. Nüzhet Ergun ve değişik tarihlerde A. Gölpınarlı tarafından yayımlanmıştır.

Aşık Paşa, kurucusu Baba İlyas-ı Horasani olan büyük ve nüfuzlu bir şeyh ailesinin XIV. Yüzyılın ilk yarısındaki en önemli temsilcisidir. Onun, zamanında Anadolu'da Vefaiyye tarikatının başı sıfatıyla tanınmış bir mutasavvıf olduğu muhakkaktır. Küçük yaştan itibaren adı geçen tarikat çevresinde, bu çevreye mensup mühim şahsiyetlerden iyi bir tasavvuf terbiyesi aldığı, oğlu Elvan Çelebi'nin bizzat kendi ifadelerinden anlaşılmaktadır.

Aşık Paşa burada, "muhtelif mahiyette dervişlik cereyanlarının ve fütüvvet prensiplerinin çok canlı ve kuvvetli bulunduğu bir sahada" fikirlerini yayarak hatırı sayılır bir müridler zümresi edinir[68]. Ocak, bütün bunlara rağmen bir müddet sonra Aşık Paşa'nın bir taraftan Hacı Bektaş müridleri, diğer yandan da Şeyh Süleyman-ı Türkmani ve Ahi Evran taraftarlarıyla rekabet etmek zorunda kaldığını, düşünür. Çünkü oğlu Elvan Çelebi bu baba yurdunu bırakıp sülalenin kurucusu Baba İlyas-ı Horasani'nin mekanı olan Çorum ve Amasya arasındaki Mecitözü bölgesine yerleşmek zorunda kalmıştır.

[68] Âşık Paşa. Ahmet Yaşar Ocak. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt. 4

Aşık Paşa, XIII. Yüzyılda en büyük temsilcisi Baba İlyas-ı Horasani olan Türk “heterodoks” İslam anlayışının temsilcisi bir şeyh ailesinin Muhlis Paşa’dan sonra çeşitli siyasi ve kültürel sebeplerin tesiriyle tedricen Sünnileşme yoluna girdiği bir devirdeki en önemli üyesidir. Kendisinin tasavvufi düşünceleri konusunda bir ölçüde en iyi belge, hiç şüphesiz Garibname adındaki meşhur mesnevisidir. İlk anda bu esere bakarak Aşık Paşa’nın tıpkı Mevlana gibi vahdet-i vücud mektebine bağlı Sünni bir mutasavvıf olduğu görüşüne sahip olunmaktadır. Nitekim F. Köprülü bu yüzden onun, kendi zamanında Anadolu’da çok çetin bir tarzda sürüp giden Sünni ve gayri Sünni mutasavvıflar arasındaki mücadelede birincilere dahil bulunduğunu ve Garibname’yi bu yolda yazdığını söyler. Ocak ise, bu konuda temkinlidir. Bu görüş genelde doğru olmakla birlikte, Aşık Paşa’nın, ayet ve hadislerle, çeşitli tasavvufi eserlerden alınmış ahlaki ve tasavvufi öğütleri ihtiva eden bu eserinin, içinde birtakım heterodoks kalıntıların bulunması ihtimalini ileri süren görüş karşısında sistemli ve derinlemesine tahliline gerek olduğu, düşüncesindedir.

Gülşehri (ö. 1317’den sonra)’nin 1317’de kaleme aldığı Mantıku’t-tayr’daki bazı beyitlerden onun Kırşehir’de zaviye sahibi, müridi çok ve bütün şehir halkınca tanınan, evinde her gece sema yapılır, saygıyla eli öpülür meşhur bir şeyh olduğu öğrenilmektedir[69].

[69] Gülşehri. Mustafa Özkan. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt. 14

Harizm'den gelip Kırşehir, Eskişehir ve Ankara dolaylarına iskan edilmiş Oğuz boylarından birine mensup olduğu sanılan Gülşehri'nin Kırşehir'e ne zaman yerleştiği belli değildir. Mevlana Celaleddin-i Rumi'nin ölümünden sonra Sultan Veled'in, kendisini Mevlevi tarikatını yaymak ve bir zaviye kurmak üzere Kırşehir'e göndermiş olması ihtimalinden söz edilirse de bu husus açıklık kazanmamıştır.

Şairin asıl adının Ahmed veya Süleyman olabileceği ileri sürülmektedir.

Eserlerinden Gülşehri'nin İslami ilimler yanında matematik, mantık ve felsefeye de vakıf olduğu anlaşılmaktadır. Birçok seyahat yaptığını, kendinden önce yaşamış ve kendi zamanındaki şairlerin şiirlerini okuduğunu söyleyen Gülşehri en çok Mevlana, Attar, Senai, Sa'di ve Nizami'nin tesirinde kalmıştır. Özellikle Mevlana'dan çok etkilenmiş olması onun Mevlevi olabileceğini akla getirirse de gerek Mevlevi kaynaklarında gerekse silsilenamelerde bunu doğrulayan bir kayda rastlanmamaktadır. Buna karşılık geniş bir tasavvuf kültürüne sahip olan Gülşehri'nin Ahi Evran'ın talebelerinden olması muhtemeldir[70].

---

[70] Ne var ki Gürcan Karapanlı doktora tezinde, "Gülşehrî 'Keramat-ı Ahi Evran' dışında başka hiçbir eserinde Ahî Evran'dan bahsetmediğinden Gülşehrî'nin onun halifesi olma ihtimali yoktur.", der. -Gürcan Karapanlı. Risaletü'n-Nushiyye, Mantıku't-Tayr ve Garib-Nâme Mesnevîlerinin Tasavvuf Açısından İncelenmesi. Doktora Tezi. İstanbul Üni. İstanbul. 2007-

1301’de Farsça olarak yazdığı Felekname’den sonra şöhret kazanan Gülşehri kendisini Senai, Attar, Nizami, Sa‘di, Mevlana ve Sultan Veled gibi büyük şairlerin takipçisi saymakta ve onlarla aynı daire içinde görmektedir. Onun hem şeyh hem de şair olarak kendini tasavvuf ve edebiyat aleminin en büyük simaları arasında zikretmesi dikkati çekmiş ve bu yönü bazı şairlerce tenkit edilmiştir.

Devrindeki birçok şairin, Türkçe’nin Arapça ve Farsça’ya nisbetle kaba ve ifade bakımından kabiliyetsiz olduğu yolundaki görüşlerinin aksine fikir yürüten hemen hemen tek şair Gülşehri’dir. Feridüddin Attar’ın Mantıḳu’t-tayr’ını Türkçe’ye aktarırken alelade bir tercümeden ziyade, Türkçe’nin bütün imkanlarını kullanarak adeta orijinal bir eser ortaya koyduğunu ve Türk dilinde daha önce bu kadar güzel bir eser meydana getirilmediğini söyleyerek övünmesi, onun şuurlu ve idealist bir kişi olduğunu göstermektedir. Anadolu’da Türkçecilik cereyanını başlatan ve Türkçeye, hiç bırakmamak kaydıyla, sahip çıkan ilk şair Gülşehri olmuştur. Bu fikir daha sonra Aşık Paşa ve muakkipleri ile devam etmiştir. Şair, Attar’daki hikayelerin yerine başka hikayeler koymuştur. O bu hikayeleri çeşitli kaynaklardan aldığı gibi, kendisi de bizzat hikayeler yazmıştır. Bu bakımdan Gülşehri Türk edebiyatının ilk hikaye yazarı olarak karşımıza çıkar. Ayrıca Mevlana Celaleddin-i

Rumi'nin *Mesnevi-i Manevi*'sinden aldığı ve tercüme ettiği hikayeleri göz önünde bulundurursak o, Türk edebiyatında *Mesnevi*'den tercümeler yapan ilk şair olarak görülür. Gülşehri bu eserinde hayvan hikayelerine de yer veren ilk şairdir[71].

Ayrıca eserleri didaktik ve sufiyane bir mahiyet taşıdığı halde dilinin sade ve temiz, üslubunun itinalı ve canlı, nazmının ise devrine göre oldukça pürüzsüz oluşu, onun sanat kabiliyeti hakkında yeterli bir fikir verir. Gülşehri'nin, Yunus Emre'den sonra zamanının duyguca kuvvetli olduğu kadar usta bir şairi olarak da çağdaşları arasında önemli bir yer tuttuğunda şüphe yoktur.

Gülşehri'nin 1037 tarihinde ölen Kuduri'nin *el-Muhtasar* adlı eserini manzum olarak tercüme ettiğini *Mantıku't-tayr'daki:"Değme ilme akl yetiren bizüz Kim Kuduri nazma getiren bizüz"* beyitten anlıyoruz. Ancak eser bugüne kadar elimize geçmemiştir.

Kabri il merkezinde onun adını taşıyan "Ahmedi Gülşehri Parkı" içerisinde bir türbededir. Ahi Evren Mahallesi'nde bulunmakta olup ziyarete açıktır. Yuvarlak kemerlerle birbirine bağlanmış altı sütun üstüne oturan kubbeyle örtülü, etrafı açık bir yapıdır. Kitabesi bulunmayan ve son yıllarda yapıldığı anlaşılan mermer bir mezar vardır. Günümüzdeki yapı, orijinal olmayıp yakın zamanda Kırşehir Valiliğince inşa edilmiştir.

---

[71] Kemal YAVUZ. Gülşehri'nin Mantıku't-Tayrı (Gülşen-Nâme). T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

XV. Yüzyıl

Şehir Ankara Savaşı'nın (1402) ardından Timur tarafından Karamanoğulları'na verilir. Timur Anadolu'dan çekilirken başta Yozgat çevresi olmak üzere Kırşehir yöresindeki Moğol aşiret gruplarının önemli bir kısmını götürür ve onlardan boşalan yaylak ve kışlak mahallerine Dulkadıroğullarına mensup konargöçer Türkmen grupları gelmeye başlar. Bu durum Kırşehir'in Dulkadıroğulları'nın idaresine girmesinde önemli rol oynar. Kırşehir'de Dulkadır hanedanı mensupları yöneticilik yaparlar. Fatih Sultan Mehmed döneminde Dulkadıroğlu Alaüddevle Bozkurt Bey Kırşehir'de bulunmaktadır. Şehir muhtemelen Fatih'in hükümdarlığının son yıllarında Osmanlı idaresine girer. Osmanlı idaresinin ilk yıllarında Alaüddevle Bey'in haslarına dokunulmamıştır. Kırşehir ve yöresinde Osmanlı hakimiyeti altında önemli bir olay cereyan etmez. Üstelik, Kırşehir'in Osmanlılar idaresindeki halinin baştanbaşa yokluk, açlık, ölüm ve zulümle dolu olduğunu ifade eden görüşler ileri sürülür[72]. Şehirde Osmanlı dönemine ait mimari eser yok denecek kadar azdır.

1485 yılına ait tahrirde hiçbir mahalle kaydının yer almaması, şehrin Eretnaoğulları, Kadı Burhaneddin Ahmed, Karamanoğulları ile Osmanlılar arasındaki mücadelelerden nüfus yapısı ve fiziki durumu değiştirecek

---

[72] Güneş Şahin. Cevat Hakkı Tarım, Kırşehir Tarihi Üzerine Araştırmalar I

ölçüde etkilendiğini gösterir. 1485’te, kuruluşları Anadolu Selçuklu Devleti dönemine dayanan Ahi Evran, Aşık Paşa, Caca Bey, Şeyh Süleyman Türkmani ve Şeyh Kaya gibi zaviye ve medreselerin kaydedilmiş olması ise fiziki bakımdan şehrin daha ziyade bu tesisler etrafında şekillendiğini düşündürür.

Cemaleddin Hulvi (1574-1654) Lemezat-ı Hulviyye isimli eserinde **Şeyh Ahi Mirim** El-Halveti Hazretlerinin Timur istilası sırasında Her’den göçmüş ve Kırşehir’e yerleşmiş olduğunu kaydeder[73]. Şeyh Hazretlerinin meşhur dört halifesi Ebu Talib[74], Pir Tevekkül[75], Amr-i Rabbani ve postnişini Meraga’da vefat eden İzzeddin Türkmani Hazretleri (v. 1424)’dir.

Mirim Halveti Heri (Hirat) şehri kasabalarından Kilbad'da dünyaya gelir[76]. 1409 senesinde Kırşehir'de vefat eder. Vefat zamanları Karamanoğlu Mehmed Beyin o bölgeye hakim olduğu tarihlere rastlamaktadır. Başka bir

---

[73] Lemezât-ı Hulviyye. M. Cemaleddin El-Hulvi. İfav (M. Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı). İstanbul. 1993

[74] Lemazat’ta hakkında şunlar yazılıdır. “O, akranına galip, Hak yoluna talip, kamil bir şeyh idi. Şeyh Ebu Talib hazretleri “Mekke-i Mükerreme”de doğmuştur. Babası Kabe’ye hacc seferleri tertip ederdi. Şeyh Ahi Mirem hazretlerinin hizmetinde bulundu. Şeyh hazretleri kısa zamanda onu, hilafete layık bulup, onu Mısır’a hilafetle görevlendirdi. Daha sonra geri dönüp şeyhinin yerine oturdu. Kendisinin inci değerindeki sözleri ve nasihatleri: “-Müptadi salikin arkadaşlarına hürmeti ve riayeti olmalıdır. Onlara saygıda kusur etmemelidir.” diye buyurmuştu.

[75] Sinop’ta vefat eden Pir Tevekkül için Evliyalar Şehri Sinop’a bkn. Sh 15-16

[76] Mîrim Halvetî. Evliyalar Ansiklopedisi

rivayette Herat civarında Kazerkan kasabasında vefat ettiği bildirilmektedir.

Mirim Halveti Şirvan ve Herat'ta ilim tahsil eder. Timur Han zamanında Anadolu'ya gelip Kırşehir'e yerleşir. Kendisine Ahi denilmesine sebep Ahi Evran oğullarından olması yüzündendir. Kırşehir'e geldiğinde burası hoşuna gidip, "Külabad'dan çıktık ise Gülabad'a geldik." buyurur.

İlk zamanlarında şiirler ve kasideler söylemektedir. Zamanın sultanlarından birine bir kaside yazar. Huzuruna gidip yazdığı kasideyi okur. Kibirli, gururlu sultan kasideyi beğenmez. Bunun üzerine Mirim Halveti çok üzülür ve yaptığı bu işe tövbe eder. O gece rüyasında alemlerin efendisi Peygamber efendimizi görür. O zaman, önceleri, Peygamber efendimizi metheden bir kaside yazdığını hatırlar ve bunu hürmetle efendimize okur. Bunun üzerine Peygamber efendimiz, "Mirim Halveti gel sana bir hediye verelim.", diye buyururlar. Sonra Efendimiz oturdukları yerden bir avuç toprak alıp, "Bu kimyadır. Sakın gaflette olma.", diye buyurup onun eline verirler. Mirim Halveti sabahleyin uyandığında o toprağı elinde bulur. Sarrafa götürdüğünde onun halis altın olduğunu anlar.

Mirim Halveti, Halveti büyüklerinden Ömer Halveti (v. 1397)'nin sohbetine katılır ve nefsiyle uzun seneler mücadele edip, ıslaha çalışır. Neticede hocasından icazet alır. İnsanlara güzel ahlakı öğretmekle vazifelendirilir.

Mirim Halveti hocasının vefatından sonra ona bir türbe yapar. Ayrıca Tebriz'de dergahlar inşa eder. Kırşehir'e geldiklerinde ise dergah ve mescit yaptırır.

Mirim Halveti'nin Ebu Talib adında bir talebesi vardır. İlmiyle amel eden biri olup, güzel huylu ve olgun biridir. Lakin Vahdet-i vücudu inkar etmekteder. Bir gün yanına Mirim Halveti hazretleri gelir ve ona, "Evladım! Sen talep, istek yolunu bilmezsin. Zahidle, dünyaya düşkün olmayanla kalıp ilahi aşk ve irfana kavuşmaya çalışmazsın.", diye buyurur ve kulağına eğilip bir kere, "Ya Allah!", diye seslenir. Hemen o dakikada Ebu Talib kendinden geçip yere düşer. Sonra aklı başına gelir ve Mirim Halveti hazretlerine, "Efendim! Şimdi kalbim açıldı. İlahi aşkı tattım. Lakin bunu kırk senedir özlüyordum." der.

Şemseddin Sivasi'nin tarikat silsilesi içersinde Ömer Halveti'den sonra gelen Ahi Mirim (İbrahim) Halveti'yi İzzeddin Halveti takip eder.

XVI. Yüzyıl

Şehir XVI. Yüzyılın ortalarından itibaren suhte ve Celali hareketlerinden kısmen etkilenir. 1526 tarihli tahrir defterine göre Kırşehir'in toplam dokuz mahallesi vardır. Buradan şehrin fiziki bakımdan mahalleleşme sürecine tekrar girdiği anlaşılır. Bu mahalleler Cami, Nasuh (Hacı Nasuh) Mescidi, Yakub Dede Mescidi, Sofular, Kuşdilli, Medrese (Caca Bey Medresesi), Ahi Evran, Aşık Paşa ve Kaya Şeyh adıyla bilinmektedir. Nüfusça en kalabalık mahalleleri Nasuh Mescidi ve Ahi Evran, en az olanı ise Kaya Şeyh mahallesi oluşturmaktadır.

1584 tarihli Kırşehir Tahrir Defterinde, Ahi Evran, Şeyh Süleyman ve Aşıkpaşa zaviyelerine rastlanmaktadır[77].

XVI. Yüzyılın başlarından itibaren Kırşehir Sancağı yoğun bir konar-göçer akınına uğrar[78]. Yüzyılın ortalarından itibaren daha önce ekinlik olarak kullandıkları mezraaları köylere dönüştürmek suretiyle anılan bölgeleri meskun alanlara dönüştürmüşlerdir.

---

[77] Recep Gökçınar. "16.Yüzyılın İkinci Yarısında Kırşehir Merkez Kazası (283/139 Numaralı Tahrir Defterine Göre)". Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Ankara-2007

[78] Rafet Metin. XVI. Yüzyılda Orta Anadolu'da Nüfus ve Yerleşme (Bozok, Kırşehir, Niğde, Nevşehir Ve Keskin Örneği). Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi. Ankara. 2007

XVII. Yüzyıl

XVII. Yüzyılın başlarında Tavil Ahmed adlı Celali reisiyle kardeşi etrafına topladığı adamlarıyla şehri ve yöresini yağma eder. Bu olaylar sırasında halkın bir kısmı yerlerini terk etmek zorunda kalır. Şehirdeki mahalle sayısının XVI. yüzyıl sonlarına göre bir hayli azalmasında, zamanla bazı kenar mahallelerin başka mahallelerle birleşmesinin ve XVII. yüzyıldaki Celali hareketleriyle, tabi afetlerin rolü olduğu düşünülebilir[79].

XVII. yüzyılda çapulculara karşı büyük köylerin çevresine hendek açıldığı ya da toprak duvarlar yapıldığı oluyordu ki, bu yolla korunan köylere idarî dilde "palanga" denmekteydi. XVII. yüzyıl başında Kırşehir valisinin bir tek seferde (içinde muhtemelen Mucur'un da bulunduğu) 100 palanga kapattığı söylenmektedir. XVII. yüzyıl başında Anadolu'da belli başlı Celalî reislerinden olduğu anlaşılan Meymun, Kırşehir havalisinde faaliyet göstermekteydi. Kardeşi Ahmed'in ölümüyle maiyetindeki altı-yedibin sekban ile birlikte Kalenderoğluna iltihak ederken, Kuyucu Murat Paşa tarafından Şarkî Kara Hisar yakınlarında baskın yapılarak

---

[79] GÖKÇINAR Recep. "16.Yüzyılın İkinci Yarısında Kırşehir Merkez Kazası (283/139 Numaralı Tahrir Defterine Göre)". Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Ankara-2007

mağlup ve kısmen imha edilmişlerse de bir kısmı kaçmayı başarabilmiştir.

1688'de Yeğen Osman üzerine gönderilen müfettiş paşalardan Hüseyin Paşa, Orta Anadolu'daki isyancı aşiretlerle ilgilenmek durumunda kalır. Hüseyin Paşa öncelikle vergi vermek istemeyen Türkmenlerle ilgilenir. Bu sebeple önce Karahisar'da bulunan Türkmenlerden, daha sonra ise kuzeyde Sivrihisar'da yer alan Pürnek aşiretinden vergi tahsil eder. Daha sonra Sivrihisar'dan da doğuya Beypazarı ve Ankara'yı geçerek Kırşehir'e varır. Burada da vergisini vermeye yanaşmayan Türkmen beyi ve eşkıyası Hacı Ahmedoğlu'nu mağlup eder.

XVIII. Yüzyıl

Bu yüzyılda bazı anlaşmazlıklar dolayısıyla Müslim ve gayrımüslim esnafın loncalarının ayrılmasında zaruret hasıl olur. Yüzyılın sonlarından itibaren esnafın Ahi Evren makamı ile olan rabıtasının gevşemeye başladığına dair belirtiler vardır[80].

Kadızadelerin, uygulamaya koyduğu baskı ve menfi propagandalar, Anadolu halkı üzerinde etkisini göstermiş, bazı bölgelerde yaşayan halk, saz çalan, türkü söyleyen, şiir yazanları inançsız ve sapık kişiler olarak görmeye başlamıştır. Ozan Dede Korkut ve Kopuz geleneğini yaşattıkları için, Türk toplumu tarafından her dönemde önemli bir yeri olan bu nedenle de ekonomik açıdan iyi durumda olan Abdallar, menfi propagandalar neticesinde ekonomik açıdan iyice yoksullaşmışlardır. XVIII. yüzyıldan itibaren Abdal kelimesi "serseri, dilenen" manasına kullanılmaya başlanmıştır. Günümüzde Kırşehir ve Kaman'da yaşayan Alevi-Türkmen bir etnik-dini sosyal kimliğe sahip olan Abdalların, ekonomik durumları pek iyi olmamasına rağmen dilencilik yaptıkları yönünde bir bilgi söz konusu değildir[81].

---

[80] MISTANOĞLU Nurhan. XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Kırşehir Sancağı. Doktora Tezi Sekçuk Üniversitesi. Konya. 2004

[81] Şahin Gürsoy. Sosyal ve Dini Yaşam Açısından Orta Anadolu Abdalları (Kırşehir Örneği). Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi. Ankara. 2006

XIX. Yüzyıl

1834 yılı itibariyle Kırşehir Sancağı'nın 15.000 civarındaki toplam nüfusunun 4000 kadarı merkez kazada, 3000 kadarı merkez kazaya bağlı köylerde, 4000 kadarı Keskin Kazası'nda, 1000 kadarı Konur Kazası'nda, 1700 kadarı Mucur Kazası'nda, 700 kadarı da Hacıbektaş Kazası'nda yaşamaktadır[82]. En fazla gelir tarla tarımında görülmekte, bunu bağcılık izlemektedir. Ayrıca Ahilik geleneğinin merkezi olan Kırşehir'de ticaret de etkili bir uğraştır. Merkezde bulunan dükkan sayısı bunun göstergesidir. Sınai faaliyetler de gelir kaynakları içerisinde az da olsa yer almaktadır.

Şehrin Osmanlı döneminde ticari ve ekonomik bakımdan en önemli özelliği, Ahilik kurumunun kurucusu olarak kabul edilen Ahi Evran'ın kabrinin burada bulunması ve dolayısıyla pek çok esnaf, sanatkar ve ticaret zümresinin burası ile geleneksel bir bağlantı içinde olmasıdır. XIX. Yüzyıl ortalarına doğru şehirdeki dükkan ve iş yeri sayısı 100'ün üzerindedir. Bu dükkan ve iş yerleri, kalenin eteğinde ve daha ziyade bugün Uzunçarşı denilen yerle daha sonra ortadan kalkan Taşhan'da yoğunlaşmıştır[83].

---

82 Murat Günçıktı. 795 Numaralı Temettuat Defteri'ne Göre Kırşehir Merkez Kazası Sosyo-Ekonomik Durumu (1250/1834-35). Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi. Konya. 2010

83 Kırşehir. İlhan Şahin. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt 25

1861 tarihinde Kafkasya’dan çıkarılan Nogayların bir kısmı Kırşehir’e yerleştirilmişlerdir[84]. Devletin ve yerleşmekte oldukları yerlerde yaşayan halkın bunlara kucak açtığı ve her türlü ihtiyacını karşılamaya çalıştıkları görülmektedir. Başlangıçta bunlar kendilerini misafir olarak gördüklerinden dolayı Kırşehir’de bulunanlar köylere gitmeyi istememekte, daha çok merkezde bulunan medreselerde ve hanlarda kalmayı tercih etmektedirler. Bürokrasinin ağır çalışması sebebiyle iskanlaştırma uzun bir süre almıştır. Kırşehir’e yerleştirilmiş olan Nogaylar günümüzde Boztepe ilçesine bağlı Malya Ovası sınırları içerisinde Üçkuyu köyünde (ki nüfusun yarısı=ortalama 250 kişi), Kaman ilçesine bağlı Değirmenözü, Tatık, Nogay Kızıközü, Kırşehir/Akpınar ilçesine bağlı Birecik köyünün bir mahallesi ile Kırıkkale ili Keskin ilçesine bağlı Polatyurdu köylerinde meskundurlar.

XVI. Yüzyılda Türkiye’ye giren kahvenin kullanımı kısa zamanda yaygınlaşır. 1876 yılında Kırşehir’de sekiz tane kahvehane vardır[85].

XIX. Yüzyıl sonlarında sancak merkezi olan Kırşehir’de dört medrese, bir idadi, bir rüştiye,16 iptidaiye okulu ve bir de Ermeni okulu bulunmaktadır[86].

---

[84] Ahmet Gündüz. XIX. Yüzyılda Kırşehir’e Yerleştirilen Nogay Muhacirleri (1861-1863)

[85] MISTANOĞLU Nurhan. XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Kırşehir Sancağı. Doktora Tezi Sekçuk Üniversitesi. Konya. 2004

[86] Ayfer Şahin. Geçmişten Günümüze Kırşehir’de İlköğretim

1873-1910 yılları arasında yaşayan gayrimüslim nüfus sayı bakımından azdır[87]. Şehrin ileri gelenlerinden bir kaçı gayrimüslim kökenlidir ve şehir merkezinde yaşamaktadırlar.

Yüzyılın sonlarında ise şehrin nüfusu 8500'e ulaşmıştır[88]. 1889–1890 yıllarına ait olan Ankara Vilayet Salnamesinde nüfusa ilişkin olarak ayrıntılı bilgiler vardır. Buna göre Kırşehir'de 1578'i gayri müslim olmak üzere 128.549 kişilik bir nüfus vardır. Bu dönemde Kıptilerin de şehrin etnik ve dini yapısında yer alması yeni bir hadisedir. Bir önceki sayıma göre şehrin nüfusundaki artışı da dikkate alacak olursak şehrin etnik ve dini yapısının dışardan alınan göçten dolayı çeşitlilik göstermeye başladığı düşünülebilir. Bu arada Amerikan, İngiliz ve Alman misyonerlerinin Kırşehir'deki çalışmalarının sonuç verdiği Protestanlar'ın sayısının neredeyse iki kat artmasından dolayı anlaşılmaktadır. Gayr-i müslim nüfusun artmasında Kırşehir'in sakin ve huzurlu ortamı etkili olmuştur. Öte yandan Anadolu'nun dört bir yanında Ermeni isyanları var iken Kırşehir halkı ile burada yaşayan Ermeniler arasında ciddi bir problem ortaya çıkmamıştır.

---

[87] Ahmet Gündüz. Salnamelere Göre Kırşehir Sancağı Hakkında Bilgiler (1873-1910)

[88] Nejla Günay. XIX. Yüzyılın Sonlarında Kırşehir Sancağının Demografik Yapısı

XX. Yüzyıl

1900 tarihli Ankara Vilayet Salnamesine göre Kırşehir'de bir kışla, bir cephanelik, 44 cami ve medrese, bir kilise, bir depo, 16 han, bir hamam, 600 dükkan, bir gazhane, altı kahvehane, bir bedesten, 16 iptidaiye, 26 sıbyan okulu bulunmaktadır[89].

1908 yılına ait şeriyye sicilinde Kırşehir vakıflarından şunların ismi geçmektedir[90]. Hacı Bektas-ı Veli Sırruhu'l-Ali Hazretleri Vakfı, Şah Mehmet Vakfı, Muslıhiddin Vakfı, Ahi Evran-ı Veli Sırruhu'l-celi Hazretleri Zaviyesi Vakfı, Sultan Alaüddevle Camii Şerifi vakfı, Aşıkpaşa Veli sırruh'ul-Ali Hazretleri vakfı.

Kırşehir'in bilinen en eski okullarından birisi yığma topraktan inşa edilen Kale üzerinde kurulan Kırşehir İdadisi ve bu idadi bünyesinde, aynı müdür (baş muallim) tarafından idare olunan Lutfuhamidi İlkokulu'dur. Bu okulun açılış tarihi hakkında Kırşehirli tarihçi gazeteci yazar Cevat Hakkı Tarım, 1960 Yılında Kırşehir Vilayet Gazetesinde yayınladığı hatıralarında, 1892 yılında açıldığını, 1902 yılında meydana gelen depremde okulun yıkıldığını ve okulu Kapucu Camii karşısındaki, halen otel olan bir eve taşıdıklarını, sonra yeniden Kale üzerine yeni bir binanın yaptırıldığını, 1925

---

89 Alper Seyfeli. Milli Mücadelede Kırşehir. Yüksek Lisns Tezi. Erciyes Üniversitesi. Kayseri. 2004

90 Mahir Taş. H. 1326 Tarihli Kırşehir Şeeriyye Sicili (Kırşehir'in Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Hayatı). Yüksek Lisans Tezi.Kafkas Üniversitesi. Kars. 2007

yılındaki depremde ise bu binanın da yıkıldığını, buna rağmen tekrar aynı yere aynı sistemle İdadi Okulu'nun inşa ettirildiğini ve bu üçüncü okul binasının da 1938'de meydana gelen depremde yıkıldığını yazmaktadır[91].

1904 yılında Mutasarrıf Asaf Paşa tamamen kesme taştan, bodrum katı hariç iki katlı olan 42 odalı hükümet konağını yaptırır. Burası 1963'te yıktırılır.

Maşa Deresi Mezarlığı, Nasuh Dede mezarlığı, Kayaşeyhi mezarlığı ve Hızırağa Mezarlığı Selçuklu Döneminden beri gelen mezarlıklardır. Kırşehir mezar taşlarında Uygur, İlhanlı üslubu ve etkileri görülen insan, aslan, ejder, horoz, kuş, koyun figürleri yer alır. Çok

---

[91] Cevat Hakkı Tarım (1893-1964) Cumhuriyet'in kültürel, sosyal ve siyasi gelişimine önemli katkıları olan bir aydındır. Babası Koca Ağa Oğlu Hakkı Efendi'den kalan büyük kütüphane sayesinde kendisini oldukça iyi yetiştirmiştir. İlk eşi, politikacı Osman Bölükbaşı'nın halasıdır. Kırşehir'de tarih, coğrafya ve beden eğitimi hocalığı yapmıştır. Kırşehir Vilayet Matbaa Müdürlüğü de yapan Tarım, Kırşehir Halkevi Dergisi "Kılıçözü"nde yazılar kaleme almıştır (1946). Kırşehir Gazetesi'ni uzun yıllar çıkartmıştır. 1944-1946 yılları arasında Kırşehir Belediye Başkanlığı da yapan Tarım'ın Kırşehir Tarihi Üzerine Araştırmalar I (1938), Kırşehir: Tarih ve Coğrafya Lügatı (1940), Kırşehir Tarihi (1947), Tarihte Kırşehri, Gülşehri ve Babailer, Ahiler, Bektaşiler (1948), Kırşehir Ansiklopedisi: Tarih, Coğrafya, Etnografya ve Biyografya Sözlüğü (1960) kitapları vardır. Cevat Hakkı Tarım'ın Kırşehir Tarihi Üzerine Araştırmalar adlı kitabını Kırşehir Vilayet Matbaa Müdürlüğü görevinde iken 1938'de kaleme almıştır. Eserin en önemli özelliği, yayınladığı tarih itibariyle, Cumhuriyet döneminde Kırşehir tarihi üzerine yapılan detaylı çalışmalardan biri olma niteliğine sahip olmasıdır.

sayıda kandil, şamdan motifleri bu mezar taşlarında bulunmaktadır. Selçuklu sülüsüyle yazılmış bu kitabelerde ayet ve hadisler dışında Arapça ve Farsça ifadeler pek görülmez[92].

157 adet belgeden oluşan 24 numaralı Kırşehir Şer'iyye Sicillerinin hepsi Müslüman halkın miras taksimi ile ilgili hususlardan oluşmaktadır[93]. O dönemde yaşayan gayr-i Müslim halkla (Rum Ortodoks ve Ermeniler) bir sorun yaşanmadığı mahkeme kayıtlarından anlaşılmaktadır. 1915 yılında yapılan tehcir uygulamalarında Kırşehir'den 747 Ermeni sevk edilir. 1923 yılında Dr. İbrahim İsmail vilayette 835 Ermeni nüfus olduğunu ifade etmektedir[94].

Milli Mücadele başlangıcında Kırşehir, işgal edilmemiş olmasına rağmen büyük bir huzursuzluk, belirsizlik ve düzensizlik içindedir.

Osmanlı Devleti I. Dünya savaşına girdikten sonra savaş esnasında Kudüs, Hayfa, Cebel-i Lübnan, Şam ve Nablus şehirlerinde yaşayan insanlardan bazılarını güvenlik amaçlı olarak Kırşehir'e sürgüne gönderir[95]. Bu

---

92 Mehmet Göktürk. Tarihi ve Anıtları Işığında Kırşehir Mezar Taşları. Eserin tanıtımı

93 Çetin Atalay. 24 Numaralı Kırşehir Şer'iye Sicili (H.1328-1332) (M.1910-1914)(R.1326-1329) Transkripsiyon ve Değerlendirme. Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi. Kayseri. 2007

94 Nejla Günay. XIX. Yüzyılın Sonlarında Kırşehir Sancağının Demografik Yapısı

95 Ahmet Gündüz. 1914–1918 Yılları Arasında Kırşehir'de Bulunan Sürgün Arap Aileleri.

gelenler 1915-1918 yılları arasında Kırşehir’de kalırlar. Toplam olarak 143 kişi Kırşehir’de geçici olarak iskan edilmişlerdir. Bu Arap aileler 1918 tarihinde yapılan genel aftan faydalanarak memleketlerine dönerler.

Mustafa Kemal 1919 yılı Haziranında Konya'daki II. Ordu Müfettişliği'ne şu telgrafı çeker[96]. "Tokat ve çevresinin Müslüman nüfusunun yüzde seksenini ve Amasya çevresinin önemli bir bölümünü, Alevi mezhebinden olanlar oluşturmaktadır ve bunlar Kırşehir'deki Baba Efendi Hazretleri'ne olağanüstü ölçüde bağlıdırlar. Adı geçen kişi, vatanın, ulusal bağımsızlığın içine düştüğü tehlikeyi çok somut bir biçimde görmektedir ve bu, son derece elverişli bir durumdur. Bunun için, söz sahibi ve güvenilir bazı kişilerle görüştürülerek kendisinin de onaylayacağı, bazı Müdafaa-i Hukuk ve Redd-i İlhak yöneticilerine mektup yazmasının sağlanmasını ve bunların bu çevredeki hatırı geçen Aleviler'e dağıtılmak üzere Sivas'a gönderilmesini pek faydalı sayıyorum..."

Kırşehir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, **Müftü Halil** (Gürbüz) Bey başkanlığında kurulur[97]. Müftü Halil Bey (1880-1943), eski Yugoslavya’da (Komanova) dünyaya gelir. İstanbul’da Mekteb-i Kudat’ı bitirdikten sonra

---

96 Zülfiye Karaca. 23 Numaralı Kırşehir Şer’iyye Sicili’nin (M.16.04.-24.08.1912) Transkripsiyon ve Değerlendirmesi. Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi. Kyseri. 2007

97 Yusuf İzzettin Kılıçer. Atatürk ve Kırşehir. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Ankara. 2010

Kırşehir'de müftü olarak görevlendirilir[98]. Aynı zamanda döneminin çeşitli eğitim kurumlarında din dersleri verir. Milli Mücadele'nin sonuna kadar Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin başkanlığını yürütmüş, çevredeki ayaklanmaların Kırşehir'e yayılmasını önlemiş, zaferden sonra da müftülük görevini sürdürmüştür. Kırşehir'de vefat etmiştir.

Rıza Silsüpür (1877-1926), rüştiye mezunudur. İttihat ve Terakki üyeliği, Son Osmanlı Mebusan Meclisi'ne Ali Rıza Benli ile Müdafaa-i Hukuk cemiyetleri grubu Kırşehir milletvekiliği yapmıştır[99]. İstanbul'un resmen işgalinden sonra da (16 Mart 1920) Ankara'ya gelerek milli mücadeleyi desteklemeye devam eder. Kuva-yi Milliye Teşkilatı Keskin yöresi kurucusudur. Kırmızı-yeşil şeritli İstiklal Madalyası sahibidir. TBMM I. Dönem Kırşehir milletvekilliği yapmıştır. Evli ve 2 çocuk babasıdır. Şeyh Said ile işbirliği yaptığı iddiaları sebebiyle İstiklal Mahkemeleri tarafından 10 Ocak 1926 günü idama mahkum edilir. İnfazı ise ertesi günü gerçekleşmiştir.

Nakledilir ki, 11 Ağustos 1923'te yapılan seçimle Milletvekilliği sona eren Rıza Efendi Milli Mücadeleye

---

[98] Dinî eğitim ve ihtiyaçları karşılamak amacıyla kurulan ve Süleymaniye Medresesi'ne bağlı olarak 1854'te İstanbul'da açılan Muallimhâne-i Nüvvâb'ın 1885'te ismi Mekteb-i Nüvvâb, 1908'de **Mekteb-i Kudât**, 1909'dan itibaren Medresetü'l-kudât olarak değiştirilir.

[99] Alper Seyfeli. Milli Mücadelede Kırşehir. Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi. Kayseri. 2004

katkısından dolayı TBMM tarafından İstiklal Madalyası ile ödüllendirilmiştir. İstanbul-İzmir arası çalışan Kırşehir adlı vapurunu satarak aldığı Kaman'ın Hamit Kasabası'ndaki çiftliğine çekilir. Traktörü ile yöreye örnek çiftçilik yaparken aynı aşiret (Cerit)'ten komşu köy Ceritkalesi'nden bazı hasımlarının şikayet ve şahitliği ile 13 Mayıs 1924'te tutuklanır. Doğu'daki Kürt ayaklanmasını fırsat bilerek Kırşehir ve yöresinde de bir ayaklanma hazırlamak, Cumhuriyet yönetiminin kaldırılması ve devlet erkanının öldürülmesi amacıyla çeteler kurmak suçundan Ankara İstiklal Mahkemesi'nce idama mahkum edilir.

Rıza Bey'in şair olan babası Halil Silsüpür Bey oğlunun suçsuz yere komplo sonucu idam edilerek bir Cumhuriyet şehidi olduğunu söyler.

“İnkılap’a hizmet aranmaz oldu/ Hakikat aranıp bulunmaz oldu/ Kim vurduya gitti bilinmez oldu/ Vatana bir Rıza aramak boşuna felek...El bilir değilim hain-i vatan/ İstiklal uğrunda ilk adım atan/ Şahit olsun kalem, zaptımı tutan/ Yalan yafta taktın döşüme felek”

Milli Mücadele döneminin bitimi ile birlikte Kırşehir’de Yunan kadın esirleri tutulur[100]. Yunanlılar 26-30 Ağustos 1922’de Büyük Taarruz’dan sonra Türkiye’yi terk ederken geçtikleri yerleri yakıp yıktıkları ve halkı katlettikleri gibi yanlarında Türk kadınlarını da

[100] Alper Seyfeli. Milli Mücadelede Kırşehir. Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi. Kayseri. 2004

götürmüşlerdir. Türk Hükümeti ise bunları kurtarmak için karşılık olarak Yunan kadınlarını alıkoymuştur.

Kırşehir'de Halkevi 1939 yılında açılır[101]. 1945 yılında Kırşehir, vilayet sınırları içerisinde il örgütü olarak merkez ile birlikte altı Halkevi ve 38 Halkodasına sahiptir. Kırşehir Halkevi binası 1937 tarihinde yapılmış olup, sigortalıdır. Binanın cinsi kargir ve iki katlı olup, salonu 500 kişiliktir. Binada Halkevinden başka, parti teşkilatı ve Belediyeye ait Verem Savaş Dispanseri bulunmaktadır[102]. Salonu sinema olarak kiraya verilir.

---

[101] Yaşar Özüçetin. Kırşehir Halkevi ve Faaliyetleri

[102] 1918 yılında Prof. Dr. Besim Ömer Paşa tarafından kurulan **"Veremle Mücadele Osmanlı Cemiyeti"** Türkiye'deki veremle mücadelenin öncü kuruluşu kabul edilebilir. Bunu 1923 yılında Dr. Behçet Uz tarafından kurulan "İzmir Veremle Mücadele Cemiyeti Hayriyesi" ve yine aynı yıl kurulan "Balıkesir Veremle Mücadele Cemiyeti " izlemiştir. Sivil girişimlerle başlayan veremle mücadele, Cumhuriyetin ilk yıllarında bulaşıcı hastalıklarla mücadele eden devletin temel sağlık politikalarından olmuştur. 1930 yılında çıkartılan **Umumi Hıfzıssıhha Kanunu** ile devletin verem savaş faaliyetleri konusundaki politik kararlılığı ortaya konulmuştur. 1928 yılında İkinci Milli Türk Tıp Kongresi yapılmış ve ana gündem olarak verem işlenmiştir. Türkiye'de 1950'li yıllara kadar veremle savaşmak için dispanserler ve sanatoryumlar açılmıştır. "Türkiye Ulusal Verem Savaşı Dernekleri Federasyonu", 1948 yılında "Ulusal Verem Savaşı Derneği" adıyla kurulmuştur.

1876'da Kırşehir merkezinde 40-50 dükkanı havi eski bir bedesten bulunuyordu. Burada kıymetli kumaşlar ve kuyumcu dükkanları yer almaktaydı. 1938'de Mithat Saylam'ın valiliği döneminde Bedesten ve medrese olarak da kullanılan İsmail Paşa Camii yıktırılır. Kırşehir Çarşısı bütününe yakın şekilde 1934-1939 yılları arasında yıkılarak düzgün ızgara planla yeniden inşa edilmiştir. Bedestenin gelirlerinin Karakurt Baba'nın külliyesine vakfedildiği görülmektedir.

Baran'ın Rubens'in Kırşehir kitabından yola çıkarak kaleme almış olduğu makalesinden dönem hakkında bilgi sahibi oluruz[103]. "Eskipazarın yıkımemrini verince halk ve eğitimliler hayal kırıklığı yaşamışlar. Pazar yenilenmiş ama eskisinden çirkin yapılar ortaya çıkmış. Para yok diye ağlayan esnafın para toplamasını, "muhtemelen bahçelerinde gömüleri vardı" diye yazmaktadır. "Mithat bundan sonra hemen, 1935'te Aşık Paşa Türbesi'nin bakımını, ardından 1935/1937 yılları arasında yeni Vali Konağını yaptırmış. (...) İl Meclisi 1936 yılında 7008 TL'ye bir restoran yaptırmış, işletilmesi kısa süre sonra sona ermiş..." Zenginlerin bile evlerinde yemek yediklerinden söz eden yazar harcama yapabilecek müşterilerin azlığından açılan lokantaların kısa zaman sonra kapandığını söyler. 1936/1937 yıllarında İl

103 Gazi Baran. Kırşehir'de İz Bırakan Bir Vali: Ahmet Mithat Saylam

İdaresi'nin Yeni Çarşının orta yerine, dörtgen kaide üzerine mermerden Atatürk büstü yaptırdığını, yaya kaldırımlarını düzenlediğini, spor sahasının yanında nehir üzerine bir köprü ve kasaplar için betondan sekiz dükkan yaptırdığını bildirdikten sonra Vali Mithat'ın yaptıklarına geçmektedir. "Mithat 23.2.36 tarihinde 'Halkevi'ni açmış[104]. Nisan 1938 depreminde Kaledeki ortaokul yıkıldığında, duvarlarında meydana gelen çatlaklarla Gazi İlkokulu kullanılmaz hale geldiğinde aynı yıl 24 Ağustos'ta Kalede yeni ortaokul, aynı biçimde Vali Konağı yanında Gazi İlkokulu yaptırılmış. (...) Halkevi'nin yanına vezne binası ve matbaa, aynı yıl elektrik santralı ile iki ilkokul yaptırılmış. Mithat, Hükümet Konağının bugünkü bahçe duvarını yaptırmış, yanında bulunan eski cezaevini yıktırmış ve yenisi için plan yaptırmış. Şehir merkezini temizlemek istemiş ve devlet dairelerinin yapımı için yeni alanlar açtırmış. Ahi Evran'da caddeler yapmış, bugünkü emniyet binasına kadar bütün evleri yıktırmış, Medrese Mahallesinde yeni bir cadde açmış.. Mithat zamanında Kırşehir Gazetesi oldukça faal olmuş. Mithat yazları her öğleden sonra Halkevi'nin önünde alafranga müzik çaldırmış. Kırşehir Marşını yazdırıp besteletmiş. 1937 yılında birçok çeşme, termal Karakurt suları ile ilgili bir rapor hazırlatıp yayınlatmış…"

[104] Özüçetin'in makalesinde verilen tarih ile olan farklılık, muhtemelen inşaata başlangıç ile hizmete giriş yılları arasındaki farktan kaynaklanmış olmalıdır.

19 Nisan 1938 Pazartesi günü saat 10.59'da 6,7 şiddetinde olan depremde 3 bin 680 civarında yapı yıkılırken birçok yapı da hasar görür. 149 kişinin ölümüne ve 211 kişinin yaralanmasına neden olan bu deprem öyle şiddetli olmuştur ki, Kastamonu, Amasya, Sivas, Konya, Eskişehir ve Ankara'da da hissedilir[105].

Ahmet Müfit Kurutluoğlu (1879-1958), TBMM 1. Dönem'de Kırşehir milletvekilliği yapmış din adamı ve hukukçudur. Kırşehir'de doğdu. Kırşehir müftülerinden Hacı Mahmut Vehbi Efendi'nin oğludur. İlk ve orta öğrenimini Kırşehir'de yaptı. Sonra İstanbul'a gelerek yükseköğrenimini Fatih Medresesi'nde tamamladı. Ayrıca Hukuk Mektebi'ne devam edip mezun oldu. Üsküdar-İskele Meydanı Camii'nde müderrislik ve bir süre avukatlık yaptı. İsteği üzerine Çanakkale-Eceabat Savcılığı'na atandı. Bu görevde iken 1908'de Yozgat-Boğazlıyan Ceza Reisliği'ne tayin edildi. 1910'da babasının vefatı üzerine memleketi Kırşehir'e döndü ve halkın arzusuna uyarak Kırşehir Müftülüğünü üstlendi. Ayrıca Kırşehir'i Ankara Vilayet Genel Meclisi'nde temsil etti ve Daimi Encümen Üyeliği yaptı. I. Dünya Savaşı Mütarekesi'nden sonra Damat Ferit Hükümeti tarafından tutuklatılarak İstanbul'a gönderildi ve Divan-ı Harb'e sevkedildi. Ancak, firar ederek Kırşehir'e geldi ve Heyet-i Temsiliye ile temasa geçerek Kırşehir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ni kurdu. İstanbul taraflısı Ankara Valisi

[105] Ölüm rakamları muhtelif kaynaklara göre değişik olabilmektedir.

Muhittin Paşa'yı, o günlerde Ankara'ya bağlı olan Kırşehir'e sokmadı. Yakın arkadaşı ve 1. Millet Meclisi'nde kendisi gibi Kırşehir Mebusu olan Yahya Galip Kargı ile beraber başardığı bu hizmetinden, Ali Fuat Cebesoy hatıralarında, "Meclisin Ankara'da toplanmasını sağlayan girişimlerden biri" olarak bahseder. TBMM 1. Dönem için yapılan seçimde Kırşehir Milletvekili oldu ve 23 Nisan 1920'de Meclisin açılışında hazır bulundu. Mecliste Anayasa, Adalet, Şeriye-Evkaf, Bütçe, Tasarı ve İçtüzük Komisyonlarında çalıştı. I. Toplantı yılında Şeriye-Evkaf ve Tasarı Komisyonlarının Başkanlığını, II. yılda Şeriye-Evkaf Komisyonu ile Adalet Komisyonunun sözcülüğünü yaptı. Meclisin kabul ettiği ilk kanun olan Ağnam Resmi Kanunu, arkadaşlarıyla birlikte yaptığı öneri üzerine kabul edildi. Tasarı Komisyonundaki görevi sebebiyle görüşülmekte olan tasarılar üzerinde en çok konuşan ve Genel Kurul'a aydınlatıcı bilgi veren milletvekillerinden oldu. Sakarya Savaşı sırasında Hükümetin Kayseri'ye nakil kararına karşı çıkarak kararı eleştirdi. 10 Mayıs 1921'de Müdafaa-i Hukuk Grubu'nun kurulmasından sonra muhalefetteki II. Grupta yer aldı. 26 Ocak 1922'de Harp Encümeni kararıyla ordunun bazı geri hizmetlerini gözetim ve yardım görevine memur edildi. 13 Kasım 1922'de izin alan II. Başkanvekili Erzurum milletvekili Hüseyin Avni Ulaş'ın yerine bir süre vekalet etti. 20 Kasım 1922'de Halife Abdülmecit Efendi'ye kutsal emanetleri teslim ve Meclis adına kutlama kurulunda bulundu. İstanbul Fatih Camii'nde ilk Türkçe hutbeyi okudu. Dönem içinde kürsüde yaptığı konuşma sayısı 30'u

gizli oturumlarda olmak üzere 242'dir. Milletvekilliği 1. Dönemde sona erince Kırşehir'e döndü ve avukatlık yaparak yaşamını sürdürdü. 15 Haziran 1958'de Kırşehir'de öldü. Aşıkpaşa Türbesi yakınında toprağa verildi. Evli olup dört çocuk babası idi. Arapça ve Farsça bildiği diller olup İmamı Gazalinin “Faysal Et-Tefrika Beyn El-İslam ve Ez-Zındıka” isimli eserini tercüme ederek Türkçe’ye çevirmiş, yayınlanmamıştır[106].

[106] Yaşar Özüçetin. Türkiye Millet Meclisi Birinci Döneminde Maarifçiler

Ve Diğerleri

Kaya Şeyhi Türbesi, şehir merkezinde, Kaya Şeyhi Mahallesi'ndeki bir mezarlık içerisinde yer alır ve ziyarete açıktır. Ahmed-i Gülşehri Türbesi'nde olduğu gibi, yuvarlak kemerlerle birbirine bağlanmış altı sütunun üstüne oturan bir kubbeyle örtülü ve etrafı açıktır. Kitabesi olmayan ve son yıllarda yapıldığı anlaşılan bir mezar bulunmaktadır. Mevcut yapı orijinal olmayıp yakın zamanda Kırşehir Valiliğince inşa edilmiştir.

Anlatılır ki, Ahi Evran-ı Veli, Hacı Bektaş-i Veli ve Kaya Şeyhi'nin aynı tarihlerde Kırşehir ve çevresinde yaşadığı bilinmektedir[107]. Hacı Bektaş, Ahi Evran ve Kaya Şeyhi Ömer Efendi, Ahi Evran Mahallesindeki (şimdiki Kılıçözü Çayı'nın) çayırlık bir yerinde sohbet ederlerken kurbağa sesleri o kadar çoğalır ki, birbirlerinin seslerini duyamaz hale gelirler. Bunun üzerine rivayete göre Ahi Evran-ı Veli'nin ırmağa karşı el kaldırarak, "Susun ya mübarekler, ya siz konuşun ya biz konuşalım", demesi üzerine kurbağaların sesi kesilir. O gün, bugün Kırşehir'den geçen Kılıçözü Suyu etrafında kurbağalar öttüğü halde, Ahi Evran Mahallesi değirmen civarında yüzyıllardır kurbağa ötmediği söylenir.

---

107 http://www.kirsehirkulturturizm.gov.tr/

Muhterem Hatun Türbesi şehrin doğusunda İmaret Mahallesi'nde yer alır ve ziyarete açıktır. Eser, daha önce burada bulunan, kerpiç malzemeden yapılmış ve oldukça harap durumdaki türbenin yerine, 1995 yılında kesme taştan inşa edilmiştir. Kuzey-güney doğrultuda dikdörtgen planlı yapının üstü, kiremit kaplı kırma çatıyla örtülüdür. Kuzey cephede kapı açıklığı ve bir pencere vardır. İçeride, üzerlerinde kitabe bulunmayan dört sanduka bulunmaktadır. Kabrin üzerinde iki metreye yakın sanduka Selçuki biçimdedir. Yanlarında güzel bir sülüsle Ayet-el Kürsi, bunun üzerinde de Farsça, "Bu kabir Muhammed İbrahim kızı Melik Hatun'a aittir", yazılıdır. Diğer taraftan Muhterem Hatun'un Süleyman Türkmani'nin soyundan olduğu ileri sürülür[108]. Süleyman Türkmani vakfiyesinin sonundaki şahitlerden birisinin Melik Hatun Mahallesinden olduğu kaydedildiğine göre bu kadının adını bir mahalleye verecek kadar yüksek bir aileye mensup olduğu anlaşılmaktadır. Muhterem Hatun'un Melik Gazi'nin eşi olduğu ve türbede Muzafereddin Behram Şahın yattığı da ileri sürülür.

Kırşehir dolaylarında hankah, ılıca, cami ve türbeden oluşan XIII-XIV. yüzyıla ait Karakurt Külliyesi, **Kalender Baba** Zaviyesi olarak da anılır[109]. İl merkezinin 16 km. kadar batısında Kırşehir'den Koçhisar istikametinde uzanan yolun üzerindedir. Buradaki

---

[108] Nurhan Mıstanoğlu. XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Kırşehir Sancağı. Doktora Tezi Sekçuk Üniversitesi. Konya. 2004

[109] Karakurt Külliyesi. Semavi Eyice. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt. 24

Sevdiğin köyünün adının Kırşehir Emiri Cacaoğlu Nureddin'in vakfiyesinde geçmesi, köyün en azından 1250 yıllarında meskun bir yer olduğunu gösterir. Vakfiyeye göre Sevdiğin köyü sınırı Kırşehir-Koçhisar yolu, Terme köyü toprakları, Aköz tarlası ile Kızılca'ya kadar uzanıyordu. Terme eskiden beri sıcak su kaynakları için kullanıldığından, Sevdiğin köyü yakınındaki tek sıcak su kaynağı sonradan Karakurt diye anılan ılıca olduğuna göre vakfiyedeki kaplıca burası olmalıdır.

Koçhisar istikametinde giderken Sevdiğin ile Karalar köyünün arasında sağ tarafta bir inişte zamanımızda boş olarak duran eski ılıca-hankah binası görülür. Solda ise yoldan biraz geride yarı yıkık bir durumda bir cami ile ona bitişik bir kümbet, etrafında bazı mezar taşlarının bulunduğu kabristan dikkati çeker. Eski ılıca boşaltılıp yıkılmaya bırakılmış, buna karşılık suyu az ilerisine, bu külliyenin etrafını saracak şekilde yapılan yeni ılıca ile yanındaki modern tesislere verilmiştir.

Külliyenin hangi tarihte ve kimin tarafından yaptırıldığını bildirecek bir kitabesi yoktur. Anlatılır ki, Kılıcarslan bu türbe ve hankahı Karakurt isminde bir Selçuklu emiri adına yaptırmıştır. Babailerden olan Karakurt Baba'nın bir adının da Kalender Baba olduğu ve Kırşehir Bedesteni'nin onun tekkesine vakfedildiği 1884 tarihli bir şer'iyye mahkemesi i'lamından öğrenilmektedir. Ne var ki, aynı adı taşıyan yapılar Osmanlı dönemine ait olduklarından 1936'da yıktırılan Kırşehir Bedesteni'nin Karakurt Ilıcası'ndaki tekke ve türbe ile ilgisi yoktur. Çok daha eski olan kümbet ve hankahlarla yaşıt olmaları

mümkün değildir. Bu durum, bir hayır sahibinin geç bir devirde bedestenin tamamını veya bir kısmını Karakurt Tekkesi'ne vakfetmiş olmasıyla izah edilebilir.

Netice olarak Karakurt adının gerçekten yaşamış bir şahıstan geldiğini kabul etmek daha doğru olsa da kim olduğu, hangi tarihte yaşadığı hakkında bir şey söylemek mümkün değildir. Karakurt Ilıcası'nın hemen yakınındaki *Karalar* köyü halkı Karacakurt aşiretinden geldiğine inanırlar ve türbedeki yatırın kendi cedleri olduğu ileri sürülür. Karalar köyü de eski bir aşiretle ilgili olabilir, dolayısıyla Karakurt adının da bu aşiret büyüklerinden birinin adı olması muhtemeldir. Hikmet Tanyu, Karakurt Baba ziyareti adı altında burasının Bektaşiler tarafından ziyaret edildiğini belirtmektedir[110]. Burasının Kalender Baba Tekkesi olarak kullanıldığına ve kurulduğundan bir süre sonra bir Bektaşi tekkesi haline getirildiğine ihtimal verilir. Muhtemelen Bizans devrinde de kullanılan bu kaplıcanın yerinde Selçuklu devri sonlarında veya daha geç bir dönemde bir ılıca yapılmış, şifalı özellikleri halkı çeken bu yere bir de hankah kurulmuş ve bu hankah tarihi şahsiyeti pek aydınlanamayan Karakurt'un türbesi etrafında gelişmiştir. Hankah bir süre ılıca ve türbesiyle sosyal yardım merkezi olarak yaşamış, daha sonra Bektaşi tarikatının idaresine geçmiştir.

[110] Hikmet Tanyu. Ankara ve Çevresinde Adak ve Adak Yerleri. Ankara Üni. Yayınları. Ankara. 1967

Külliyenin esasını teşkil eden hankah geniş bir sahayı kaplayan bir bina olup gösterişsiz ve itinasız bir şekilde yapılmıştır. Moloz taşından olan dış mimarisinin kayda değer bir özelliği yoktur. Belirli bir eksene sahip olmayan yapıya yeni kaplıca tarafındaki büyük bir kapıdan girilmektedir. Ortasında üstü açık geniş bir avlu vardır. Sol tarafta kubbeli hamam binası bulunmaktadır. Avlunun üç tarafında hücreler sıralanır. Birer kapıyla avluya açılan bu hücrelerden sağda olan bir tanesi büyük bir giriş eyvanıdır. Böylece planın bütün düzensizliğine rağmen burada Türk mimarisinin kökünü eski geleneklerden alan bir anlayışın elemanlarını bulmak mümkün olmaktadır. Hücreler kapalı mekanlar halinde olup her biri bir beşik tonozla örtülü olmakla beraber kapının karşısına gelen dizinin en sol başındaki, istisna teşkil edecek şekilde kubbeyle örtülüdür. Bu dizinin sağ köşesinde, iki katlı olmadığı muhakkak olan hankahın düz bir teras teşkil eden damına çıkışı sağlayan ve büyük ihtimalle sonradan eklenen kagir bir merdiven vardır. Bunun arkasında kalan hücrenin girişi merdivenin altından açılmıştır. Hankahın esas girişi cadde tarafında olup eyvanın içine açılmaktadır. Günümüzde bu kapı oldukça harap durumdadır. Giriş eyvanı sayılmadığı takdirde hankah on üç hücreden ibarettir. Hemen hemen bir kare teşkil eden bu tesisin bir köşesini işgal eden sıcak su kaynağının çıktığı esas kısım kalın duvarlı iki hücreden oluşmaktadır. Birbiriyle bağlantılı ve her ikisinin üstleri birer kubbe ile örtülü olan bu iki odadan sadece biri dışarıya açılır. Görünüşe göre bütün bu külliyenin

çekirdeği ve dolayısıyla en eski kısmını teşkil eden parça, bu çifte kubbeli ılıca bölümüdür.

1970'lerde çok harap durumda olan cami, kare planlı bir namaz mekanı ile bunun önündeki bir son cemaat yerinden ibarettir. Son cemaat yeri tamamen yıkılmış olmakla beraber iki yanını kapatan masif duvarlar henüz durmaktadır. İki yan duvarın köşeleri de kesme taştan itinalı bir işçilikle yapılmıştır. Son cemaat yerinin cephede yerleri ve kaideleri görülen iki sütunla üçlü bir revak halinde dışarıya açıldığı bellidir. Bu üç bölümün üstlerinin evvelce küçük birer kubbe ile örtülü olduğu da iki köşede kalan pandantif kalıntılarından anlaşılır. Caminin harimine geçit veren kapının bir özelliği büyük kemerinin yonca biçiminde üç dilimli oluşudur. Kubbesi çökük ve mihrap duvarında büyük ölçüde tahrip izleri görülen yapıda mihrap, esas eksen üzerinde ve kapının karşısında değil sağ taraftaki duvarın ortasındadır. Kapının tam karşısındaki duvarda ise büyük bir kapı mevcut olup camiye bitişik olan türbeye açılır. Mihrap duvarı bilhassa iç kısmında çok zarar görmüş olmakla beraber mihrap nişinin tepeliği henüz durmaktadır. Yıkık kubbeye geçişi sağlayan köşe trompları ile kubbe kasnağının başlangıcı da mevcuttur. Bu tromp veya pandantiflerin sivri kemerlerinin duvara saplanan en alttaki başlangıç taşlarının altlarında basit mukarnasların işlenmiş olması, bütün sadeliğine rağmen bu küçük binanın zarif bir şekilde süslenmesine özen gösterildiğini belli etmektedir. Girişin karşısında olan türbeye geçişi sağlayan, güzel bir sivri kemere sahip mermer söveli ve köşeleri sütunçeli bu kapı

bir iç irtibat unsuru olarak fazla abidevidir. Bu durum türbenin girişinin aslında dışarıdan görülebildiğine işaret sayılabilir. Böylece caminin bir süre sonra türbenin önüne bitiştirilmek suretiyle inşa edildiğini tahmin etmek mümkündür.

Türbe, dışarıdan çok muntazam kesme taş kaplamalı, sade, fakat ahenkli çizgilere sahip klasik bir kümbettir. Alt kısmı kare, pencereler hizasından itibaren esas gövdesi bir sekizgen halindedir. Arazi meyilli olduğundan alt silmeye kadar toprağa gömülen türbenin dışarıdan sadece sekizgen gövdesi görülmektedir. Kalan bazı parçalardan açıkça anlaşıldığına göre kümbetin dış mimarisini tamamlayan piramit biçimli külah muntazam yontulmuş taşlarla kaplı idi. Halbuki türbenin esas ve iç inşaatı moloz taşındandır. İçeride mekanın evvelce külahın altında gizli kalan bir kubbe ile örtülü olduğu sanılır. Bu kubbeye geçişi sağlayan, dördü duvarlara ayrılmış nişleri teşkil eden sekiz kemerden camiye bitişik olan iki tanesi taştan, diğer altısı tuğladan yapılmıştır. Türbenin külah ve kubbesi yıkıldığında üstü sundurma gibi basit bir ahşap örtü ile kapatılmıştır. Burada kareden sekizgene geçişte kullanılan köşe taşlarından ikisi bir Bizans yapısından çıkarılmış devşirme parçalardır.

Cami ve türbe Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından 1960 ve 1973'te restore edilir.

Anlatılır ki, bir zamanlar Kırşehir Beyi'nin oğlu çaresiz bir hastalığa tutulmuş, her tarafı akar, kokar

olmuş[111]. Doktorlar ne yaptıysa fayda etmemiş, Bey'in umudu kesilmiş, "Bari gözümün önünde öleceğine götürün bir dağa bırakın, orada ölsün. Göz görmeyince gönül katlanır.", demiş. Çocuğu alıp Emirburnu Dağı'nın eteklerine bırakmışlar. Çocuk yapayalnız kol bacak tutmaz bir şekilde, tek başına geleceği beklerken akşama doğru bir kurt görünmüş. Kurdun karnı kemiklerine yapışmış, uyuzdan tüyleri dökülmüş, her tarafı yara içindeymiş. Sürüne sürüne dağın eteğinde bataklığa gelmiş, çamura bulanmış, çıkmış. Ertesi gün yine bataklığa gelmiş, çamura girmiş. İki gün sonra canlı kanlı bir kurt olarak ayağa kalkmış ve oradan uzaklaşmış. Kurdun her hareketini izleyen çocuk, bu çamurda bir keramet olsa gerek, diyerek o da sürüne sürüne bataklığa girmiş, çamurları yüzüne gözüne sürmüş. Bir köşede kaynayan sudan içmiş, biraz sonra vücudunda bir dirilik, canlılık hissetmeye başlamış. Bir iki derken ayağa kalkmış, yürümüş, üçüncü günde Kırşehir'in yolunu tutmuş. Babasının kapısını çalmış, görenler şaşırmış, gözlerine inanamamışlar. Çocuk olanı biteni anlatmış, Babası bataklığı bir kaplıca haline getirerek üzerine bir kubbe, yanına da bir mescid yaptırıp, hizmete açmış.

Çadırlıhacıyusuf köyü şehir merkezine 28 km. mesafededir. Köy iki parça olup büyük parçanın bulunduğu yere Kışla, diğer parçaya ise Çeşmeli-ağıl denilmektedir. Kışlada bulunan meçhul türbenin **Yunus Emre**'ye ait olduğu söylenir.

---

[111] www.ahikirsehir.com

Ülgen makalesinde Kırşehir'de günümüze ulaşmayan türbelerden söz eder. XX. Yüzyılın başlarında Aşık Paşa Mahallesinde Melik Gazi kümbeti biçiminde bir türbe ile Koru Mezarlığında iki kümbet daha bulunmaktadır. Bunlar yıktırılarak taşlarından ortaokul inşaatında istifade edilir. Meşhed Deresi Mezarlığı ve orada burada vücuda getirilmiş makbereler tahrip edilerek kaldırım ve yol malzemesi olarak kullanılır. Kırşehir Tarihi müellifi Cevat Hakkı Tarım (1893-1964), rastladığı bu taşların bir kısmını Kaledeki Alaeddin Camiinde toplamağa çalışır.

Akpınar Evliyaları

Akpınar 1938 yılı deprem felaketine kadar köy hüviyetinde iken depremin yol açmış olduğu büyük hasarın süratli bir biçimde onarılabilmesi için o zamanın bucak merkezi olan *Köşker* Kasabasından bucak teşkilatı 1939 yılında Akpınar'a taşınmıştır[112].1959 tarihinde ise Belediye Teşkilatı kurularak kasaba hüviyetine kavuşmuştur.

Rivayete göre, vaktiyle uzaklardan kopup gelen dört kardeş kendilerine konaklamak için yer aramışlar. Biri deveci imiş deve alıp satarmış. Bunun konakladığı yere Deveci denmiş. Diğer kardeş ise pekmez alıp satarmış, bunun konakladığı yere işte bu yüzden Pekmezci denmiş. Son kardeş ise ayakkabı yapar satarmış işte bu yüzden bu kasabaya da "Köşker" ismi verilmiş. Kasabada bir de türbe bulunmaktadır. Bu türbede yağmur yağması için veya çeşitli sebeplerden dolayı dua okunur. Bu türbe "Kibar Hacı Türbesi" ismini almıştır.

Hacı Hüseyin Efendi eğitimini önemli medreselerde görür. Akpınar'da, çarşı merkezinin alt dükkanlar bölgesinde kendisinin yönettiği ilk medreseyi kurar. Yine bir alim olan Hoca Abdurrahman Efendi'nin hem ilk hocasıdır hem de ilk kayın pederidir. Akpınar'da, Köremezli soyadlıların büyük dedeleridir. Hakkında rivayet olunur ki annesi kendisine gusül etmeden süt

---

[112] http://www.kirsehirakpinar.bel.tr/

emzirmezmiş ve hayatta haram lokma yemesin diye küçükken azığına en az üç kişilik yemek koyarmış. *Abdiuşağı* köyünde kabri bulunan **Mukim Turudi Hoca** ile emsal olup, Hacı Hüseyin Efendi vefat ettiğinde Turudi Hocanın ağıtı, dikkate şayandır. Hacı Hüseyin Efendi'nin torunzadelerinden, Ankara'da matbuatla iştigal eden, Zeynel Can bey tarafından Büyükpınar diye anılan yerde türbesi yaptırılır.

Abdurrahman Hoca Efendi (1859-1955) Kurtoğullarından Molla Mehmet Efendinin oğlu olup, Akpınar'da doğmuş, Keskin'de vefat etmiştir. Annesi Köşker köyünden Selver Hatundur. İlk hanımı, Akpınar'dan nüfus kaydı Hasan olarak geçen büyük din alimi Hacı Hüseyin Efendi'nin eşi Zeynep'ten olma kızı Emine Hatundur. Emine Hatun'un vefatından sonra Başköy'den, Ali Osman ve Behiye'den olma Kamile Hatun ile evlenmiştir. Emine Hatundan Adil, Nafi, Muhittin, Mehmet Kayyum, Akile ve Ayşe adında çocukları olmuş, Adil 1916'da, Muhittin 1918'de cephede şehit olmuşlardır. Anlatılır ki, Abdurrahman Hoca çocukken tarlaya, babasına her gün kuşluk vakti azık taşır. Bir gün yine azık götürürken yolda beyaz güvercinlerle karşılaşır, güvercinlerle arasında manevi konuşma zuhur eder ve epeyce oyalanır. Babası Molla Mehmet Efendi acıkmıştır. Oğlu Abdurrahman gecikerek gelince sorar, o da gecikme sebebini anlatır. Molla Mehmet kendisi de alim olduğu için konuya vakıf olur, hemen orada öküzünü kurban eder. Ardından zamanın büyük alimi olan medrese sahibi Hacı Hüseyin Efendi'ye gider ve danışır. O da

kurban kesip Abdurrahman'ı da kendisine talebe olarak vermesini tembihler. Abdurrahman medreseye kaydolur ve bu olaylardan sonra bir takım kerametler gösterir. Yılların hocası, Hacı Hasan Hüseyin Efendi'ye öyle sorular yöneltir ki, Hacı Hasan Hüseyin Efendi o yaştan sonra ders çalışmak zorunda kalır. Mesela medresede sınıf kapısı kapalı iken, hocasının hangi yoldan geldiğine, an itibariyle nerde olduğuna kadar bilir ve arkadaşlarını hayrete düşürür. Hocası ölüm döşeğinde iken Abdurrahman Efendi hocasıyla helalleşmeye gider, bunun üzerine Hacı Hüseyin Efendi, bir şartım var der. (Hocasının evlenmemiş bir kızı vardır ve Abdurrahman Efendiden yaşça çok büyüktür). "Kızım ben ölünce perişan olmasın, bununla evlenirsen hakkımı helal ederim" , der. Hocasının bu şartını kabul edip Emine Hatun ile evlenir. Abdurrahman Hoca, hocası vefat ettikten sonra medresesini kurup eğitime hocasının bıraktığı yerden devam etmiştir. Abdurrahman Hoca'nın, ülkenin her yerinden, hatta Mısır'dan bile talebesi olduğu söylenir. Akpınar Depremi olmadan günler önce, vaazlarında halka çağrı yapıp , "Başınıza taş yağacak" diye bildirir. Köyünde ve çevrede birçok şen'iyyete devam edilince çok kızmakta ve bu gibi asi hallerden vazgeçilmesini istemektedir. 4 Nisan 1938 deprem günü sabah vaazında haykırır, "Bugün erkenden işine gücüne gitmeyip de yatağında hantal bir uykuya dalanların vay başına geleceklere… Kimse yatağına bağlanmasın, herkes işine gitsin, yoksa taş yağacak, perişan olacaksınız", der. Ve aynı gün, saat 10.00 sularında 7.4 şiddetinde deprem

olur. Tarlasında veya işinde olanlar kurtulur, çocuklar ve kadınlar çoğunlukta olmak üzere, Akpınar'ın merkezinden 63 cenaze çıkar. Çevre köylerden de toplam 149 kişi ölür. Ancak, Abdurrahman Hoca'nın evi, medresesi ve köyde bulunan cami sapasağlam ayakta durur. Akpınar yerle bir olur, "taş yağacak" sözü de gerçekleşir.

Abdurrahman Hoca'nın, Cumhuriyetin kuruluş sürecinde, Atatürk'ün yanında yer aldığı rivayet edilir. Dönemin Kırşehir Milletvekili, Müfit Hoca (Müfit Kurutluoğlu) ile birlikte, Kurucu Meclis'te de görev almasına rağmen, çok kısa süre sonra Atatürk'ten, bu görevden affını talep edip, şehit kardeşlerinden ve oğullarından kalan yetimlerinin başına döneceğini belirtir. Atatürk'ün de onayı ile tekrar Akpınar'a döner.

Akçakent Evliyaları

Akçakent XIX. Yüzyılın sonlarında Kafkasya'dan göç eden Çerkes göçmenler tarafından kurulur[113]. İlk gelen 12 aile Akçakent'in bir km. kuzeyinde bulunan Axca Köy/(Oxcanlı) harabe kalıntılarının bulunduğu Eskiyurt mevkiine yerleşirler. Burasının engebeli ve dere yatağı olması sebebiyle beğenilmemiş ve daha sonra gelen 70 hane ile birlikte günümüzdeki yerleşim yerine taşınmışlardır. Akçakent'in ilk iskanında bu yerleşim yerine "yeni şehir" anlamına gelen Şehricedit adı verilmiştir. 1909 yıllarında çevrede yaygın olan sıtma hastalığının tedavisinde, Akçakent'in suyunun ve havasının iyi geldiğine inanılarak sıtma hastalarının Akçakent'e geldiği ve şifa buldukları söylenmektedir.

İlçenin Hacıfakılı köyünde bulunan ve geç Bizans dönemine ait olduğu tespit edilen kilise kalıntısından da civar köylerde yerleşik yaşamın daha öncelere dayandığı görülmektedir.

1965'te Şehricedit köyünün adı Akçakent olarak değiştirilmiş ve bucak merkezi haline getirilmiştir. Akçakent, Çiçekdağı ilçesine bağlı bir bucak merkezi iken, 1990'da ilçelik statüsü kazanmıştır.

Mahsenli beldesinde köy camii bahçesinde Ali Efendi isimli zatın (1841-1951) türbesi bulunmaktadır. Ali Efendi Giresun'un Alucra kazası Zil nahiyesinin Tepe

---

113 www.akcakent.gov.tr/

köyünde dünyaya gelmiştir. Babası Molla Hasan Efendidir. Küçük yaşlarda medrese eğitimi almak için babası tarafından Çorum'a gönderilen Ali Efendi, bilahare Kayseri'ye giderek medrese eğitimi alır. Daha önce misafir kalmış olduğu ilçe merkezine 15 km. mesafede bulunan Mahsenli beldesine dönerek hayatına burada devam eder. Hakkında birçok menkıbe anlatılmaktadır.

Mahsenli Ali Efendi Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği tarafından her yıl anma etkinlikleri düzenlenir.

Boztepe Evliyaları

İlçe merkezinin çok eski bir yerleşim yeri olmasına rağmen günümüzdeki yerinde 1700’lü yıllarda oluştuğu bilinmektedir[114]. Bu tarihlerde adını aldığı şehrin kuzey batısındaki tepenin çevresinde toplanan köyler Boztepe’yi meydana getirmiştir. Bu köyler Çanakçı, Kızmelik, Dağmezarı, Köçekli, Özlü, Eski Boztepe ve Cevizbağı’dır. Bundan sonra sürekli olarak büyüyen Boztepe 1938 depreminde oldukça büyük zarar görür, gelişmesi bir süre duraklar. 1950’li yıllarda yeniden gelişmeye başlayan Boztepe 1960 yılında belediyenin kurulmasıyla kasaba olur.

Belediye kurulduktan sonra sürekli gelişen ve şehirleşen Boztepe 1990 tarihinde kabul edilip yürürlüğe giren kanun ile ilçe olur. Bir kasaba ile 13 köyü bünyesine alarak 1991 tarihinde fiilen faaliyete geçer.

Ulupınar kasabasında tepede yer alan **türbe** kare planlı ve konik külahlıdır. Ziyarettepe Mevkii'ndeki Yunus Emre Türbesi'nde, Kırşehir ve Aksaray Valiliklerince her yıl ortaklaşa tören düzenlenir[115]. Buradaki türbe, sarp kayalıklar üzerine sonradan

---

114 http://www.boztepe.bel.tr/

115 Yunus Emre hakkında önceden diğer şehirlerde bilgi verilmiştir. Evliyalar Şehri Manisa, Evliyalar Şehri Afyonkarahisar vb.

yapılmıştır. Yunus Emre Milli Parkı içinde bulunmaktadır[116].

Kırşehirli Albay Refik Soykut (1921-1998) tarafından Ziyaret Tepe'de bulunan Yunus Emre'ye ait mezardan alınan 12 adet kemik, 1982 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Antropoloji Kürsüsü tarafından bilimsel tekniklerle incelenmiş, 600 yıllık olan bu mezarın çok gezen yetişkin, 60-70 yaşlarında bir erkeğe ait olduğu raporlarla tespit edilmiştir. Kemiklerde bulunan karbon miktarının yeterli olmaması sebebiyle yaş tespitinin tam yapılamamış olması da mezarın çok eski olduğunun bir göstergesidir.

Devlet Planlama Teşkilatı, 1983-1987 yılları arasında yaptığı çok yönlü çalışmalardan sonra bölgeyi, *Yunus Emre Milli Parkı* olarak ilan eder. Ziyaret Tepe etrafında her yıl binlerce ağaç dikimi yapılarak bölgenin güzelleştirilmesine çalışılır. Bugün bile bölgede çocuklara konan isimler arasında Yunus, Emre, Derviş, Eren isimlerinin çok yaygın olması ve yöredeki alıç ağaçlarının çokluğu dikkat çekicidir.

Kırşehir ilinin Ulupınar Kasabası ile Aksaray iline bağlı Sarıkaraman (Sarıköy) kasabası arasında yer alan 1267 rakımlı **Ziyaret Tepe'de** yatan zatın Yunus Emre olduğu kabul edilmiştir. Kırşehir ve Aksaray

---

[116] Turgay Doğan. Ziyaret Fenomeni Açısından Kırşehir ve Çevrsi (İnceleme ve Değerlendirme). Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi. Kayseri. 2004

Valiliklerince Yunus Emre ile hocası Tapduk Emre için anıt mezarlar yaptırılmıştır. Her yıl Kırşehir ve Aksaray valiliklerince Yunus Emre'yi anmak üzere ortak törenler düzenlenmeye devam edilmektedir.

Bina, 1988 yılında düzgün kesme taş malzemeden yapılmıştır. Kesme taştan yapılmış, kare planlı türbenin doğu ve güney duvarında bulunan kemerlerin içinde demir parmaklıklı birer dikdörtgen pencere yer almaktadır. Türbenin iç örtüsü, daralarak yükselen bir bindirme tavan biçimindedir. Dıştan da kare piramit şeklinde bir taş külah ile korunan bu tavan örtüsünün tepesi, kare planlı bir boşluk halinde bırakılmıştır.

Çiçekdağı Evliyaları

Çiçekdağı 1845 yılında Boyalık adında bir köy iken Yozgat'ın Kızılkoca ve Sungurlu'nun Selmanlı bucağına bağlı kalmış, Sultan Mecit saltanatının son yıllarında Mecidiye adı ile Yozgat'a bağlı bucak olmuştur. 1855 yılında Mecidiye Bucağı ilçe olarak örgütlenir. 1910 yılında ilçe sıfatı kaldırılmış Kırdök köyü ilçe olmuş ve buraya bağlanmıştır. Kırdök köyü ise 1800lerin ilk yarısında geldikleri tahmin edilen Oğuzların Avşar boyundan Horasan Türkmenlerinden sülalelerin kurmuş olduğu bir yerleşim yeridir. Mecidiye 1912 yılına kadar bu ilçeye bağlı kalmıştır. 1912 yılında yeniden ilçe olmuş, 1914 yılında ise ilçe teşkilatı Mucur'a kaldırılmıştır. 1915 yılında tekrar ilçe haline getirilmiştir. 1930 yılında ilçenin adı değiştirilerek Çiçekdağı olmuştur.

Çiçekdağı Müftüsü Hayrullah Alp Efendi de milli mücadele yanlısı olduğundan Yozgat ve dolaylarından başlayarak, Mecidiye (Çiçekdağı) sınırına kadar yayılan Çapanoğlu isyanına karşı yörenin huzur ve güvenliğini sağlama yolunda gösterdiği üstün gayret nedeniyle, Mustafa Kemal Paşa tarafından gönderilen bir telgrafla tebrik edilmek suretiyle onurlandırılmıştır.

Çiçekdağı'nda oturan Abdallar Çepni Köyü yakınlarındaki "Elvan Dede Türbesi"ni ziyaret etmektedirler[117]. Türbe, Alevi-Bektaşi olmakla birlikte

---

[117] Saim AYATA. Kırşehir Yöresi Abdallarının Dini İnançları Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi. Erciyes Üniversitesi. Kayseri. 2006

Abdal olmayan Çepni Köyü'nün beş yüz metre aşagısındaki bir yamaç üzerine yakın zamanda (1998) yeniden düzenlenmiştir. Abdallar adaklarını bu türbede keser; dua ve dilekler için bu türbeye giderler. Bu türbenin üç bölümden oluştuğu görülmektedir. 1. Bölüm Elvan Dede'nin yattığı türbedir. İçinde Elvan Dede'ye ait olduğu kabul edilen yeşil bir örtüyle örtülmüş üzerinde "Sancı Tahtası" olarak isimlendirilen beş altı tahta parçası bulunan bir tabut vardır. Duvarlarında ise Atatürk, Hz. Ali ve On İki İmam resimleri ile süslenmiştir. Tabutun bas ucuna yakın köşede yeşil bir kılıf içinde "Ağrı (sancı) Değneği" bulunmaktadır. 2. Bölüm Sivas Hubayr'dan gelme Hızır İlyas (Hızır İlyas Geyik Koşmuş) Türbesi bulunmaktadır. Aşeviyle bitişik inşa edilen bu türbenin içinde yeşil örtüyle örtülmüş bir tabut, duvarlarında ise Hz. Ali, On İki İmam tabloları bulunmaktadır.

3. Bölüm "Rıza Dede Akkız Aşevi" adında bir yemekhaneden oluşmaktadır. Adak ve kurban zamanlarında aşevinde yemek pişirilip gelen ziyaretçilere dağıtılmaktadır. Aşevinin içinde yemek pişirmek için gerekli her türlü malzeme mevcuttur. Türbenin dışında Atatürk büstünün yanında bulunan tahta bir sehbanın ayaklarına dilek amacıyla birçok çaput bağlandığı görülmektedir. Ayrıca birkaç bez parçasının Atatürk büstüne bağlandığı görülmüştür.

Buradaki ağaçlara dileklerin kabulü için bez bağlanır. Bazen bu dileklerin kabulü için kurban kesildiği

görüldüğü gibi bazen de dileğin gerçekleşmesi şartıyla adak adanır. Şayet ziyaretten sonra çocuk olursa doğan çocuğa ziyaretle ilgili isim verilir.

Kaman Evliyaları

Kaman, 1913 yılında bucak merkezi iken, 1944 yılında ilçe olur. 1954 yılında Kırşehir'in ilçe haline dönüştürülmesi sonucu, Ankara'ya bağlanır. Kırşehir'in yeniden il statüsü kazanması ile ilçe olarak tekrar Kırşehir'e bağlanır. İlçeden günümüze gelebilen tarihi eserler arasında Ömerhacılı Kale Kalıntıları[118] ve Temirli Kilisesi bulunmaktadır[119].

İlçeye 21 km. mesafede bulunan *Aydınlar* köyünde yıllardır köylülerin rüyalarına giren şehitler için inşa edilen türbe törenle açılır. Türbenin yapımında birçok kurumun yanı sıra hayırsever vatandaşların da büyük katkısı olur. Rivayete göre, Selçuklu hükümdarlarından Alparslan zamanında bu köye gelen iki derviş burada şehit düşer. Köyün camisi de bu şehitlerin mezarı üzerine yapılır. 1960'lı yılların sonunda yıkılan caminin yerine köy odası yapılır. Daha sonra köylüler çeşitli rüyalar görmeye

---

[118] İlçeye 13 km. mesafede bulunan Ömerhacılı kasabasının yaklaşık 1.5 km. kadar kuzeybatısında yer almaktadır. Kaleye ulaşım kasabanın güneyini dolaşan tali bir yol ile yapılmaktadır. Kale ulaşılması son derece güç, sarp bir kayalık üzerinde yer almaktadır. Kuzey-güney doğrultu Ömerhacılı (Kuş) Kalesi, 1630 m. yükseltiye sahiptir. Savunma açısında son derece korunaklı bir alanda bulunmaktadır.

[119] İlçe merkezine 27 km. mesafede bulunan Demirli'deki kilisenin kitabesi bulunmamakta olup, kaynaklarda da ismine rastlanmamıştır. Kilisenin Bizans döneminde yapıldığı söylenirse de bu konuda yeterli bilgi bulunmamaktadır.

başlarlar. Bazı köylülere açıktan, bazılarına ise rüyada görünen şehitler cami yıkılınca açıkta kaldıklarını ifade ederek üzerlerinin örtülmesini isterler. Türbenin yapımı iki yıl sürer. Köyün eski adı Sofular olduğu için türbenin ismine de **Sofu Baba** denilir.

Mucur Evliyaları

XVIII. Yüzyılda Mucur’da Süleyman Ağa Mahallesi, Solaklı Mahallesi, Yenice Mahallesi, Hacı Yunus Mahallesi, Hacı Osman Mahallesi bulunmaktadır[120]. Mucur'da bu mahalleler, 1834 yılında muhtarlık teşkilatının hayata geçirilmesi ile birlikte yapılan düzenleme sonucu iki mahalle halinde birleştirilir. Bunlar, Yenice Mahallesi ve Solaklı Mahallesidir. 1940 yıllarında ise Acıöz (Hacı Yunus), Alaoğlu, Hamidiye, Solaklılar ve Yenice mahalleleri vardır. Mucur kasabasında beş camii ile üç mescid bulunmaktadır. Bu cami ve mescidler yaptıran kişilerin isimleri ile anılmaktadırlar. Bu beş camiden birini kadın, dördünü de erkeğin inşa ettirdiği anlaşılmaktadır. Mucur'da yaptırılan cami ve mescidlerin kasabanın önde gelen şahısları tarafından bina edilmiş olduğu söylenebilir.

Bu arada Mucur’da müstakil bir medrese binası olmadığı ve bu iş için, müderris olan şahıslar tarafından bazı camilerin kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Solak Ahmed Ağa Camii, Aralık 1703 tarihinde Hatip Mehmed Efendi’nin görev süresinin yenilendiğine bakılırsa, XVIII. yüzyıl başlarından önce inşa edildiği söylenebilir. Yenice Mahallesinde yer alan Emine Hatun

[120] Galip Eken. Osmanlılar Döneminde Sosyal Ve Ekonomik Açıdan Mucur. Vakıflar Dergisi. Sayı 27

Camiinde, Aralık 1758 tarihinde, günlüğü yarım akçeye imam ve hatip olarak Musa'nın görev yaptığı görülmektedir. Kapucubaşı Osman Ağa Camii Mucur'un Hacı Yunus Mahallesinde yer almaktadır. Bu camiye ait vakfın mütevellisi olmadığından, Kasım 1750'de tevliyeti Halil Halife adında birine verilmiştir. Vesikalarda Mucurlu Ağa Camii olarak da geçmektedir. Zaimden Hacı Halil Ağa'nın bina eylediği Hacı Halil Ağa Camii de Solaklı mahallesinde gösterilmektedir. Hurufat kaydındaki nakle göre vakıf, camide ayrıca meşihat ve tedrisat işlerinin yapılmasını şart koşmuştur. Bundan dolayı bu camide bir de müderrisin görevli olduğunu görürüz.

Aydemir cami hakkında şunları kaydeder[121]. Daha önceleri Rıfkı Camii olarak da bilinen Lengerlioğlu Camisi için Mucur halkı Sakal-ı Şerif Camii ismini de zaman zaman kullanır. Vakıflar Genel Müdürlüğünce 1984 yılında onarımdan geçmiştir.

Anlatılır ki, caminin banisi Halil Ağa, bir savaşta yaralanır. Durumu fark eden bir üst rütbeli komutanı ,"Ne oldu, neyin var? " diye atını sürer gelir. O da, " Yok bir şey komutanım.", der, sıçrayıp tekrar atına biner. Komutanı anlı geniş olan bu zata, "Anlıyın lengerinden belli, sen bir kahramansın", der. O günden sonra da Halil Ağa Lengerlioğlu lakabı ile anılır. Lengerlioğlu Halil Ağa, yine bir savaş sonrası annesinin de isteği üzerine Mucur'un ilk camisini yaptırır. Caminin temeli ve su basman seviyesi

---

[121] Ali Aydemir. Mucur Lengerlioğlu Camii

taştan, üzeri ise kerpiçtendir. Tavan ve çatı kısmı ise kirişler direkler (hezenlerle) örtülmüş geniş bir alandır. Üzerindeki kirişleri ve direkleri, Sivas'ın Kızıldağ'dan temin edilmiş, her hezenin üzerine birer adam binmiş ve Kızılırmak'ta yüzdürülerek Mucur'a kadar getirilmiş, Kesikköprü, Irmak bucağından da caminin olduğu yere üç kağnı arka arkaya bağlanarak, kağnılarla taşınmıştır. Çapları bir metreye yakın olan bu hezenler, yardımlaşma ve dayanışma örnekleri gösterilip, kiriş ve direk olarak yerlerine konulmuştur. Caminin tavanına konulan bu hezenlerin altlarına yine başka yerlerden getirilen mermer türü taşlar düzeltilip, şekiller verilerek konulur. Caminin inşaatı bittikten sonra Lengerlioğlu, çok sevdiği ve saygı duyduğu annesinden camiyi ibadete açmasını ister. Annesi camiyi ibadete açmaz. Annesi, "Ziyareti noksan, ziyaretini getir öyle ibadete açayım.", der.

Lengerlioğlu askerleri ile birlikte Halep, Şam tarafından atlı olarak görevden dönerlerken, arife günü bir caminin önünde kalabalık bir grup saf tutmuş tekbirlerle camiye girip çıkıyorlar. Halil ağa ve adamları orada mola veriyorlar. Ne var burada bu ahali neden böyle tekbirlerle camiye girip çıkıyor diye sorar. Oradakiler de burada ziyaret var, onu ziyaret ediyoruz der. Ziyaret nedir ki, diye sorar, oradakiler de, "Hz. Muhammed'in (s.a.v) sakalının teli onu ziyaret ediyoruz." diye karşılık verirler. "Peki başka nerede ziyaret yeri var?" diye sorar. Ahali de falan yerde falan cami var, o camide iki tane ziyaret yeri var, diye söylerler. O gece iki Sakal-ı Şerifi olan camiyi bulur gece geç saatte askerleri ile camiyi kuşatır kapıyı kırarak

ziyaretin birisini alıp kafasının üzerinde hiç uyumadan günlerce yol alarak Mucur’a getirir. Böylece de annesi camiyi ibadete açar.

Halil Ağa caminin yapımını kendi maddi ve manevi gücüyle üstlenmiştir. Bazı rivayetlere göre de Hacca gittiğinde Medine'den Sakal-ı Şerif-i getirip camiye konduğu söylenmektedir. Ayrıca, Halil Ağa Hacc’a gittiğinde "Korku taşı" adı verilen bir taş getirmiş. Korkusu olanlar gelip Halil Ağa'dan isterlermiş. O da taştan parçalar kırarak verirmiş.

Halil Ağa ölünce vasiyeti üzerine camiinin bahçesine defnedilir. Mezarın yeri kaybolur. Ta ki, minare yapımı sırasında mezara rastlanır. O sırada Ağanın Mustafa Efendi gelip, mezarın başındakileri sert sözlerle uyarır. Muhterem bir zata bu yapılanların zulüm olduğunu söyler ve mezarın nakledilmesini önerir. Halil Ağa'nın kemikleri şimdiki Şehitlik mezarlığındaki torunu Hasan'ın mezarının üstüne akrabaları tarafından defnedilir. Minare yapılması için kazdıkları yerden bir su kütlesi fışkırır. Fışkıran sular su motorlarıyla çekilip, üzerine beton atılır. Daha sonraları belediye tarafından caminin yanından kanal açtırılarak su yönlendirilir. 1958 yılında yapılan minarenin yanında bir mezar göze çarpar. Bu mezarda yatanın kim olduğu tam olarak bilinmemektedir. Bazı rivayetlere göre Ramazan ayında ücretli olarak, teravih kıldırmak için Tarsus'tan geldiği, isminin Recep oğlu Seyit Hüseyin olduğu, 1809 da vefat ettiği mezar taşında yazılı bulunmaktadır. Kimsesiz olduğundan caminin odasında yatıp kalktığı, hastalanınca vasiyet ettiği, ölünce de

camiinin bahçesine defnedildiği vatandaşlar tarafından dile getirilmektedir.

Bir zamanlar Rıfkı isminde bir imam görev yaptığı için halk uzun bir süre camii Rıfkı Camii olarak da anar.

Zaim Ömer Ağa Camii Yenice Mahallesinde yer almaktadır. 1826 Eylülünde camide Seyyid Hasan'ın "hasbi" olarak imamlık ve hatiplik yaptığı bilinmektedir. Süleyman Ağa Mescidi 1701 yılından itibaren hizmettedir. Hacı Mehmed Mescidinin bulunduğu mahalli, "Mucur karyesinde" diye tavsif eden berat kayıtları, mescidi, XVIII. Yüzyıl başlarından itibaren zikretmektedir. Ancak daha sonraki kayıtlarda bu adla bir mescid görülmemektedir. 1825 tarihli kayıtta Kasım Mescidinin hangi mahallede yer aldığı da belirtilmemektedir.

Mucur'da biri Muallim-i sıbyan diğeri Mekteb-i Rüştiye olmak üzere iki ayrı eğitim kurumu bulunmaktaydı. 1780 yıllarında Yenice Mahallesinde bulunduğu anlaşılan Muallim-i Sıbyan mektebinin, Hurufat defterindeki bir kayıtta "Emine Hatun camii şerifi kurbünde binası" bulunduğu ve muallim-i sıbyanı olmadığından "hasbi" olarak Ömer adlı birisinin görev yaptığı belirtilmektedir. Mekteb-i Rüştiyenin ne zaman eğitim öğretime başladığı da bilinemiyor. Öte yandan Hakkı Tarım, 1940 yıllarında, Mucur'da eğitim kurumu olarak sadece bir ilkokulun varlığından bahsetmektedir.

1834 yılına ait temettuat defterindeki bilgilere göre Mucur'da 31 adet dükkan görülürken, bundan on yıl sonra 1844 yılına ait yeni defterde ise bu sayı 41'e çıkar.

Asrın sonlarında Mucur hakkında bilgi veren V. Cuinet, dükkan sayısını 50 adet olarak göstermektedir. Bu rakamlar, Mucur'un karyelikten şehir hayatına geçişinin de göstergesi olarak değerlendirilebilir.

C. Hakkı Tarım da, 1940'lı yıllarda, Mucur'un çarşısı hakkında şu bilgileri vermektedir. "Son zamanlarda köhne dükkanlar yıktırılarak kasabanın ortasından geçen Kayseri şosesi tarafeyninde modern bir çarşı kurulmaya başlanılmıştır". Bu arada çarşıda ticari hayatın devam ettiği mekanda yer alan, aralarında ve çevrelerinde dükkanlar, avlusunda ahırlar bulunan hanlardan Mucur'da 1844 yılında 4 bab hanın çalışır halde bulunduğu anlaşılmaktadır.

XVI. Yüzyıl sonlarında büyükçe bir köy olduğu anlaşılan Mucur hakkında, XVIII. Yüzyılın başlarına ait olan Hurufat kayıtlarında " Hacıbektaş'da Mucur karyesinde vaki..." diye kayıt düşülürken, 1785 tarihlerinden itibaren aynı tür belgelerde "Hacıbektaş maa' Mucur kazasında ..." diye başlayan ibareler görülmektedir 1834 yılına ait temettuat defterinin altına düşülen kayıtta ise, Mehmed Şakir Efendi'nin Hacıbektaş ma'a Mucur kazasının naibi olduğu anlaşılmaktadır.

Hacıbektaş nahiyesinin bir köyü olan Mucur 1836'da kaza statüsüne getirilir[122]. Mucur'da dini lakaplı kişilere rastlanması, halkının Sünni İslam geleneğine

---

[122] Hava Satı. 820 Numaralı Temettuat Defterine (1256/1840) Göre Mucur ve Hacıbektaş Kazalarının Sosyo-Ekonomik Durumu. Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale Üniversitesi. Kırıkkale. 2004

bağlılığı ve burada yaşayanların maddi durumunun iyi oluşu ile açıklanır. 1856 yıllarında yapılan bir başka düzenleme sonucunda Mucur, Karaman Eyaletinin Niğde livasına bağlanır.

II. Abdulhamid döneminde mülki teşkilatın genel hatları muhafaza edilmekle birlikte, nahiye teşkilatı yaygınlaştırılmıştır. Bu tarihlerden sonra Mucur, Kırşehir sancağının merkez kazasına bağlı bir nahiye olarak görülmektedir. Ancak bu kez de, Kırşehir sancağı Ankara vilayetine bağlanınca Mucur, Ankara vilayet sınırları içinde kalmıştır.

Mucur, 1915 yılında yeniden kaza merkezi olmuş ve o günden bu yana da kaza konumunu muhafaza etmektedir.

Acıöz Mahallesi yakınlarındaki Kızıldağ'da Şıh Hamza adıyla bilinen bir mezar vardır[123]. Şeyh Hamza'nın, Selçuklular zamanında yaşamış bir Horasan ereni olduğu, Ahi Evran'a bağlı bir Türkmen komutanı iken, Moğollarla yapılan bir çarpışma sırasında öldüğü anlatılır. 1850'lerde yaşayan, Mucur, Küçük Kavaklı Aşık Hüseyin iki dörtlüğünde bu olayı dile getirir[124].

---

[123] http://www.turkudostlari.net/

[124] Kışın Anadolu'da, yazın Toroslardaki yaylalarda yaşayan, doğum yeri ise kesin olarak bilinmeyen ozanın son ikamet ettiği yer; Kırşehir, Mucur, Küçük Kavak köyü, Bozbıyıkoğlu Hüseyin olarak, Mucur Nüfus Müdürlüğünde kayıtlıdır. Aşık Hüseyin'in 1900'lerin başında, tahminen 85 yaşlarında vefat ettiği ileri sürülür. Aşık Hüseyin'in Mehmet, Süleyman ve Osman adlı üç oğlu ile Hatice adlı bir kızı olduğu bilinmektedir.

Şıh Hamza derler nefesli pirdir
Kızıl Dağda yatar devranı sırdır
Seyfe'yi sorarsan bir ulu göldür
Serin sularına dalın turnalar
Kara toprak al kanlara bulandı
Kam ile çördük dalı sulandı
Yedi kere Kızıldağı dolandı
Darda Şıh Hamza'yı gördün mü turnam

Acıöz ve yöresinde bazıları da Şıh Hamza'yı "Gül Baba" adıyla da anmaktalar.

Şıh Hamza'nın türbesinin bulunduğu yerde yol olmadığı için ziyarete gidenler arabalarını yolun kenarına bırakıp, yaya olarak türbeye çıkarlardı. 2003 yılında türbeye kadar yol yapılır.

Geyikli Baba'nın XIII. Yüzyılın ilk yarısında yaşamış bir mutasavvıf olduğu ileri sürülür[125]. Mezarı, Geycek Köyü yakınlarındaki Kırlangıç Dağı'nın üzerindedir. İlçe merkezine 12 km. mesafededir. Mezar, *Geycek* köyünün yaklaşık iki km. güneyinde yüksek tepeler üzerinde iki tepe arasında yer almaktadır. Geyikli Baba ve geyiğine ait olduğu bilinen ve çevreden toplanan moloz taşların uzunluğuna yığılmasıyla yaklaşık 5 metre genişliğinde iki metre yüksekliğinde iki mezar oluşturulmuştur. Mezara çıkış, Geycek Köyü tarafından yeni açılmış stabilize yol ile sağlanmaktadır.

Vaktiyle çevresindeki dağların tamamen ormanlık olduğu ve bu ormanlığın Timur istilasında tamamen yakıldığı söylenmektedir.

---

[125] Ali Aydemir. Geyikli Babayı Tanıyor muyuz?

II. Murat Bağdat'a giderken şu anda virane olan Kabadurak'a (Kabadurak o zaman kadılıkmış) uğramış, orduya silah çattırmış, asker yemek yiyecek.. aksakallı bir ihtiyar peydah olmuş. Bu ihtiyar Kabadurak'lıymış.

-Şevketlim askerin erzakını bugün ben temin edeyim demiş. Padişah bu duruma bakmış. Ayağı çarıklı sefil bir köylü.

-Hadi götür de birkaç askeri yemekle, demiş.

-Hayır, padişahım ben zenginim tüm orduyu doyururum, demiş.

Bir kazan pilav pişirtmiş. Bir de arpa ambarı açmış. Asker pilavı yiyip yiyip çekiliyor, pilav tükenmiyor. Arpalar ölçülüp ölçülüp gidiyor, arpa tükenmiyor. Padişah durumu anlamış.

-Gel bakalım Çarıklı Baba! Deyip elini başına koymuş. Sen buranın büyük adamısın.

Bunlar üç kardeşmişler, Çarıklı Baba olmuş bunun adı. Asıl adı Halil Rahim'miş. Kardeşlerinin birisi Kızıldağıyeniyapan'la Kıran arasında Kızıldağ denilen yerde yatıyor. Adı, Hamza Baba'dır. Birisi de, şimdiki Geycek Köyü'nün üstündeki dağın boğazında yatan Geyikli Dede'dir. Geyikli Dede denmesinin sebebi şu imiş. Eski zamanlarda Kırlangıç Dağı, ufak, neşeli bir ormanmış. Bu kardeşler Kabadurak'ta iken buraya yaya çıkarlarmış. Bahçeleri, tarlaları varmış. Bahçeleri, tarlaları gece sürer, hallederlermiş. Bunların öküzü, filan da yokmuş. "Bu kimin öküzü ile sürüyor diye merak edip bakmışlar ki; iki geyik gelir, onları koşarmış çifte. Geyikli

Baba adı oradan kalmış. Bunlar Hacı Bektaşi Veli'nin müritleri imişler.

Geyikli Baba, Orhan Gazi zamanında Bursa'nın fethi sırasında yardıma gelmiştir. Orhan Gazi bir imaret yaptırır. Bursa'nın fethinden sonra Sultanın emri ile davet ederler. Geyikli Baba bu davete rıza göstermez.

Bir zaman Geyikli Baba dergahının yanından bir ağaç dalı keserek, padişahın sarayının avlusuna girip dalı diker. Sultan dikilen ağacı görünce bunu dikenin Geyikli Baba olduğunu anlar. Geyikli Baba padişaha dönüp, "Bu hatıramız burada kaldığı müddetçe, dervişlerin duası senin ve neslinin üzerindedir. Senin neslin ve devletin bu ağaç gibi kök salacak, dalları çok uzaklara ulaşacak, evlatların din-i İslam'a çok hizmet edecekler." Deyip, " Kökü sabit, dalları ise göktedir." Geyikli Baba geldiği gibi gider. Diktiği ağaç ulu bir çınar olur. O ağacın bu gün Bursa'da Hazreti Üftade'ye giden Kavaklı Caddedeki çınar ağacı olduğu söylenmektedir.

Bursa fethinden sonra Geyikli Baba ve Abdal Musa Hacca giderler. Abdal Musa Hac dönüşü Antalya'nın Elmalı ilçesine yerleşir.

Geyikli Baba ise, Hacc'da kalarak Peygamber Efendimizin Türbesine yedi yıl bekçilik eder. Günlerden bir gün rüyasında Peygamber Efendimizin kızı Fatma validemizi görür. Rüyasında Fatma Validemiz, artık görevini Anadolu da devam etmesini, insanlara yardımcı olmasını ve İslam'ın yayılmasına katkıda bulunmasını ister.

Geyikli Baba Kırşehir’e gelir, Mucur’un Geycek Köyü’ne yerleşir. Burada çiftçilik yapmaya başlar. Öküzleri olmadığı için sapana kendisini koşar. O zamanlar Kırlangıç Dağı orman olduğundan dağdan bir geyik gelir, sapana koşulup akşama kadar çifti sürer, geyik tekrar ormana döner. Bu durum yıllarca böyle devam eder. Geyikli Baba ile geyik arasında dostluk iyice pekişmiş. Geyik sütünü sağdırıp geri ormana dönermiş.

Kurulan dergahta Geyikli Baba çevresindekilere İslami kuralları öğretmek için çaba gösterir. Abdal Musa ile aralarında geçen bir menkıbe anlatılır. Abdal Musa bir müridi ile pamuğa sarılı bir ateş gönderir. Geyikli Baba da bir helke içerisinde geyikten sağdığı sütü buna karşılık verir. Mürit bu durumu anlamaz ve Abdal Musa’ya sorar: Abdal Musa; “Benim gönderdiğim pamuğun içinde ateş var idi, elinde, pamukta yanmadı. Geyikli Baba’nın bana gönderdiği süt ise, bir geyiğin sütüydü.” Der. İyice şaşıran mürit sorar: “Hanginiz daha büyük ilime sahipsiniz” demesi üzerine, Abdal Musa; “Ateşle, pamuğa hükmetmesi kolaydır. Ama yabani bir hayvana hükmetmek daha zordur. Geyikli Baba benden bir kademe daha üstündür.” Cevabını verir.

Geyikli Baba için Ebabil kuşlarını havada suladığı, aslan postuna bürünüp, avcı ve diğer yırtıcı hayvanlardan geyikleri koruduğu anlatılmaktadır.

Yıllar geçer Geyikli Baba’nın hizmetlerine koşan geyik ölür. Kırlangıç Dağının güneyine düşen tepeye mezar kazıp defneder. Çevresindekilere de; öldüğünde mezarının geyiğin mezarının yanına konmasını söyler.

Birkaç yıl sonra da Geyikli Baba vefat eder. Vasiyeti üzere geyiğin mezarının yanına mezara konulur. İkisinin de taşlarla yığılı mezarları yan yanadır.

Anlatılan bir menkıbe de, o yıllarda büyük bir depremin olması, Obruk çöküntüsünün meydana gelmesi ve Sarnıç adlı bir şehrin yok olması ile ilgilidir. Kurugöl'ün bulunduğu yerlerdeki tepelerin çöküp yok olmasıyla göldeki suların dağılmasıyla çevredeki birçok köy de yerle bir olur. Kırlangıç Dağı eteklerinde ve Kabadurak denilen yerlerde artezyen kuyularının fışkırdığını ve bu suların çevreye çok zarar verdiğini görenler çaresiz kalırlar. Fışkıran artezyenleri kapatma çaresini de yine Geyikli Baba bulur. Koyunların yünlerini taşlara sararlar ve mancınık kullanarak atarlar ve fışkıran kuyuları kapatırlar.

Çevredeki bazı vatandaşlar geceleri Geyikli Baba'nın mezarının bulunduğu tepeden ışıkların göründüğünü nakletmektedirler[126].

Bir menkıbede de, Timur Ordularının Geycek yakınlarında konakladığı sıralarda, Geyikli Baba'nın ordunun yemeğini karşılayıp, askerlerin tamamen doyduğunu, buna karşılık misafirperverlikten hoşlanan Timur Ordusu'nun çevreye zarar vermeden çekildiği anlatılmaktadır.

Mucur'un Solaklı Mahallesindeki camilerden bir olan Tepe Camii ilçenin en eski camilerinden biridir. Anlatıldığına göre Tepe Camiinin şimdiki yerinin Kıble

---

[126] Duran Erdoğan. Geyikli Baba

tarafı gece sabaha kadar pencerelerin hizasına kadar bilinmeyen kişilerce yapıldığı söyleniyor. Mahalleli sabah bakıyorlar ki; boydan boya kerpiçten bir duvar yapılmış. Mahalleli yapılan duvarı yıkıyor. Ertesi gece aynı duvar yine pencere seviyesine kadar kimliği bilinmeyenlerce yapılıyor. Mahalleli bir kez daha gündüz duvarı yıkıyor. Üçüncü gece duvarın aynı şekilde yapılması üzerine, "Bunda bir keramet var", diyerek cami yapımına hep birlikte devam ediyorlar. Cami tamamlanıp ibadete açılıyor.

Caminin avlusunun içerisinde iki mezar olduğu, ancak üzerlerinde ağaç dikili olduğu o mahalledeki vatandaşlarca dile getirilmektedir. Camiye önce Solak Ahmet Ağa ismi veriliyor. Sonradan Tepe Camii ismini alır.

Tepe Camii' ne 20 metre uzaklıkta Mucur Emniyet Müdürlüğü'nün yanında mezarı bulanan Ebceloğlu hakkında geniş bir bilgi olmamasına rağmen 45 yıl önce ortaya çıkan bir mezarın Ebceloğlu'na ait olduğu öğrenilip, mezar demir kafes içine alınmıştır. Solaklı Mahallesi'nde ikamet eden Dokuzun Salih (Dokuzun Sali) adında birisi, sık sık mezarlığa gider dualar okuyup gelirmiş. Sorduklarında, "Oğul, burada mübarek bir zat yatıyor, onu ziyaret ediyorum. Ruhuna okuyorum." dermiş. Mucur'un tanınmış simalarından Köse vaiz de sık sık Ebceloğlu'nun mezarını ziyaret edip dualar okuyanlardan birisiymiş[127].

[127] Mucur 'un köklü ailelerinden merhum emekli müftü köse vaiz Hacı Ahmet Canatan Efendi 1886 doğumludur. 1958-64

Menkıbeye göre, Ebceloğlu, camiye gelir, sessizce oturur, ibadetini yapar, gidermiş. Camii cemaatinin dikkatini çekmiş. Bir gün demişler ki, "Derviş, sen kimsin? Geliyorsun, namazını kılıp gidiyorsun. Yaktığımız ateşte ısınıyorsun. Senin odun, yakacak gibi şeyler getirme durumun yok mu?" Demeleri üzerine, o akşam namazdan önce iki kurdun üzerleri odun yüklü olarak geldiklerini, üzerlerindeki odunları caminin önüne bırakıp gittiklerini namaza gelenler görüyorlar. Herkes hayretler içerisinde kalıyor. Ebceloğlu' nun nasıl bir insan olduğunu o zaman anlıyorlar.

Okul yapımı için mezarlıklar dozerlerle kazılırken kemiklere rastlandığı gibi, kanlı kefen parçalarının da görüldüğü ve Ebceloğlu'nun şimdiki mezarının bulunduğu yerde dozerin hareket edemediği, sık sık arızalandığı, defalarca denendiği halde dozerin iş yapamadığı anlatılır. Hem Tepe Camii, hem de Ebceloğlu'nun mezarının birbirlerine yakın olması, oranın çok geniş bir eski mezarlık alanı olduğunu göstermektedir.

Kırşehir'in Mucur ilçesine bağlı Altınyazı (Aflak) köyünde Altınyazı kilisesi bulunmaktadır. Kaya kilisesi olup, içerisinde kabartma şeklinde haç işaretleri bulunmaktadır. Köyün altında bulunan yer altı şehri ile bir

---

yılları arasında ilçe müftülüğü yapmıştır. Mucur Mudafaa-i Hukuk Cemiyeti kurucuları arasında yer alır. Hacı Kemal Keleş'in hocalarındandır.

bütünlük oluşturmaktadır. Hıristiyanlığın ilk yayılma dönemlerine tarihlendirilmektedir.

Altınyazı Camisi 1885 yılında, Osmanlı döneminde yapılan bir camidir. Farklı zamanlarda restore edilmiştir ve günümüzde de kullanılmaktadır.

Aflak Baba türbesi tek katlı olup güneyden kuzeye doğru inen bir yamaçta bulunmaktadır. Aflak Baba, halktan bir derviş veya dinsel yönü ağır basan tarikat ehlidir. Bu nedenle anısını yaşatmak için ölümünden kısa bir süre sonra, belki de ekonomik nedenlerle çok sade ve ufak boyutlu kümbetleer örnek alınarak, XIV.yüzyılın ilk çeyreğinde, Aflak Baba Türbesi'nin yapılmış olduğu düşünülmektedir.

1968 yılına kadar moloz taş yığıntısı ve sandukadan ibaret olan Aflak Baba Türbesi, aynı yıl Selçuklu kümbet mimarisine uygun olarak yeniden yaptırılmıştır. Kare planlı ve taştan yapılan türbe, köşe pahlarıyla sekizgene dönüşerek, en üstte de külahla örtülmüştür.

Sait Dede'nin mezarı ilçeye 19 km. mesafede bulunan Avcı köyünün kuzey batısında köye yaklaşık 1,5 kilometre mesafede batık mevkiinde yer almaktadır.

Yakın döneme kadar mezar üstünde ateş yakıldığı, kuraklık zamanlarında mezar yanında topluca yağmur duası yapıldığı nakledilir. Mezar 10 yıl öncesine kadar moloz taşlarla çevrili idi. Türbe yaklaşık 7-8 yıl önce çokgen veya dörtgen, kubbe örtülü bir şekilde yapılmıştır.

Hacı Bektaş Veli Hazretlerinin Müritlerinden olan Sait Dede'nin, Öcü Dede veya Dede olarak ta anılan bir Allah dostu olduğu kabul edilir. Anlatılır ki, vaktiyle Avcı

köyü ve civarında kıtlık olur. Hırallı'da bulunan Yunus Emre Hazretleri, Hacı Bektaşi Veli'ye tahıl almak için gitmiş. Hacı Bektaşi Veli, "Bana niye geldin? Avcı Köyü'nde ki Sait Dede senin tahıl işini görürdü", diyerek Sait Dede'nin ne büyük bir Allah dostu olduğunu belirtir.

Hacı Kemal Keleş (Hoca Kemal) Efendi (1926-1992) ilçeye 32 km. mesafede bulunan Bayramuşağı köyünde dünyaya gelip, çocukluğunu burada geçirdi. Köyünde ve çevrede okul olmadığı için eğitime askerlik dönüşü komşu köyün imamı Hacı Mahmud Efendiden Kuran öğrenerek başladı. Bir müddet sonra Kayseri'ye giderek 1952-1958 yılları arasında Kayseri ulemasından ders aldı. Sırası ile Hafızın Ahmet Efendi (Köse Hoca), Hacı Nuh Efendi (Balta Hoca), Merkez Vaizi Salih Efendi, Givrikli Ahmet Efendi gibi zamanın alimlerinden Sarf-Nahiv, Tefsir, Hadis, Usul-i Fıkıh, Kelam ve Mantık dersleri okuyarak icazet aldı. Hocası Nuh Efendi'nin vasiyeti üzerine memleketine dönerek köyünde imamlık yapmaya ve öğrenci yetiştirmeye başladı. Yüzlerce öğrencisi bulunan Hacı Kemal Keleş (Hoca Kemal Efendi) doğduğu köyde vefat etti. Kabri türbeye çevrilen Hacı Kemal Keleş'in türbesi günümüzde ziyarete açıktır. Hacı Kemal Keleş Hoca Efendi, her yıl düzenlenen anma programı ile anılmaktadır.

Ayrıca, Kargın köyünde "Kargın Dede", Dalakçı köyünde "Ahmet Dede", Kurugöl'de "Garip Dede", Kızıldağyeniyapan köyünde "Hamza Baba" türbeleri bulunmaktadır.

Kırşehir'de Haydarilik

Kırşehir kazasında bulunan Haydarihane hakkındaki ilk bilgilere 1485 tarihli tahrir defterinden ulaşılmaktadır[128]. Zaviye ile aynı ismi taşıyan Haydari köyünde 19 nefer dervişzade olarak kaydedilmiştir. Köyün bu isimle anılmasında zaviyenin etkili olduğu söylenebilir. Muhtemelen zaviyenin kurulmasıyla bölge nüfus alarak köy haline dönüşmüştür. Zaviyenin şeyhi Halil isimli derviştir. 1530 tarihine gelindiğinde köy nüfusu artarak 63 nefere yükselmiştir. Konur nahiyesine tabi olan köyde bir kişi zaviye hizmetkarı olarak kaydedilmiştir[129]. 1584 tarihinde zaviyenin şeyhi Derviş Ali idi. Zaviye geliri ise 1026 akçeydi. Ayrıca yine 1485 tarihinde Kırşehir köyleri arasında bulunan Ritarik'de de Hoca Haydari isimli bir başka zaviye daha bulunmaktaydı. Üç neferin yaşadığı köyde bu neferlerden Halil veled-i Şeyh Hasan zaviye şeyhi iken diğer neferlerden biri de zaviyenin hadimiydi. Yörede iki zaviyenin yanı sıra bir takım mezraların ve

---

[128] Sadullah Gülten. Tahrir Defterlerine Göre Anadolu'da Kalenderîler ve Haydarîler

[129] Tarihi Kaynaklarda, yörede iki ayrı Konur adlı kaza ya da nahiyenin bulunduğu bilgileri aktarılır. Ankara ve Kırşehir'e bağlı olduğu belirtilen bu yerleşim yerleri, bazı yıllarda Konur Zir, Konur adıyla, bazı yıllara ait kaynaklarda yer almaktadır. Birisinin merkezini Kırşehir'in kuzeyinde, günümüzde Çiçekdağı İlçesi idari sahasında bulunan "Konurkale", diğerinin de günümüzde Kırıkkale İline bağlı olan Sulakyurt İlçesinin olduğunu anlamaktayız.

Haydarlu isimli bir konar-göçer cemaatin olması bölgede Haydarilerin yoğun bir şekilde yaşamış olduklarını göstermektedir.

Kırşehir’de Kadirilik

İl merkezinde Kadiri tarikatına mensup bir dergaha bazı köylerin aşar geliri bırakılmıştı. XIX. Yüzyılda etkili olduğu ve dergah postnişini Mustafa Baba’nın ahalinin şikayetçi olduğu yönetici hakkında padişaha arz-ı hal yazdığı görülmektedir[130].

Osmanlı arşivlerindeki 1670 tarihli bir yazışmadan Kırşehir kadısının Kadiri tarikatı mensubu olduğu, 1840 tarihli bir yazışmadan “Kırşehir'de Kurancılı karyesinde Şeyh Mustafa Efendi'nin kaldığı Kadiri tekkesine taamiye tahsisi”[131], 1843 tarihli bir yazışmadan “Kırşehir'de Kadiri şeyhi Pilavcı Baba demekle maruf Hacı Mustafa Efendi'nin tekkesinin taamiyesine tahsis kılınan Kurancılı karyesi hasılatına vaki olan müdahelenin men'i hakkındaki kararın tekidi.”, 1848 tarihli bir belgeden “Pilavcı Baba demekle meşhur Hacı Mustafa Efendi'nin postnişini olduğu Kırşehir'deki Kadiri Tekkesi'ne taamiye olarak ayrılan arazilere bazı yerlerden vuku bulan müdahalenin men'inin te'kidi hakkında Konya valisine şukka.”, 1856 tarihli bir belgeden “Kadiri Dergahı'na bağlı Kurancılı köyü aşarına yapılan müdahalenin men'i ve hasılatın istirdadı..”, 1856 tarihli bir belgeden “Şeyh

---

130 Nurhan Mıstanoğlu. XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Kırşehir Sancağı. Doktora Tezi Selçuk Üniversitesi. Konya. 2004

131 Kaman´a 20 km. uzaklıkta 2725 nüfusa sahip 1957 yılında kasaba olan yerleşim yeri.

Mustafa Efendi'nin Postnişini olduğu Kırşehir'deki Kadiri Dergahı'na aid Kurancılı karyesi aşarına yapılan müdahalenin men'i ve hasılatının istirdadı.”, ve 1857 tarihli bir belgeden de “Kırşehirli Kadiriye Tekkesi Postnişini Mustafa Baba'nın kaza müdürü Abdurrahman Efendi'yi zulümlerinden dolayı şikayet eden mektubu”ndan haberdar oluruz[132]. Son yazışmada Kırşehir Kadiriye Tekkesi postnişini El Hac Mustafa Baba’nın yazdığı arz-ı halde, “kaza müdürü Abdurrahman Efendinin her türlü uygunsuz harekette bulunup rüşvet aldığı, kendisi meşrep adamlarıyla ahaliye azap ve garaz ettiği bildirilir ve “her ne kadar dervişan güruhunun böyle bir vazifesi yoksa da fukara emanetullah olup, ihsanlarını gördükleri zevata dua aldırmak emelinde bulunduklarından müdürün fukaraya olan zulmünün kaldırılmasıyla dualarına mazhar bulunmaları için himmet buyurulması” arz edilir.

[132] http://www.devletarsivleri.gov.tr/

Yer ve İsim Dizini

A

C

Ç

E

F

G

H

K

Kaynakça

Kitaplar

1. BAYRAM Mikail. Ahi Evren (Şeyh Nasırüddin Mahmud el-Hoyi) Tasavvufi Düşüncenin Esasları. Nüve Kültür Merkezi Yayınları. İstanbul. 2008
2. DURAN Hamiye. Alevi Bektaşi Klasikleri Velayetname. Türk Diyanet Vakfı. Ankara. 2007
3. GÖLPINARLI Abdulbaki. Mektuplar. Yeni Matbaa. İstanbul. 1963
4. HULVİ M. Cemaleddin. Lemezat-ı Hulviyye. İFAV (M. Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı). İstanbul. 1993
5. ŞİMŞEK Ahmet. Cacabey ve Medresesi. Kırşehir Valiliği. Kırşehir, 2006
6. TANYU Hikmet. Ankara ve Çevresinde Adak ve Adak Yerleri. Ankara Üni. Yayınları. Ankara. 1967
7. TEMİR Ahmet. Kırşehir Emiri Caca Oğlu Nur el-Din'in 1272 Tarihli Arapça-Moğolca Vakfiyesi. TTK. Basımevi. Ankara. 1989
8. OCAK Ahmet Yaşar. Osmanlı İmparatorluğu'nda Marjinal Sufilik: Kalenderiler (XIV-XVII. Yüzyıllar). TTK Basımevi — Ankara. 1 9 9 2
9. YAVUZ Kemal. Gülşehri'nin Mantıku't-Tayrı (Gülşen-Name). T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
10. TARIKAHYA Meliha Ülker. Fihi Mafih. Milli Eğitim Basımevi. İstanbul 1985

Tezler

1. ASLAN Ali. Aşık Paşa Döneminde Kırşehir'deki Dini Hayat. Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi. Kayseri. 2015
2. ATALAY Çetin. 24 Numaralı Kırşehir Şer'iye Sicili (H.1328-1332) (M.1910-1914) (R.1326-1329) Transkripsiyon ve Değerlendirme. Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi. Kayseri. 2007
3. AYATA Saim. Kırşehir Yöresi Abdallarının Dini İnançları Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi. Erciyes Üniversitesi. Kayseri. 2006
4. DOĞAN Turgay. Ziyaret Fenomeni Açısından Kırşehir ve Çevrsi (İnceleme ve Değerlendirme). Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi. Kayseri. 2004
5. GÖKÇINAR Recep. "16.Yüzyılın İkinci Yarısında Kırşehir Merkez Kazası (283/139 Numaralı Tahrir Defterine Göre)". Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Ankara-2007
6. GÜNÇIKTI Murat. 795 Numaralı Temettuat Defteri'ne Göre Kırşehir Merkez Kazası Sosyo-Ekonomik Durumu (1250/1834-35). Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi. Konya. 2010
7. GÜRSOY Şahin. Sosyal ve Dini Yaşam Açısından Orta Anadolu Abdalları (Kırşehir Örneği). Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi. Ankara. 2006
8. KARACA Zülfiye. 23 Numaralı Kırşehir Şer'iyye Sicili'nin (M.16.04.-24.08.1912) Transkripsiyon ve Değerlendirmesi. Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi. Kayseri. 2007
9. KARAPANLI Gürcan. Risaletü'n-Nushiyye, Mantıku't-Tayr ve Garib-Name Mesnevilerinin

Tasavvuf Açısından İncelenmesi. Doktora Tezi. İstanbul Üni. İstanbul. 2007

10. KILIÇ Mehmet Emin. XIII-XIV. Yüzyllarda Kırşehir ve Yöresinin Siyasi, Sosyal, Kültürel ve Dini Tarihi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Akara. 2006
11. KILIÇER Yusuf İzzettin. Atatürk ve Kırşehir. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Ankara. 2010
12. MISTANOĞLU Nurhan. XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Kırşehir Sancağı. Doktora Tezi Sekçuk Üniversitesi. Konya. 2004
13. SEYFELİ Alper. Milli Mücadelede Kırşehir. Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi. Kayseri. 2004
14. TAŞ Mahir. H. 1326 Tarihli Kırşehir Şeeriyye Sicili (Kırşehir'in Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Hayatı). Yüksek Lisans Tezi.Kafkas Üniversitesi. Kars. 2007
15. TAY Lokman. Kırşehir (Merkez) Türbeleri. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Ankara. 2010

Makaleler

1.
2. AYDEMİR Ali. Mucur Lengerlioğlu Camii
3. BARAN Gazi. Kırşehir'de İz Bırakan Bir Vali: Ahmet Mithat Saylam
4. BAYBURTLUOĞLU Zafer. Cacaoğlu Nureddin Vakfiyesinde Adı Geçen Yapılar
5. BAYRAM Mikail. Türkiye Selçukluları Uç Beyi Denizlili Mehmet Bey
6. BAYRAM Mikail. Bacıyân-ı Rum (Anadolu Bacıları) ve Fatma Bacı

7. EKEN Galip. Osmanlılar Döneminde Sosyal Ve Ekonomik Açıdan Mucur. Vakıflar Dergisi. Sayı 27
8. GÖKTÜRK Mehmet. Tarihi ve Anıtları Işığında Kırşehir Mezar Taşları. Eserin tanıtımı
9. GÖYÜNÇ Nejat. Walther Hinz (1906-1992)'in Ardından
10. GÜLTEN Sadullah. Tahrir Defterlerine Göre Anadolu'da Kalenderiler ve Haydariler
11. GÜNAY Nejla. XIX. Yüzyılın Sonlarında Kırşehir Sancağının Demografik Yapısı
12. GÜNDÜZ Ahmet. XIX. Yüzyılda Kırşehir'e Yerleştirilen Nogay Muhacirleri (1861-1863)
13. GÜNDÜZ Ahmet. Salnamelere Göre Kırşehir Sancağı Hakkında Bilgiler (1873-1910)
14. GÜNDÜZ Ahmet. 1914–1918 Yılları Arasında Kırşehir'de Bulunan Sürgün Arap Aileleri.
15. KARTAL Ahmet. Keramat-ı Ahi Evran Mesnevisi Üzerine Notlar
16. KAYGUSUZ İsmail. Hacı Bektaş Veli ve Mevlana Celaleddin İlişkileri
17. ONGÜL Ali. Mengücekler.
18. ÖZÜÇETİN Yaşar. Kırşehir Halkevi ve Faaliyetleri
19. ÖZÜÇETİN Yaşar. Türkiye Millet Meclisi Birinci Döneminde Maarifçiler
20. ŞAHİN Güneş. Cevat Hakkı Tarım, Kırşehir Tarihi Üzerine Araştırmalar I
21. ŞAHİN Ayfer. Geçmişten Günümüze Kırşehir'de İlköğretim
22. TURAN Refik - Hasan Karaköse. Kırşehir'deki Caca Bey Vakfının Gelir ve Vergi Kayıtları (1866-1872)
23. ÜLGEN Ali Saim. Kırşehir'de Türk Eserleri. Vakıflar Dergisi. Sayı 2

Ansiklopedi

1. Ahi Evran. İlhan Şahin. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt 1
2. Ahi Evran Zaviyesi. M. Yılmaz Önge. TDV İslam Ansiklopedisi. **Cilt. 1**
3. Aşık Paşa Türbesi. Semavi Eyice. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt 4
4. Caca Bey Medresesi. Semavi Eyice. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt 6
5. Cacaoğlu Nureddin. Sadi S. Kucur. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt: 06
6. Gülşehri. Mustafa Özkan. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt. 14
7. Karakurt Külliyesi. Semavi Eyice. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt. 24
8. Kırşehir. İlhan Şahin. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt 25
9. Mirim Halveti. Evliyalar Ansiklopedisi

WEB

1. www.kulturportali.gov.tr/
2. http://www.kirsehirkulturturizm.gov.tr/
3. www.ahikirsehir.com/
4. http://www.devletarsivleri.gov.tr/
5. http://www.kulturvarliklari.gov.tr/
6. www.akcakent.gov.tr/
7. http://www.boztepe.bel.tr/
8. http://www.turkudostlari.net/
9. http://www.kirsehirakpinar.bel.tr/